

Gazete Vefa

VEFA SPORFEST İLE RÖPORTAJ

Vefa Lisesi Sporfest komitesi başkanı Miray Coşkun ile gerçekleştirdiğimiz röportajda kulübün gerçekleştirdikleri faaliyetleri, amaçları ve gelecek planları konularına değindik.

Simay Korkmaz: Merhaba, kısaca kendinizden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Merhaba, ismim Miray. Vefa Lisesi'nde 11.sınıf öğrencisiyim. Hazırlık sınıftan beri Vefa Sporfest'in organizasyonundayım. Bu yıl da başkanlığını üstleniyorum.

Yağız Efe Düzgün: Vefa Sporfest'in amacından ve tarihinden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Vefa Sporfest, 2017 yılında Vefa Lisesi öğrencilerinden Yiğit Karataş'ın öncülüğünde; Baran Kincüce, Yasemin Tezcan, Aylin Efe ve daha birçok değerli öğrencinin, beden eğitimi öğretmenlerimiz Baki Duyucu ve Özlem Özbay desteğiyle organize edilmiş ve gelenek haline gelen bir spor festivali. Sporfest'in amacı ise gençleri farklı spor branşlarıyla tanıştırmak, gerçekleştirdiğimiz turnuvalarla tatlı bir rekabet ortamı yaşatmak ve en önemlisi eğlenmek.

Vefa Sporfest komitesini kısaca tanıtır mısınız?

Miray Coşkun: Sporfest komitesi, mezun olan ve aramıza yeni katılan öğrenciler şeklinde bir sirkülasyon

halinde. Hepimizin ortak amacı, keyifli bir etkinlik organize etmek ve bu geleneği dönemden döneme aktarmak. Bir etkinlik organize etmek gerçekten zor bir iş ve gönüllülük çok önemli. Komitemiz gönüllü keçilerden oluştuğu için herkes işini zevkle yapıyor.

Bu yıl pandemiden dolayı mülakatlarımızı çevrim içi gerçekleştirdik. Yani aramıza yeni katılan keçileri henüz yüz yüze görmedim ama buna rağmen ben onlara çok ısındım ve onlar da sorumluluklarını çabuk kabullendiler. Özellikle bu dönemde fiziksel planlarımız suya düşmüşken, özgün ve dijital planlara yöneldik. Yeni fikirler ürettiğimiz farklı bir yıl oluyor bizim için.

Komitemi çok seviyorum ve böyle bir ekibin başkanlığını yapmaktan gurur duyuyorum.

Komitenin geçmiş faaliyetlerinden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Festival kapsamında sene içinde spor dünyasının başarı isimleriyle (Ramil Guliyev, Emre Tilev, Taha Akgül, Murat Murathanoğlu gibi) söyleşiler düzenliyoruz. Ayrıca festival haftası boyunca Vefa Lisesi gibi diğer köklü liseleri (İstanbul Erkek Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi, Çağaloğlu Anadolu Lisesi vb.) okulumuzda ağırlıyor; futbol, voleybol, basketbol ve masa tenisi turnuvaları düzenliyoruz. Festivalin sadece sporculara değil tüm gençlere yönelik olmasından dolayı yine

hafta boyunca okulda etkinlikler ve workshoplar (zumba, pilates, amerikan futbolu, aikido, quidditch, okçuluk vb.) düzenliyoruz.

Geçtiğimiz yıllarda yapmış olduğumuz festivalimizde birçok başarıya imza attık. Liselerarası spor festivalleri arasında ilk "basketbol allstar" yarışması yapan festival olduk. Spor Bakanımız Sayın Mehmet Muharrem Kasapoğlu festivalimizi ziyaret etti. Bahçedeki etkinliklerimize katıldı, konferans salonunda gençlerin sorularını cevapladı ve bizi onure etti.

YAZININ TAMAMI İÇİN SAYFA D1!

PANDEMİ GÖRME BOZUKLUKLARININ ARTMASINA NEDEN OLUYOR

Aynur Toraman

Göz Hastalıkları Uzmanı Doç. Dr. Deniz Turgut Çoban, pandemi ile birlikte teknolojik ürünlerin kullanımının artmasına bağlı olarak göz bozukluklarının arttığını ve 2050 yılına kadar toplumun yüzde 60'ının miyopi olacağının öngörüldüğünü anlattı. Koronavirüs salgınıyla birlikte alışkanlıkların değiştiğinden bahseden Doç. Dr. Çoban, pandemi nedeniyle toplumun işlerini ve eğitimini bilgisayar, tablet, televizyon, telefon gibi teknolojik aletler üzerinden yapmak zorunda kaldığını ve çok yakın odaklı bakılması nedeniyle uzağı görme bozukluğu olarak adlandırılan miyopinin arttığını belirtti. Son bir yılda toplumun yüzde

30 ile 35'inin bilgisayara bağlı görme bozukluğunun geliştiği belirtildi. 2000 yılında toplumdaki miyop oranı Avrupa ve Amerika'da yüzde 25, Çin ve Singapur gibi Uzak Asya ülkelerinde yüzde 50 civarında iken 2020 yılında bu sayı Batı ülkelerinde yüzde 33'e ve Uzak Doğu ülkelerinde ise yüzde 80'in üzerine çıktı.

Gözün normalde uzak odaklı olduğunu belirten Doç. Dr. Çoban, "Yakın görme için ise gözlerimiz farklı bir çaba harcar. Sürekli yakından baktığımızda ise gözümüz yakına odaklanmaya çalışarak miyop dediğimiz olayı ortaya çıkarır. Bu da uzak görme bozuklukları olarak karşımıza çıkmaktadır" dedi. Miyopiye bağlı olarak gözlerde kayma da görüldüğü belirtildi. Sürekli yakına

bakmak özellikle çocukların gözlerinde şaşılıklara neden olduğunu, bu nedenle aralıklı çalışmaya önem verilmesi gerektiğinden bahsedildi. Ayrıca içeriği uygun bazı derslerin görüntülü değil, sesli kayıttan sunulması, ekrandan izlenmesi gereken şeylerin mümkünse TV ekranından ve mümkün olduğunca uzaktan izlenmesi, loş ortamlarda çalışmaktan kaçınılması gerektiği ve okumak, yazmak, resim çizmek gibi yakın mesafeden yapılan uygulamaların mümkün olduğunca aydınlık ortamlarda yapılması gerektiği vurgulandı.

YAZININ TAMAMI İÇİN SAYFA B1!

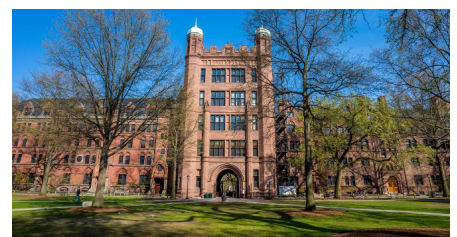
YALE ÜNİVERSİTESİ DR. ÖĞR. ÜYESİ BERNA SÖZEN İLE RÖPORTAJ

Yale Üniversitesinde araştırmalarını yürüten Dr. Öğr. üyesi Berna Sözen ile yaptığımız röportajda eğitimlerini, yaptığı çalışmaları ve biyoloji hakkında konuştuk.

Şevval Uğurlu: Başarılı bir bilim insanı olduğunuzu biliyoruz, biraz bize kendinizden ve eğitimi hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

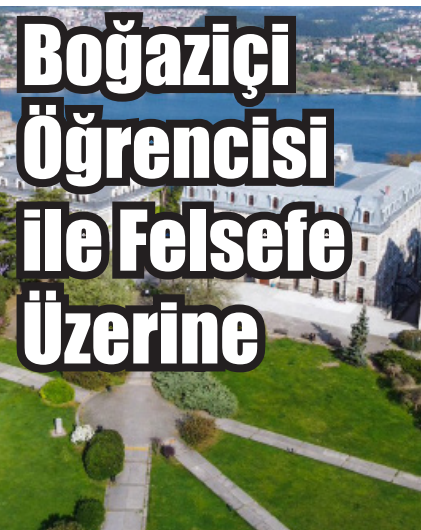
Berna Sözen: Akdeniz Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nde lisans eğitimimi, Akdeniz Üniversitesi Temel Bilimler Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimimi tamamladım. Yüksek lisans eğitimim sırasında kazandığım bir burs sayesinde Southampton Üniversitesinde embriyoloji araştırmalarının öncülerinden kabul edilen Prof. Tom P. Fleming ile birlikte erken embriyo gelişimi üzerinde çalıştım.

Sonrasında doktora eğitime başlamak üzere Akdeniz Üniversitesi'ne geri döndüm. Doktoramın ikinci yılında tez çalışmalarımı yapmak üzere Tübitak desteği ile Cambridge Üniversitesine taşındım. Doktoramın kalan süresinde ve ardından

doktora sonrası araştırmacı olarak aktif olarak Cambridge'de çalışmaya devam ettim. Kısa bir süre Kalifornia Teknoloji Enstitüsü'nde (Caltech) doktora sonrası araştırmacı olarak çalıştıktan sonra Yale Üniversitesinde kendi araştırma ekibimi kurmak üzere gelen teklifi kabul ettim ve şu an Yale Tıp Fakültesinde Yardımcı Doçent olarak erken embriyo gelişimi ve kök hücre biyolojisi alanında yaptığımız çalışmalara devam etmekteyim.

YAZININ TAMAMI İÇİN SAYFA D1!

GÜNDEM

Gök Bilimciler İlk Kez Hareket Halindeki Bir Süper Kütleli Kara Delik Görüntüledi

Selen Vatansever

Bilim insanları ilk kez hareket halindeki bir süper kütleli kara delik keşfinde bulundu. Şimdiye kadar teorik olarak varlığına inanılan hareket halindeki süper kütleli kara delik böylece ilk kez tespit edilmiş oldu. Şimdiye kadar gözlemlenen süper kütleli kara delikler sabit olmasıyla biliniyordu. Harvard-Smithsonian Astrofizik Merkezi'nde görev alan bilim insanlarının yaptığı keşfin sonuçları Astrofizik Dergisi'nde (The Astrophysical Journal) yayımlandı. Makalenin baş yazarı Dominic Pesce, "Süper kütleli kara deliklerin çoğunun hareket etmesini beklemiyoruz. Bu kara delikler genellikle sabit duruyorlar. Ayrıca bu kütleler o kadar ağır ki hareket halinde olmaları aşırı zor." dedi. Araştırmaya konu olan süre boyunca bilim insanları hem süper kütleli kara deliğin hem de bulunduğu galaksinin hareket hızını ölçtü. Pesce, bunun nedenini şu sözlerle açıkladı: "Her ikisinin de hızının aynı olmasını bekleriz. Eğer farklılık varsa kara delik bir şeyin etkisinde kalmış demektir." Söz konusu kara delik dünyaya 230 milyon ışık yılı uzaklıktaki J0437+2456 gezegeninde bulunuyor.

STARSHIP SN10 2.DENEMESİNDE "YUMUŞAK" İNİŞ YAPTI

Yusuf Ömer Koçoğlu

Nedir bu "Starship"?

Starship, SpaceX tarafından geliştirilen tamamen yeniden kullanılabilir bir uzay aracıdır. Kullanım amacı SpaceX tarafından Dünya yörüngesi, Ay ve Mars'a kargo ve insan taşımak olarak belirlenmiştir. 2020 yılının Mayıs ayında Crew Dragon isimli uzay aracının başarılı bir şekilde fırlatması gerçekleştiikten sonra Starship'e verilen önem bizzat Elon Musk'un beyanı üzerine arttırılmıştır.

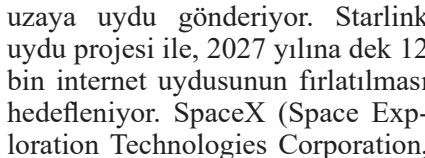
"Yumuşak" İniş

Starship'in en yeni modellerinden olan "SN10" 3 Mart tarihinde ikinci fırlatışını gerçekleştirdi. Starship SN10, SpaceX'in fırlatma sonrası yere kontrollü bir şekilde "patlamadan" indirebildiği ilk Starship prototipi olduğundan şirket için önemli bir ilerlemeydi. Fakat maalesef SN10 da inişinden yalnızca birkaç dakika sonra bulunduğu yerde ve canlı yayında infilak etti. Daha sonra bizzat Elon Musk tarafından yapılan açıklamaya göre roketin sanıldığı kadar da "yumuşak" bir iniş yapmadığı, bir helyum sızıntısı nedeniyle düşük itme gücüne sahip olan roketin istenildiği kadar yavaşlayamadığını öğrenildi. Yaklaşık 10m/sn hızla gerçekleşen inişin roketin ayaklarına ve eteğinin bir kısmına zarar verdiği söyledi. Patlamanın da bu sebeple gerçekleştiğini belirten Musk, SN11'de benzer bir olay yaşanmaması için bu hatanın düzeltilileceğinin sözünü verdi. 2024 yılında insanları taşımak gibi sözleri olan Elon Musk'ın belli ki daha fazla tekrar yapması gerekiyor!

SPACEX UZAYA 60 UYDU DAHA GÖNDERDİ

Selen Vatansever

Amerikan roket, uydu ve uzay mekiği üreticisi SpaceX, 22. kez uzaya uydu gönderdi. 60 Starlink uydusu, Falcon 9 roketiyle başarılı bir şekilde uzaya fırlatıldı. Fırlatma, Florida'daki Cape Canaveral uzay üssünden yapıldı. Elon Musk'ın kurucusu ve CEO'su olduğu özel uzay şirketi, uydu interneti projesi kapsamında

Uzay Keşif Teknolojileri Şirketi), merkezi ABD'nin Kaliforniya eya-

letindeki Hawthorne şehrinde bulunan bir Amerikalı uzay taşımacılığı şirkettir ve SpaceX Falcon 9, Falcon Heavy, Starlink, Dragon Kargo, Starship gibi uzay misyonu araçlarını bünyesinde bulundurmaktadır. Şirket 2002 yılında, daha önce PayPal'ın da kurucularından olan, Tesla Motors şirketinin CEO'su Elon Musk tarafından; Mars'ın kolonileştirilmesini sağlamak üzere uzay

taşımacılığının maliyetini düşürme hedefiyle kuruldu. Şimdiye kadar Falcon 1 ve Falcon 9, Falcon Heavy isimli, en baştan tekrar kullanılabilirlik için tasarlanmış olan, uza-ya fırlatma araç/roket sistemlerini ve Falcon 9 tarafından yörüngeye çıkarılmış olan, Uluslararası Uzay İstasyonuna malzeme/erzak temin etmek üzere Dragon (insansız) uzay aracını geliştirdi.

BİG BANG'DEN

Öykü Dönmez

Evrenin en uzak köşelerinde yüksek bir enerjiye sahip parlayan gökadalara kuasar denir. Evrenin genç ve çalkantılı dönemlerinde oluştukları bilinen kuasarlar, içinde bir sürü takım yıldızı barındırır. 1980'in başlarına kadar bu objelerin doğası hakkında tartışmalar döne de şu an bilimsel kanı kuasarın çok büyük bir galaksinin merkezindeki birçok büyük kütleli kara delik tarafından çevrelenen sıkıştırılmış alan olduğuna yöneliktir.

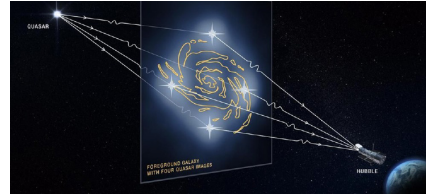
Son günlerde Mars'la ilgili çalışmalarıyla gündemde olan ABD'nin

SONRAKİ EN BÜYÜK KUASAR GÖRÜNTÜLENDİ

Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) kuasarlar (kuasar: evrenin en uzak köşelerinde yüksek bir enerjiyle parlayan gök adalara verilen isim) konusunda önemli bir açıklama yaptı. NASA'da çalışan bilim insanları, bu yıl içinde Büyük Patlama (Big Bang) sonrasındaki en büyük kuasarı görüntüledi. Açıklamada söz konusu kuasarın Dünya'ya 12.7 milyar ışık yılı uzaklıkta olduğu belirtildi. Çalışma, sonraki araştırmalarla desteklenirse bilim adına önemli bir gelişme olacak, Dünya'da bilinen en uzak nokta da bu sayede keşfedilmiş olacak. Görüntülenen Kuasara PJ352-15 adı verildi,

ayrıca Nasa; PJ352-15'in Güneş'ten yaklaşık bir milyar kat daha büyük olduğunun tahmin edildiğini açıkladı.

Uzaydaki Chandra X-ray gözlemevi; Big Bang'den sonra görüntülenen en büyük kuasar olan PJ352-15'in ışık-

larını patlamanın merkezinden 160 bin yıl ışık yılı uzakta tespit etti. Bu demek oluyor ki, aslında NASA'nın

93. OSCAR ADAYLARI AÇIKLANDI

Zeynep Nur Karas

Akademi ödülleri veya popüler adıyla Oscar ödülleri, sinema dünyasının en prestijli ödülleri arasında yer alan, film endüstrisindeki sanatsal ve teknik başarılarla verilen ödüllerdir. Akademi üyelerinin oylarıyla belirlenen ödüller, Kaliforniya merkezli Sinema Sanatları ve Bilimleri tarafından yılda bir kez verilir. Sinema dünyasında uluslararası bir başarı göstergesi olarak kabul edilen ödüllerin simgesi olarak "Akademi Liyakat Ödülü" isimli heykelcik verilir. 1929'dan beri verilen ödüller genellikle şubat ayında olmak üzere yılda bir defa takdim edilir.

Bu sene doksana üçüncüsü verilecek olan ödüllerin adayları Priyanka Chopra Jonas ve Nick Jonas tarafından duyuruldu. Pandemi koşulları sebebiyle birçok filmin sinema salonlarında eskiye kıyasla daha az izleyiciyle bulunduğu yılda, adaylıkların dijital platformlara geniş yer vermesi gözlerden kaçmadı. Netflix yapımı "Mank" 10 dalda; "Sound of Metal", "The Trial Of the Chicago 7", "Nomadland", "Minari" ve "The Father" 6 dalda; "Promising Young Woman" ise 5 dalda aday gösterilerek gündeme geldiler.

Ses kategorilerinin birleştirilmesiyle birlikte 23 dalda adaylık açıklandı. Ayrıca Oscar tarihinde bir ilk yaşandı ve aynı yılda iki kadın yönetmen, adaylık kazandı. Adaylardan Chloe Zhao, en iyi yönetmen kategorisinde aday olan ilk Çinli Amerikalı olarak dikkat çekti. Saç ve Makyaj Tasarımı kategorisinde adaylık kazanan Mia Neal ve Jamika Wilson da bu dalda ilk kez adaylık kazanan siyahi kadınlar olarak öne çıktılar.

En iyi yönetmen adaylığı kategorisinde ise ilk defa Asya kökenli bir kadın aday gösterildi. Chloe Zao, Nomaland filmiyle Altın Küre kazanan Asya kökenli ilk kadın olarak da tarihe geçmişti. Şimdiye kadar sadece 5 kadının aday gösterildiği bu kategoride iki kadın yönetmen yer aldı.

25 Nisan 2021'de Kaliforniya'daki Dolby Theatre' da sahiplerini bulacak olan 2021 Oscar Ödülleri adayları listesi şu şekilde:

En iyi film:

The Father
Judas and the Black Messiah
Mank
Minari
Nomadland
Promising Young Woman
Sound of Metal
The Trial of the Chicago 7

En iyi erkek oyuncu:

Riz Ahmed - Sound of Metal
Chadwick Boseman - Ma Rainey's Black Bottom
Anthony Hopkins - The Father
Gary Oldman - Mank
Steven Yeun - Minari

En iyi kadın oyuncu:

Viola Davis - Ma Rainey's Black Bottom
Andra Day - The United States vs Billie Holiday
Vanessa Kirby - Pieces of a Woman
Frances McDormand - Nomadland
Carey Mulligan - Promising Young Woman

En iyi yardımcı erkek oyuncu:

Sacha Baron Cohen - The Trial of the Chicago 7
Daniel Kaluuya - Judas and the Black Messiah
Leslie Odom Jr - One Night in Miami...
Paul Raci - Sound of Metal
Lakeith Stanfield - Judas and the Black Messiah

En iyi yardımcı kadın oyuncu:

Maria Bakalova - Borat Subsequent Moviefilm
Glenn Close - Hillbilly Elegy
Olivia Colman - The Father
Amanda Seyfried - Mank
Youn Yuh-jung - Minari

En iyi yönetmen:

Thomas Vinterberg - Another Round
David Fincher - Mank
Lee Isaac Chung - Minari
Chloé Zhao - Nomadland
Emerald Fennell - Promising Young Woman

En iyi uyarlama senaryo:

Borat Subsequent Moviefilm
The Father

Nomadland
One Night in Miami...
The White Tiger

En iyi özgün senaryo:

Judas and the Black Messiah
Minari
Promising Young Woman (Yetenekli Genç Kadın)
Sound of Metal
The Trial of the Chicago 7

En iyi animasyon:

Onward
Over the Moon
A Shaun the Sheep Movie: Farmageddon
Soul
Wolfwalkers

En iyi belgesel:

Collective
Crip Camp
The Mole Agent
My Octopus Teacher
Time

Yabancı dilde en iyi film:

Another Round
Better Days
Collective
The Man Who Sold His Skin
Quo Vadis, Aida?

En iyi sinematografi:

Judas and the Black Messiah
Mank
News of the World
Nomadland
The Trial of the Chicago 7

En iyi kostüm tasarımı:

Emma
Ma Rainey's Black Bottom
Mank
Mulan
Pinnocchio

En iyi film kurgusu:

The Father
Nomadland
Promising Young Woman
Sound of Metal
The Trial of the Chicago 7

En iyi makyaj ve saç tasarımı:

Emma
Hillbilly Elegy
Ma Rainey's Black Bottom

Mank
Pinocchio

En iyi özgün müzik:

Da 5 Bloods
Mank
Minari
News of the World
Soul

En iyi özgün şarkı:

"Fight for You" - Judas and the Black Messiah
"Hear My Voice" - The Trial of the Chicago 7
"Husavik" - Eurovision Song Contest
"Io Si (Seen)" - The Life Ahead
"Speak Now" - One Night in Miami...

En iyi yapım tasarımı:

The Father
Ma Rainey's Black Bottom
Mank
News of the World
Tenet

En iyi ses kurgusu:

Greyhound
Mank
News of the World
Soul
Sound of Metal

En iyi görsel efekt:

Love and Monsters
The Midnight Sky
Mulan
The One and Only Ivan
Tenet

En iyi kısa animasyon:

Burrow
Genius Loci
If Anything Happens I Love You
Opera
Yes-People

En iyi kısa belgesel:

Colette
A Concerto Is a Conversation
Do Not Split
Hunger Ward
A Love Song for Latasha

En iyi kısa film:

Feeling Through
The Letter Room
The Present
Two Distant Strangers
White Eye

TEMAMIZ: SUYUN DEĞERİ

Aşlı Zeynep Abaka

Dünyamızın dörtte üçü, insan vücudunun da yaklaşık beşte üçü sudan oluşur. Bu deyişle su bize bitmek bilmeyen bir kaynak, dünya varlığı boyunca onunla birlikte çokluğunu sürdürecektir bir element gibi görünür. Yitirdiğimiz sular, su döngüsü ile tekrar yeryüzüne gelir ve bu döngü sonsuza kadar devam eder. Yaz tatilinde serinlemek için atladığımız deniz ve kıtadan kıtaya yolculuk yaptığımız okyanuslar hep yerindedir. Fakat yaşamımızı sürdürebilmek için gerekli olan kaynaklar okyanuslar ve denizler midir? Yerküredeki toplam su miktarı milyonlarca yıldır değişmemiş olsa da, su sürekli olarak kapalı bir sistem içinde hareket eder. Su döngüsü, suyun atmosfer ve yeryüzü arasında sürekli dolaşım sürecidir. Bu süreç, suyun yağış biçiminde yeryüzüne inmesi, buharlaşma ya da bitkilerden terleme yoluyla yeniden atmosfere dönmesi ya da yüzey akışı yoluyla denizlere akarak denizlerden bu-

harlaşma yoluyla atmosfere dönmesi aşamalarını içerir. Yeryüzündeki suyun yaklaşık yüzde 97'si okyanus ve denizlerdedir. Yüzde ikisini buzullar oluşturur, geri kalanı ise yeraltı sularına, akarsulara ve göllere dağılmıştır. Biz canlılar olarak yaşamımızı sürdürmek için

tatlı suya bağlıyız. Tüm canlıların yaşam kaynağı olan tatlı suyun oranı yalnızca yüzde 3'tür. Tatlı su kaynaklarının yüzde 70'e yakını buz ve buzulların içinde hapsedilmişken, diğer yüzde 30'luk kısmı

yer altındadır. Nehirler, göller gibi yüzeysel tatlı su kaynakları, dünyadaki toplam suyun yaklaşık binde üçünü oluşturur.

Zaten tuzlu su kaynaklarına oranla çok daha düşük olan tatlı su kaynaklarımız, çeşitli insan faaliyetleri dolayısıyla hızla kaybedilmektedir. Kentleşme, nüfus artışı ve yaşam standartları artarken aynı zamanda kirlilik ve su için rekabet de artmaktadır. Aynı zamanda çağımızın en büyük sorunlarından olan iklim değişimi ve diğer doğal değişimler de su sorununa yol açmaktadır. İleriye dönük olarak bahsedilen senaryolar petrol için yapılan savaşların ileride su için yapılacağını söyler. Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 20'sine karşılık gelen 1,5 milyar insan yeterli içme suyundan yoksun olup 2,2 milyar kişi ise sağlıklı suya erişememektedir. Bu istatistikler beklenen felaketin çok da uzak olmadığını bir göstergesidir. Bütün bu sorunlara çözüm bulmak ve tatlı su kaynaklarımızı koru-

mak, tüm dünya ülkelerinin el ele vermesiyle gerçekleşecektir. Hep beraber yaşadığımız bu dünyayı korumak hepimizin görevidir. Bu nedenle ilk kez 1992'de Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda önerilen "Dünya Su Günü", 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilan edilmiştir ve her yıl 22 Mart'ta kutlanır.

Her yıl farklı temalarla kutlanılan ve büyüyen temiz su sorununa dikkat çeken Dünya Su Günü'nün, 2021 yılında "Suyun Değeri" teması ile kutlanması kararlaştırılmıştır. Bu yıl, suyun bize ifade ettiği anlam üzerinde düşünerek ve suyun hangi farklı şekillerde hayatımıza değer kattığını özümseyerek Dünya Su Günü kutlanmıştır. Biz de suyun hayatımızdaki yerini düşünerek tasarruf ve koruma ile ilgili elimizden geleni yapmalıyız. Suyu korumak için attığımız her adımda kendimizin ve gelecek nesillerimizin de hayatlarını kurtarıyoruz.

BİLİM VE TEKNOLOJİ

Pandemi Görme Bozukluklarının Artmasına Neden Oluyor

Aynur TORAMAN

Göz Hastalıkları Uzmanı Doç. Dr. Deniz Turgut Çoban, pandemi ile birlikte teknolojik ürünlerin kullanımının artmasına bağlı olarak göz bozukluklarının arttığını ve 2050 yılına kadar toplumun yüzde 60'ının miyopi olacağını öngörüldüğünü anlattı. Koronavirüs salgınıyla birlikte alışkanlıkların değiştiğinden bahseden Doç. Dr. Çoban, pandemi nedeniyle toplumun işlerini ve eğitimini bilgisayar, tablet, televizyon, telefon gibi teknolojik aletler üzerinden yapmak zorunda kaldığını ve çok yakın odaklı bakılması nedeniyle uzağı görme bozukluğu olarak adlandırılan miyopinin arttığını belirtti. Son bir yılda toplumun yüzde 30 ile 35'inin bilgisayara bağlı görme bozukluğunun geliştiği belirtildi. 2000 yılında toplumdaki miyop oranı Avrupa ve Amerika'da yüzde 25, Çin ve Singapur gibi Uzak Asya ülkelerinde yüzde 50 civarında iken 2020 yılında bu sayı Batı ülkelerinde yüzde 33'e ve Uzak Doğu ülkelerinde ise yüzde 80'in üzerine çıktı.

Gözün normalde uzak odaklı olduğunu belirten Doç. Dr. Çoban, "Yakın görme için ise gözlerimiz farklı bir çaba harcar. Sürekli ya-

kından baktığımızda ise gözümüz yakına odaklanmaya çalışarak miyop dediğimiz olayı ortaya çıkarır. Bu da uzak görme bozuklukları olarak karşımıza çıkmaktadır" dedi. Miyopiye bağlı olarak gözlerde kayma da görüldüğü belirtildi. Sürekli yakına bakmak özellikle çocukların gözlerinde şaşılıkla neden olduğunu, bu nedenle aralıklı çalışmaya önem verilmesi gerektiğinden bahsedildi. Ayrıca içeriği uygun bazı derslerin görüntülü değil, sesli kayıttan sunulması, ekrandan izlenmesi gereken şeylerin mümkünse TV ekranından ve mümkün olduğunca uzaktan izlenmesi, loş ortamlarda çalışmaktan kaçınılması gerektiği ve okumak, yazmak, resim çizmek gibi yakın mesafeden yapılan uygulamaların mümkün olduğunca aydınlık ortamlarda yapılması gerektiği vurgulandı.

Doç. Dr. Çoban; teknolojinin gelişmesi ile birlikte artan ekran önünde vakit geçirme süresi ve uzun mesafe görüşünü artıracak açık hava etkinliklerini etkinliklerinin terk edilmesini, durumun temel nedeni olarak görüyor. Çocukların sekiz saat internet üzerinden

eğitim gördükten sonra tablet, telefon gibi ürünlerle oynayarak teknolojik aletlerle çok fazla haşır neşir olduklarına dikkat çeken Doç. Dr. Çoban, yarım veya bir saatlik çalışmadan sonra beş dakika da olsa açık havada uzağı bakacakla-

rı bir ortamda bulunmalarının çok faydalı olacağını belirtti.

Açık Havada Uzağı Bakmak Göze İyi Geliyor

Göz sağlığı için dışarıda vakit geçirilmesinin önemini vurgulayan Doç. Dr. Çoban "Gün ışığının miyopiye ve göz bozukluklarını engelleyen koruyucu etkisi vardır. Eğer dar alanda değilseniz gözünüzü 20 metre uzağı odaklamanızı sağlar, yakından bizi uzaklaştırır ve göz kaslarımızın rahatlamasını sağlar. Miyopinin gelişmesini de engeller, özellikle miyopinin tedavisinde bunu önermekteyiz" dedi.

Uyku Süresi Covid-19 Aşısının Etkinliğinde Etkili mi?

Deniz Şehvar HACISALİHOĞLU

Koronavirüs aşılarının halk üzerinde kullanılmaya başlanmasıyla, var olan aşılar üzerindeki araştırmalar da arttı. Özellikle son zamanlarda uyku-koronavirüs aşısı etkinliği ilişkisi uzmanların ilgilendiği bir konu oldu. Uppsala Üniversitesi sinir ve tıp bölümü araştırmacılarının "İyi bir gece uykusu koronavirüs aşısının etkinliğini artırabilir mi?" başlıklı makalesinde aşının etkinliğinin artırılmasının ölümleri azaltmada etkili olduğu belirtiliyor. Her ne kadar önceki çalışmalar aşılama döneminde viral enfeksiyonlara karşı uyku süresinin aşırı tepkiyi etkileyebileceği görülse de Faz 3 klinik deneylerinde uykunun etkisi tam olarak netleşmedi.

Araştırmaya göre uyku, virüse uyarlı geliştirilen hücresel bağışıklığın özelliklerini artırmada etkili. Grip ve Hepatit B aşılarının yapılmasından 10 gün sonra yapılan ölçümde; günde 4 saat uyuyanların antikor titresinin, yeterli ve düzenli uyuyanların antikor oranının yarısı kadar olduğu görülmüştü. Ayrıca bu aşların öğleden sonra yerine sabah yapılması da erkeklerde yüksek antikor titresiyile sonuçlandığı belirtilmişti. Bundan ötürü de koronavirüs aşılarının sabah yapılmasının daha yüksek antikor titresiyile sonuçlanabilme imkanının olduğu vurgulanıyor. Uyku Hastalıkları Uzmanı Prof. Dr. Sadık Ardıç, yeterli uykunun pek çok şeyde faydası olduğunu ve uyku yetersizliğinin koronavirüs aşısının etkinliğini azaltabileceğini "İyi bir gece uykusu vücudumuzun savunma sisteminin güçlenmesinde etkindir. İyi bir uyku düzeni, koronavirüs aşısının etkinliğini artırmada önemli bir etkindir." cümleleriyle belirtti.

Pandeminin çoğu insanın uyku düzeninde negatif bir etkisi olduğunu söyleyen Ardıç, "Koronavirüs herkesi aynı şekilde etkilemedi. Tabii ki virüsle enfekte olan hastalar, hasta yakınları ve direkt yüz yüze kalan sağlık çalışanları daha çok etkilendi. Koronavirüs salgını tüm dünyaya yayıldı ve uyku için önemli sorunları da beraberinde getirdi. Bu salgın ile karşı karşıyayken de fiziksel ve zihinsel sağlığa faydaları nedeniyle uyku daha da önemli hale gelmiştir. Uyku etkili bir immün sistem güçlendiricidir. İyi bir gece uykusunun vücudumuzun savunma sistemini güçlendirdiği bilinmektedir." sözlerini ekledi. Ardıç uyku kalitesini artırmak için şu tavsiyeleri verdi:

- Düzenli bir uyuma-uyanma zamanını belirleyin ve her zaman bu saatlere her zaman uyun.

- Sadece uykulu hissettiğinizde yatağı gidin.

- Koronavirüs ile ilgili haberlere maruz kaldığınız süreyi sınırlayın.

- Evinizi ve özellikle yatak odanızı daha rahat, sessiz, karanlık ve uygun ısıda bir ortam haline getirin.

- Yatak odanızda cep telefonu, bilgisayar ve televizyon gibi elektronik parlak ışık yayan cihazları bulundurmayın.

- Düzenli olarak tercihen gün ışığında egzersiz yapın.

- Yatağı aç girmeyin ancak yatma vaktine yakın saatlerde ağır yemek de yemeyin.

- Yatmadan önce nikotin, kafein, tein ve alkolden kaçın.

- Sakinleştirici depresyon ilaçları özellikle eşlik eden bir ruhsal bozukluğunuz varsa uykusuzluğun kısa süreli tedavisi için yararlı olabilir.

- Uyku apnesi hastalığınız varsa doktorunuzun önerileri doğrultusunda PAP cihazınızı kullanın.

- Doğal gün ışığı almaya çalışın ve mümkün değilse perdeleri veya ışıkları açık tutarak gündüzleri evinizin parlak bir şekilde aydınlatılmasını sağlayın. Gecele-ri daha karanlık olacak şekilde loş ışık elde etmeye çalışın.

- Yatmadan önce tanıdık ve rahatlatıcı aktiviteler seçin. Örneğin kitap okumak, yoga vb

- Gündüz şekerlemeden kaçının. Eğer kestiriyorsanız bunları günün aynı saatlerinde denk getirin.

Evrenin Şekli Nedir?

Yusuf Eymen BODAKÇI

Evren, şu zamana kadar bildiğimiz ve gördüğümüz tek evimiz. Evren hakkında bilgi sahibi olmak sizde de biraz nahoş bir durum değil mi? Evinizdeki odaların nerelerde olduklarını bilmemek gibi bir şey. Ama ne yazık ki evren hakkındaki bilmediğimiz çok fazla şey var. Mesela, eğer ki evrene dışarıdan baksaydık ne göürdük? Bunu cevaplamak için önce evrenin dışında bir ortam olduğunu (başka bir deyişle evrenin bir şekli olduğunu) bilmek veya varsaymak gerekir. Bir küp mü gördük acaba veya belki bir küre? Belki de evrenimiz leziz bir pizza dilimine benziyordu. Bu sorunun cevabı sunduğum seçeneklerden hem çok daha basit hem de karmaşık.

Hindu yazıtlarında evren kozmik bir yumurtaya benzetilmiş-tir. Güney Asya'da ise bir insan şeklinde olduğuna inanıyorlardı. Yunan felsefecileri, sonsuzlukta yüzen bir ada olduğunu düşünüyorlardı. Aristo ise sonsuz, eş merkezli kürelerin evreni oluşturduğuna inanıyordu. Yani bu soruya bir cevap ararken istediğiniz kadar saçmalayabilirsiniz. Evrenin bir bilardo masası şeklinde olduğunu düşünebilirsiniz ve bu hiç de problem olmaz.

Einstein sayesinde, kozmologlar evrenin şekli hakkında öne sürülen modellerin geçerliliğini test edebi-

liyorlar. Bu konuda, bilim adamlarının ilgilendiği üç ana model var: pozitif eğimli, negatif eğimli ve düz.

Pozitif eğimli bir evren, dört boyutlu bir küreye benzeyecektir. Bu tür bir evren uzayda sonlu olacaktır ancak fark edilebilir bir kenarı bulunmayacaktır. Ve düz birer çizgi üzerinde hareket eden iki parçacık, başladıkları noktaya varmadan önce birbirleri ile kesişirlerdi. Bunu evde deneyebilirsiniz. Bir balon alın ve üzerine düz bir çizgi çizin. Çizginiz tam bir tur attığında başlangıç noktasına ulaşır. Balonun karşı tarafından başlayan ikinci bir çizgi de aynı şeyi yapacaktır fakat kendisiyle tekrar karşılaşmadan önce ilk çizginiz ile kesişecektir.

Bu evren modeli, anlaması basit bir modeldir fakat bu modelin geçerli olabilmesi için evrenin genişlememesi gerekmektedir. Balon örneği üzerinden düşünecek olursanız, sonsuz bir evrende başladığımız noktaya asla düz ilerleyerek varamazsınız. Ve evrenimizin durmadan genişlediğini bildiğimizden, bu modeli bir kenara bırakabiliriz.

Negatif eğimli bir evren, dört boyutlu bir eyere benzeyecektir. Bu tür bir evrenin uzayda veya zamanda sınırları olmayacaktır. Burada düz, paralel yollarda hare-

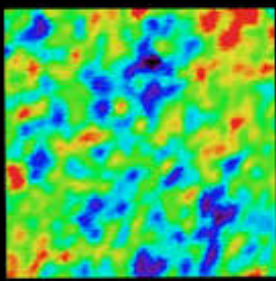
ket eden iki parçacık asla karşılaşmazdı ve sonsuz zaman ilerledikçe sürekli olarak birbirlerinden uzaklaşırlardı.

Düz bir evren modelinde ise paralel doğrular üzerinde ilerleyen parçacıklar hiçbir zaman karşılaşmazlar ama birbirlerinden de uzaklaşmazlar. Bunu sonsuz bir otobanda yan yana giden iki araba olarak düşünebilirsiniz.

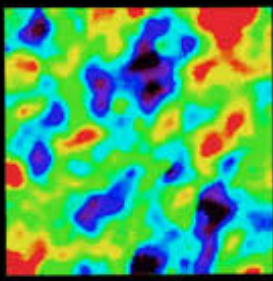
Peki, cevap hangisi? Bazı insanlar evrenin şeklinin asla bilinmeyeceğini öne sürmektedirler fakat eğer böyle kestirme bir cevap verecek olursak işin eğlencesi kaçmaz mı?

Şubat 2015'te yayınlanan en son Planck verilerine dayanarak, evrenimiz büyük olasılıkla düz. Karanlık madde ve karanlık enerji tarafından sağlanan kesin, kritik miktarda enerji ile sonsuz sonlu ayrıca biraz bile eğimli değil. Kritik miktarda enerji demek, sonsuz zaman sonra evrenin genişlemesinin duracağı miktarda enerji anlamına gelmektedir. Yani evrenimiz sonsuzda sonludur. Burada kafanız biraz karışmış olabilir. Eğer öyleyse ne mutlu! Evren üzerine kafa yordunuz, sizi tebrik ederim. Bu yazıyı okuyan bilime meraklı güzel insanlara günaydın, iyi günler ve iyi akşamlar diyor; hepinize esenlikler diliyorum. Sağlıcakla kalın.

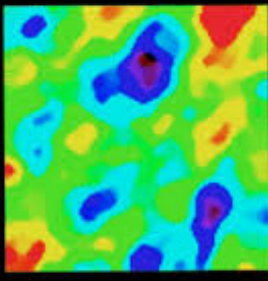
GEOMETRY OF THE UNIVERSE

OPEN

FLAT

CLOSED

BİLİM VE TEKNOLOJİ

MARS YÜZEYİNİN
ALTINDA ANTİK
OKYANUS KEŞFEDİLDİ

Mert AY

Bilim insanları tarafından uzun yıllardır Mars'ta canlılık olup olmadığı araştırılıyor ve tartışılıyor. Bilim insanlarının birçoğu tarafından Mars'ın bir zamanlar üzerinde su bulunan bir gezegen olduğu düşünülüyor. Günümüzde yapılan çalışmaların birçoğu da bu görüşü destekleyen ve kanıtlamaya yönelik. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar sonucunda Mars'ın kutuplarında buzullar olduğu öğrenilmişti hatta Elon Musk, bu buzulları su haline getirmek için kitle imha silahlarını kullanarak eritememiz gerektiğini düşünüyordu. Yeni yapılan araştırmaya göre ise gelecekte bunların hiçbirine ihtiyaç duymayacağımızı kanıtlıyor.

Bilim insanlarının geneli tarafından savunulan görüşe göre Mars'ın atmosferinin uzayda savrulması ve giderken suyu da beraberinde vakum etkisi ile alıp götürmesi sebebiyle gezegenin yüzeyinde su bulunmuyordu. Uzun araştırmalarının öncüsü olan NASA tarafından yapılan son araştırmaya göre ise Mars'ta bulunan suyun küçük bir kısmı uzaya gitmiş olsa

da büyük bir kısmı hala yüzeyin altında saklanıyor. Science dergisinde yayımlanan son makalenin başyazarı Eva Scheller, yaptığı açıklamada “Atmosferik kaçış, bir zamanlar Mars üzerinde ne kadar su bulunduğuna dair elimizdeki verileri açıklamakta yeterli değil.” dedi. Scheller ve ekibi tarafından Mars yüzeyindeki suyun zaman içerisinde nasıl değişmiş olabileceğine dair çeşitli modeller üzerinde çalışmalar yapıldı. Elde edilen sonuçlara göre gezegende sıvı halde bulunan su, daha gezegenin ilk dönemlerinde yüzeyin altına çekilmeye başladı ve yer altına çekilen bu sular daha sonrasında gezegenin yüzeyine bir daha hiç çıkmadı. Bulgulara göre gezegenin yüzeyi geçmişte 100 metre ile 1500 metre arası derinliğe sahip olan bir okyanusla kaplıydı ve bu suların %30-%99 arası bir kısmı yüzeyin altına çekildi. Yapılan bu yeni keşif ileride Mars'ta kolonileşmenin nasıl planlanacağı konusunda da farklı yöntemler geliştirilebilmesi için rehberlik edecektir.

BU KİMİN BEYİNİ?

Yaren ŞENGÜL

Yıllarca okullarda öğrendiğimiz beynin aslında nüfusun yarısına ait olduğunu biliyor muydunuz? Sadece okul müfredatı değil, bilim dünyası da yakın bir zamana kadar beyinler arasında detaylı bir ayrıma gitmiyordu. Son zamanlarda yapılan araştırmaları derleyen ve kendi çalışmalarına da yer veren Serkan Karaismailoğlu'nun beynimizi ve bilimin verilerini nasıl özetlediğine hadi birlikte bakalım.

Beyni araştırmanın milattan önceki atalarımıza kadar dayandığını, kafa ve omurga travmalı vakaları bulunan belgelerden biliyoruz. Fakat bu çalışmalar toplumun etik değerleri veya imkan azlığından dolayı kısıtlanmıştı. Bir insanı yarken kasten deney amaçlı yaralayamayacağımız için kaza eseri oluşan yaralar bilim dünyasında büyük ilerlemelere ön ayak oldu. Bu kazaların yanında ilginç uygulamalar da bilim dünyasında farklı sayfalar açtı. Mesela 1800'ler Fransa'sında mahkumların giyotin ile idam edilmesinin, omuriliğe tam zarar vermemesi yeni bulgulara sebebiyet vermişti. Hatta

kesilen kafaları bilim insanlarına hızlıca ulaştırmak için çalışan bir meslek bile vardı.

Yapılan araştırmaların bulgularını tabii ki dönemin şartlarından ayrı düşünmek doğru olmaz. Örneğin Nazi Almanyası ile temelleri atılan kafatası ölçme girişimleri sonucunda kadınların erkeklerden daha küçük bir beyni olduğu bu sebeple de asla erkekler kadar zeki olamayacakları düşünülüyordu.

miktarda gelişme gösteriyor. Bu da görülen otizm oranının artmasına ve dil öğrenme kabiliyetinin azlığına sebep olabiliyor. Sesleri ayırt etme, dişi beyinlere hem bebekle olan ilişkilerinde hem de fizyolojik olarak güçlü olan erkeklerle ilişkisinde önemli bir avantaj sağlıyor. Sol yarım küredeki amigdalasını daha baskın kullanması ise ayrıntıları daha iyi analiz etme, sonuç çıkarma ve hatırlama kabiliyeti sunuyor.

Küçük yaşta iletişim kurma şekilleri ve oyun oynama metodları incelendiğinde dişi beyinlerin eşitlik üzerine bir dil geliştirirken erkeklerin üstünlük kurma çabalarını görüyoruz. Doğada zayıflık belirtici olabileceği için erkeklerin duygularını daha az gösterme eğiliminde olduğu, yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuş durumda.Farklılıkların yetiştirilme süreci ile ortaya çıktığını ve doğuştan herhangi bir farkımız olmadığını iddia eden görüş ile fizyolojimizin doğduğumuz andan itibaren bizi şekillendirdiği üzerine olan tartışmalara “David Reimer” vakası yeni bir boyut kattı. Bu örnekte, küçük yaşta cinsiyet değiştirme operasyonları geçiren ve yetiştirilme ortamı da özenle hazırlanan çocuk, ilerleyen yaşlarda doğduğu cinsiyeti bilmemesine rağmen onun özelliklerini taşıyan hareketler sergilediği gözlemlenmiştir. Farklılıklarımızın genel anlamda üstünlük belirtmediğini ve kimseye ket vurmadığını bilerek birbirimizi anlamaya dayalı bir iletişim geliştirmek hepimizin yararına olacaktır.

JEZERO KRATERİ VE SALDA GÖLÜ
BENZERLİĞİ

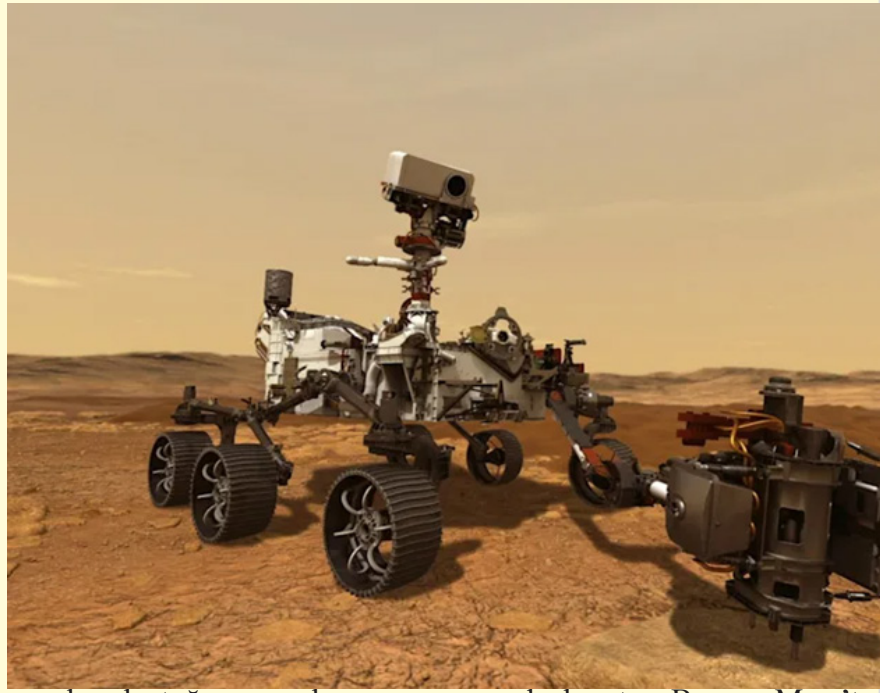
Rabia CAN

NASA'nın Perseverance aracının yüzeye indirilmesi projesinde önemli bir benzerlik fark edildi. Asıl görevi Mars'ın mikrobik yaşanabilirliğini araştırmak, canlılık belirtisi olabilecek biyolojik kalıntıları incelemek, kaya toprak örneklerini toplamak ve Mars atmosferinde oksijen üretilip üretilmeyeceğini araştırmak olan Perseverance aracı; Jezero Krateri'ne indiğinde elde edilen verilere göre buranın antik bir göl olduğu saptandı. Mars yüzeyinde oluşan son ova olan Isinis Planitia, Jezero Krateri'ne sahip ve burada oluşan gölün giderinin de

Jezero Krateri'ndeki bu antik gölün Türkiye'nin Burdur kentindeki Salda Gölü'ne benzer özellikler göstermesi NASA'nın ilgisini buraya çekti. Çünkü çoğu bilim insanı bunun bir tesadüf olmadığına inanmış durumda. 2007 yılından beri Salda Gölü üzerine yapılan çalışmalarda yer alan İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurgül Çelik Balcı, Salda Gölü ile Jezero Krateri arasındaki benzerliği şöyle anlatıyor: “Jezero Krateri de bazı kriterler göz önüne alınarak seçildi, yaşamın izlerinin

çevresi kaplayan beyaz karbonat oluşumlar mikroorganizma oluşumları vasıtasıyla oluşmuş. Yani bir bakıma mikrobiyal manifestosu Salda Gölü'nün. Mikrobiyal yollarla oluşmuş bir alanı takip eder ve izlerini anlayabilirsiniz Jezero Krateri'nde nereye gittiğinizde bu yaşamın izlerini bulabilirsiniz, bunun için bir kılavuz görevi görüyor. Bu açıdan Salda'da yapılan çalışmalar çok önemli ve önemli de artacak. Salda Gölü, bir bakıma Mars'ın ve erken yerkürenin 3.5 milyar yıl önceki halini gösteriyor olabilir.”

Peki, karbonat varlığı neden bu kadar önemli? Karbonat birikintileri ve tortullar, canlıların yaşam belirtisi açısından çok büyük öneme sahip. Fakat tek önemli özelliğinin bu olmadığını Garczynski şöyle belirtiyor: “Karbonatlar bizim için çok önemli çünkü bu birikintiler; oluştukları dönemde ortamda bulunan mikropalara,

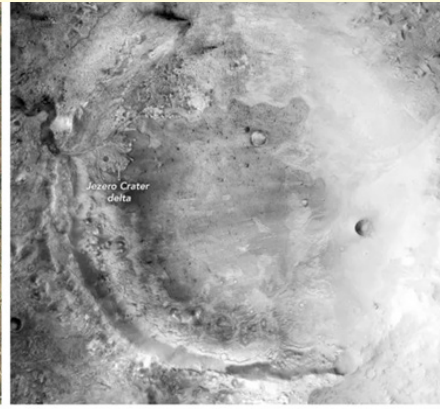

nasıl oluştuğunu anlamamız çok önemli çünkü ancak bu sayede Mars'taki yaşam arayışımızı doğru bir şekilde odaklayabiliriz.”

Özellikle minerolojilerinin

Salda Gölü, Dünya

Jezero Krateri, Mars

organik maddeye veya geçmişte yaşamış yaşamın izlerine ait kanıtlara dair çok önemli bilgileri içerirler. Adeta içlerine hapsederler. Jezero'ya gitmeden önce, Dünya'da karbonatların

benzerlik göstermesi, Salda Gölü'nü Dünya'nın Mars'taki temsilcisi yapıyor. Salda'daki hidromagnezit tortullar, yıllar boyunca mikropolar tarafından

Geleceğe Yönelik Planlar

NASA ve Avrupa Uzay Ajansı'nın milyarlarca dolar maliyetli ortak projesi ile daha küçük bir araç 2026 yılında Jezero Krateri'ne gönderilerek Perseverance'ın bıraktığı tüpler içindeki kaya örneklerini toplaması planlanıyor. Araç daha sonra yörüngeye çıkacak ve burada bir uydudan yakalanarak ileri araştırmalar için Dünya'ya geri getirilecek. NASA'nın bilim araştırmaları sorumlusu Dr. Thomas Zurbuchen, “Eğer Himalayalar ve Alpler'deki bir jeolojik örneğin niteliğini gerçekten anlamak istiyorsak, insanları oraya götürmeliyiz. Bu Mars'ta da aynı.” dedi. SpaceX ise hali hazırda Mars'a gidecek uzay aracının roket testlerini yapıyor. Amaç öngörülebilir bir gelecekte Mars'a insanlı uçuş gerçekleştirmek ve yaşamın tam anlamıyla Kızıl Gezegen'de olduğuna inanmak.

olduğu tahmin ediliyor.

Perseverance aracının göl oluşumunu, yani su varlığının belirtisini, yorumlaması burada aynı zamanda enerji ve madde akışının, delta ve zengin mineral çökeltilerinin olduğunu da doğal olarak kanıtıyor. Tüm bunlar da Mars'ta yaşam belirtisinin olduğunun birer reçetesi.

aranacağı bir çalışmaya başladı. Salda Gölü'nün sediman ve minorolojik yapılarının benzer olması Salda Gölü'nün de bir fluvial sistemle besleniyor olması gibi benzerlikler nedeniyle bütün bilim camiasında öne çıktı. Salda Gölü, Jezero Kraterine yaşam arayışında bir anahtar niteliği taşıyor. Yol haritasını çizmek için kullandığı alanlardan biri. Salda Gölü'nün

BİLİM VE TEKNOLOJİ

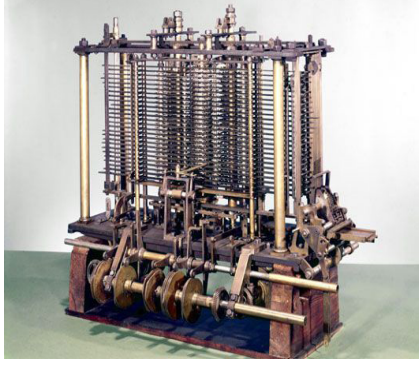
TARİHE YÖN VEREN BEŞ KADIN BİLİM İNSANI

Zeynep POYRAZ

Tarihin her döneminde kadınlar, eşit yaşamak adına bireysel hak ve özgürlükleri için mücadele etmek zorunda kaldılar. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü de kadınların kültürel, politik ve ekonomik başarılarını anmak ve cinsiyet eşitliğini savunmak için kutlanır. Bugün kadınların toplumda ve özellikle bilim alanında saygı görebilmesini tarihteki cesur, yenilikçi kadın bilim insanlarına borçluyuz. Bu listede tüm insanlara ışık tutan ve ileri nesillere ilham olan 5 kadın bilim insanını derledim.

yönetim kurulunda görev yaptı. Houston Şehir Meclisinde birçok kez konuştu ve 1974'te Houston, Texas belediye başkanı, onu Şehrin ilk Kadın Avukatı ilan etti. Bu pozisyonda kadınların statüsünü iyileştiren çok sayıda yasanın çıkarılmasına yardımcı oldu. Houston Polis Departmanı ile kadınların polis memuru olmasını sağlayan bir anlaşma müzakere etti. Kadınların itfaiyeci olarak görev yapmasına izin vermesi için Houston İtfaiye Teşkilatını ikna etti. Houston belediyesinin tüm maaş bordrosunu gözden geçirerek önemli bir eşit maaşlı çalışma yürüttü.

olarak adlandırılıyor. “Beynim bir ölümünün beyninin çok ilerisinde, zamanla anlayacaksınız.” -Ada Lovelace

lerinde kullanılan komuta ve ay modülleri için bilgisayar kodunun yazılmasına yardım etti.

kez kazanan ilk kişi - erkek ya da kadın - oldu. Eşi Pierre Curie ile Marie'nin çabaları polonyum ve radyumun keşfedilmesine ve Pierre'in ölümünden sonra X-ışınlarının daha da gelişmesine yol açtı.

Marie Curie çocukken parlak ve meraklı bir zihni vardı ve okulda mükemmeldi. Ancak okulundaki en iyi öğrenci olmasına rağmen, sadece erkeklere özel Varşova Üniversitesi'ne gidemedi. Bunun yerine, eğitimine, gizlice düzenlenen bir dizi gayri resmi sınıf olan Varşova'nın “yüzen üniversitesinde” devam etti. 1891'de Curie sonunda Paris'e gitti ve Sorbonne'a kaydoldu. 1893'te fizik alanında yüksek lisansını tamamladı ve ertesi yıl matematik alanında bir derece daha kazandı.

Margaret Hamilton, Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) için havacılık teknolojisi sağlayan MIT'nin Enstrümantasyon Laboratuvarında çalıştı. Apollo görevlerinin uçuş içi komuta ve ay modüllerinin rehberlik ve kontrol sistemleri için yazılım geliştirmekle görevlendirilmiş bir ekibi yönetti. O zamanlar hiçbir okul yazılım mühendisliği öğretmiyordu, bu yüzden ekip üyelerinin sorunları kendi başlarına halletmeleri gerekiyordu. Yazılım mühendisi

DNA'nın Yapısını Keşfeden Kadın – Rosalind Franklin

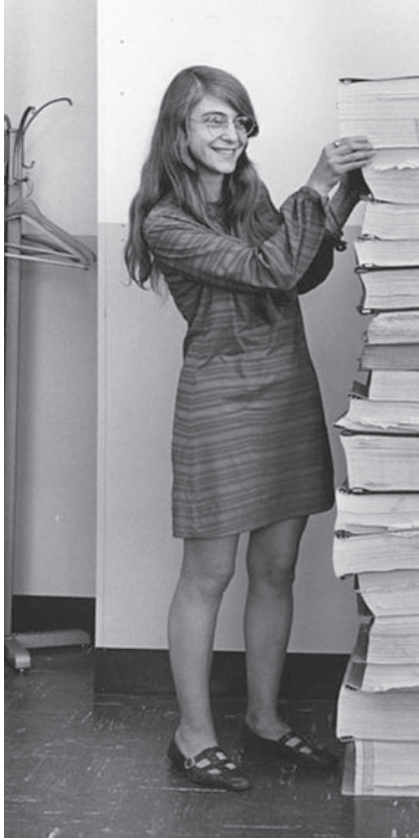
DNA'nın yapısını keşfetme yarışı 1950'lerde bilim adamlarını tüketti, ancak çift sarmalın ortaya çıkarılmasında etkili olan kişi tek bir kadın, Rosalind Franklin idi. Rosalind Franklin bir Cambridge Üniversitesi'nden fiziksel kimya alanında doktora yaptı ve X-ışını kristalografisi üzerinde çalıştı. 100 saatlik X ışınına maruz kaldıktan sonra iyileştirdiği bir makinede DNA'nın yapısını başarıyla fotoğrafladı. Meslektaşları Maurice Wilkins, fotoğrafı Franklin'in izni olmadan James Watson ve Francis Crick'e verdi.

Watson ve Crick, Franklin'in çalışmalarını Nature dergisinde 1953'te devrim niteliğinde bir makale yayımlamak için kullandılar ve nihayetinde Wilkins ile paylaştıkları bir onur olan Nobel Ödülü'nü kazandılar. Ne yazık ki Franklin, bilime yaptığı katkılardan dolayı tanınmadan 37 yaşında vefat etti.

İlk Yazılım Mühendisi ve İnsanlığı Aya Gönderen Kadın – Margaret Hamilton

İlk bilgisayar yazılım programcılarından biri olan Amerikalı bilgisayar bilimcisi Margaret Hamilton; işini tanımlamak için yazılım mühendisi terimini yarattı. 1960'ların sonlarında ve 70'lerin başlarında Apollo'nun Ay görev-

NASA Kontrol Odasındaki İlk Kadın Mühendis – Frances Nothcutt

Frances “Poppy” Northcutt, Texas Üniversitesi matematik bölümünden üç buçuk yıl içinde mezun olduktan sonra, 1965 yılında, NASA'nın Houston'daki havacılık yüklenicisi TRW tarafından yeni Apollo programı için “computress” olarak işe alındı. Altı ay sonra Houston operasyonları başkanı, onu mühendislik işlerini yapan personel için kullandıkları terim olan teknik personele terfi ettirmek istedi. Northcutt, teknik personel olarak çalışan ilk kadındı. Computress rolü ile teknik personel rolü arasındaki ücret farkı o kadar büyüktü ki şirketin Northcutt'ın terfisini onaylayacak

mekanizmaları yoktu. Operasyon müdürü, Northcutt'ın maaşının erkek meslektaşlarına kıyasla eşit olması için olabildiğince sık maaş zamları planlamak zorunda kaldı. Cinsiyete dayalı ücret farkı ile ilgili bu deneyim, Northcutt'ın daha sonraki kadın hakları aktivizmine ilham verdi. O yıllarda Frances Northcutt, NASA'nın Houston Mission Control'daki tek kadın mühendisti.

Northcutt, TRW'deyken şirketin olumlu eylem komitesinde görev yaptı ve hamilelik izni politikalarını iyileştirmeyi savundu. Mühendislik alanında çalışan birkaç kadından biri olarak, kadın kurtuluş hareketine giderek daha fazla dahil oldu. 1970'lerin başlarında Ulusal Kadın Örgütü'nün (NOW) ulusal

Dünyadaki İlk Bilgisayar Programcısı – Augusta Ada King, Lovelace Kontesi

Ada Lovelace, Charles Babbage ile ilk kez Haziran 1833'te ortak arkadaşları Mary Somerville aracılığıyla tanıştı. Aynı ay içinde Charles Babbage, Ada Lovelace'i fark motorunun prototipini görmeye davet etti. Makineye hayran kalan Ada, Somerville ile olan ilişkisini Babbage'yi olabildiğince sık ziyaret etmek için kullandı.

Ada Lovelace, 1842-1843'te dokuz aylık bir süre boyunca İtalyan matematikçi Luigi Menabrea'nın Babbage'nin önerdiği en yeni makine olan Analitik Motor hakkındaki makalesini çevirdi. Makaleye bir dizi not ekledi. Analitik Motorun işlevini açıklamak zor bir görevdi çünkü diğer birçok bilim insanı bu kavramı gerçekten anlamadı ve İngiliz müessesesi ona pek ilgi göstermedi. Lovelace'in notları, Analitik Motorun orijinal Fark Motorundan nasıl farklı olduğunu açıklamalıydı. Çalışmaları o dönemde iyi karşılandı.

Notlar, makalenin kendisinden yaklaşık üç kat daha uzundu ve ayrıntılı olarak (Not G'de) Analitik Motor kullanılarak bir Bernoulli sayı dizisini hesaplamak için bir yöntem içerir ki bu, daha önce inşa edilmiş olsaydı doğru şekilde çalışabilirdi. Bu çalışmaya dayanarak, Lovelace artık birçok kişi tarafından ilk bilgisayar programcısı olarak görülüyor ve yöntemi dünyanın ilk bilgisayar programı

TARİH

18 MART ÇANAKKALE DENİZ ZAFERİ

Hakan Gölbek & Umut Çiçek

18 Mart 1915 yılında Türk tarihi adına çok büyük bir zafer alındı. Osmanlı Devleti ve İtilaf Devletleri arasında 1. Dünya savaşının en önemli cephelerinden biri olan Çanakkale’de büyük bir savaş sonlandı. Kesin Osmanlı zaferiyle sonuçlanan bu savaş; Cihan Harbinin gidişatını büyük ölçüde etkilemiş, tarihte büyük bir yer tutmuştur. Büyük kayıpların verildiği ve tarihin yeniden yazıldığı bu savaşa hadi hep beraber bakalım.

Savaş Öncesi ve Cihan Harbi
Osmanlı, Almanya’nın yanında 1. Cihan Harbi’ne girmişti. Karşılarında ise İngiltere, Fransa ve Rusya’nın başını çektiği İtilaf bloğu vardı. Savaş

kızışmıştı. Rusya, iç karışıklıklar ve Osmanlı Devleti’nin Kafkaslardaki saldırıları yüzünden bitkin düşmüş ve yardıma muhtaçtı. Rusya’nın da isteği ve İngiliz Harbiye Nazırı Winston Churchill’in uğraşları sonucunda Osmanlı üzerinde yeni bir cephe açma kararına varıldı. Bu cephe Çanakkale Cephesi idi.

İtilaf Devletleri, Çanakkale Boğazı’nı kısa sürede geçmeyi, Ardından Osmanlı’nın payitahtı İstanbul’u ele geçirmeyi planlıyorlardı. Bu sa-

yede hem Osmanlı’yı saf dışı bırakacak, hem de Rusya’ya yardım götüreceklerdi. İstanbul’un düşüşü, Almanya’da moral kırıklığına sebep olacaktı. Aynı zamanda Osmanlı’nın savaştan çekilmesiyle balkan devletleri itilaf safında savaşa girecek, böylece ittifak bloğu yeni düşmanlar elde etmiş olacaktı. İtilaf Devletleri bunların hepsinin çok kolay bir şekilde yapabileceğini düşünüyordu. Onlara göre Osmanlı’nın devri, çoktan bitmişti.

Savaş Hazırlıkları

Osmanlı Devleti Çanakkale Boğazı’ndaki tabyalarını 3 kısımda organize etmişti. Bunlar; dış tahkimat, iç tahkimat ve merkez tahkimat idi. Dış tahkimat adını sonra da duya-cağımız, Seddülbahir dahil toplam 4 tabyadan oluşuyordu. İç tahkimat ise hareket edebilen sahra bataryalarının bulunduğu tahkimat idi. Bu hareketli bataryalar görülmesi zor olduğu ve görüldüğünde yer değiştirdikleri için İtilaf Devletleri’ne epey zorluk yaratacaktı. Boğaz’ın son ve en önemli tahkimatı ise birçok tabyanın bulunduğu merkez tahkimat idi. Osmanlı, Çanakkale Boğazı’nın öneminin farkında olduğu için tabyaları yeni topraklarla güçlendirmiş ve hazırlıklı idi.

Osmanlı Devleti Boğaz’ı korumak için 2 ordu görevlendirilmişti. Bunlardan biri başında Alman general Liman von Sanders’in bulunduğu 1. ordu idi. Diğeri ise başında Vehip Paşa’nın bulunduğu 2. ordu idi. Bu 2 ordunun mevcudu 200 bin kişiydi. Tabyalara doğrudan asker çıkarılmasına karşın tabyaları koruyacak olan 2 ordu vardı. Bunlardan biri Çanakkale müstahkem mevki komutanlığı idi. Bu birliğin

İngilizler ve Çanakkale

Hamdullah Suphi Tanrıöver, Çanakkale’yi ziyaretiyle ilgili izlenimlerinde “Harp bittigi zaman İngiltere ve Fransa, Türkler arasında evvelce hâiz oldukları hürmete mukâbil(-karşılık), muhakkar(aşağılanmış) olduklarını görecektlerdir. Bombalarını zehirleyenler, bir kemiği doksan parçaya ayıracak patlar kurşun kullananlar, türbeleri camileri topa tutanlar cezalarını asıl mânen çekeceklerdir” diyerek savaştaki hukuksuzluklara dikkat çeker. Türklerin ise hukuku ve insan haklarını ihlâl etmeme husu-

sunda üst seviye bir dikkat gösterdiği anlaşılmaktadır. Örneğin Robert R.James, “Gelibolu Hâtıratı” adlı kitabında şunları yazar: “Türkler mertçe dürtüşçe ve kahramanca çarpışmış, insancıl meziyetlerini ve güçlü kişiliklerini sergilemişlerdir. Örneğin Kızılhaç çadırları, hastane gemileri, yaralı taşıyan sedyeler, botlar Türkler tarafından ateş altına alınmamıştır. Oysa onlar Türk şehirlerini bombalamışlar, sargı yerlerini, hastaneleri topa tutmuşlar ve çekildikleri anda lağım patlatmışlardır.”

Sultan 2. Abdülhamid Dönemi ve Çanakkale

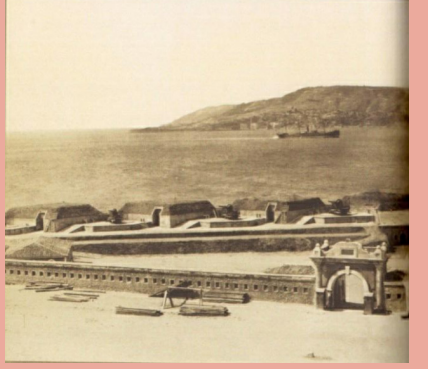
1- Boğaz’daki askerlerin son teknoloji silahlar ile teçhiz edilmesi çalışmaları: Devrin yeni ve etkili silahı olan Mavzerlerin birliklere dağıtılmıştır.

2- Askerlerin barınma şartlarının iyileştirilmesi: Yeniden yapılacak koğuşların inşa masrafı 12 Mayıs 1896 tarihinde Sadrazam Rıfat Paşa tarafından arz edilmiştir. Padişahın olumlu iradesi 18 Mayıs’ta çıkarken iktisada riayet edilmesini tembih etmiştir.

3- Çanakkale istihkâmlarının güçlendirilmesi çalışmaları: Boğazlar’ın savunmasını güçlendirmek için Saf Paşa, Bahri-i sefid boğazı inşaat nazır ve

müfettişi olarak tayin olunmuş ve Çanakkale Boğazı’yla burada bulunan bütün istihkâmları her türlü saldırıya mukavemet edecek duruma getirmekle vazifelendirilmiştir. Sahillerin hangisine torpil konulması gerekeceği, istihkâm inşaatının redif askerlerine yaptırılması, oradaki kuvvetlerin nasıl artırılacağı ve öncelik sırasının belirlenmesi hakkındaki görüşlerini bir harita vasıtasıyla arz etmiştir. Buna göre emniyetin süratle sağlanabilmesi için Seddülbahir Kabatepe ve Bolayır istihkâmlarının sol taraflarına, sahilin ve Saros Körfezi’nin bazı yerlerine dinamit barutundan yapılmış sabit torpiller konulması çok lüzumlu bulunmuştur.

Savaşın Başlangıcı

19 Şubat sabahı ilk saldırı başladı. İtilaf gemileri dış tahkimata ilk saldırıyı düzenledi. Henüz birkaç gemiyle başlayan ilk saldırı beklendiği gibi gitmedi. İtilaf kuvvetlerinin 2 gemisinin isabet alması sonucu yeniden organize olmak için İtilaf kuvvetleri bir süreliğine geri çekildi. İngilizler o vakit, Çanakkale’nin planlandıkları kadar hızlı geçilemeyeceğini anlamıştı. 25 Şubat’ta İtilaf donanması 2. saldırıya başladı. 2. saldırıda Türk tabyaları 2 gemiye ağır hasar vermiş olsa da düşmadı durduramadı. İngilizler dış tabyaları geçmiş ve iç tabyalara doğru ilerliyordu.

20 Askeri ve Bigali Mehmet Çavuş

4 Mart günü İngilizler, artık direnci kalmayan Seddülbahir tabyasına asker çıkarttı. Neredeyse 100 kişilik İngiliz saldırı birliğini, Bigali Mehmet Çavuş ve 20 askeri karşıladı. Mehmet Çavuş, emrindeki 20 asker ile 100 kişilik İngiliz takımının tamamına yakını yenmişti. Seddülbahire yapılan çıkarmaya mani olan Mehmet Çavuş adını tarihe yazdıran kahramanlardan biri olmuştu.

18 Mart Günü ve Son Saldırı

İtilaf Devletleri, donanmalarının tamamına yakınıni kullanarak nihai saldırıya başlamaya karar verdi. 18 Mart günü boğaza tüm güçleriyle saldırdılar. İtilaf güçleri neredeyse merkez tahkimatı geldiğinde 2 büyük gemileri hasar almış, topraklarının yarısı kullanılamaz haldeydi. Türklerin atış gücü, beklenenden fazlaydı. Hasar gören gemilere geri çekilme emri verildi. Bir diğer gemi ise ilerleyen saatlerde 10 dakikada 15 isabet alarak kullanılamaz hale gelmişti. Tüm bunlar olurken 2 Türk tabyası oldukça hasar almış ve atış gücünün çoğuna yakınıni kaybetmişti.

Saat 17.00 ve Zafer Anı

Savaş gücünün üçte birini kaybeden İtilaf kuvvetleri geri çekilme kararı almış ve zafer Türklerin olmuştu. Cevat Paşa gösterdiği gayretlerinden ötürü Çanakkale kahramanı unvanı almış, zafer tüm Osmanlı ve Avrupa’da ses getirmişti. Fakat Boğazı geçemeyen İngilizler Gelibolu yarımadasına çıkartma yaparak şanslarını Çanakkale kara savaşlarında* tekrar deneyeceklerdi. Bu ise başlı başına ayrı bir yazının konusudur.

Çanakkale Askerlerin Yemek Menüsü

Çanakkale Savaşı’nda askerlerin yemek menüsü olduğu iddia edilen ve internet ortamında sıklıkla paylaşılan listede gösterildiği şekilde bir açlık çekmediğine dair kaynaklar mevcuttur. Bu kaynaklar Çanakkale Cephesi’ndeki muharip ordunun iase ve ikmal durumunun yansıtıldığı gibi olmadığını göstermektedir. Mehmet Çevik ve Yavuz Selim Çeloğlu’nun Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisinde “Çanakkale Cephesi’nde Türk Ordusunun İaşe ve İkmal Faaliyetleri” başlığıyla yayınlanan çalışmaları Çanakkale Cephesi’ndeki muharip ordunun diğer cephelere nazaran daha iyi iase edildiğini belirtmektedir.

Çanakkale’de çarpışan 5. Ordunun iase bölgesinin ülkenin tarım, sanayi, ulaşım gibi olanaklar açısından en gelişmiş bölgelerini içine alması ile birlikte Osmanlı Devleti’nin savaştığı diğer cephelere nazaran Çanakkale Cephesi’ndeki muharip ordunun iase ihtiyacının nispeten daha kolay karşılandığı gözlemlenmiştir. Ordunun idare ve lojistiği üzerine yapılan araştırmalar, 5. Ordu dahilinde bulunan ambarlarda mevcut erzakın kit olmadığını göstermektedir. Çanakkale’de çarpışan askerlerin çeşitli günlük ve

hatıralarından yapılan derlemeler de mehmecğin Çanakkale’de aç bir şekilde harp etmediği tespitini desteklemektedir.

ÇANAKKALE MENÜSÜ	
15 06 1915	
SABAH	ÜZÜM HOŞAFI
ÖĞLE	YOK
AKŞAM	ÜZÜM HOŞAFI
EKMEK	TAM
16 06 1915	
SABAH	YOK
ÖĞLE	YOK
AKŞAM	YAĞLI BUĞDAY ÇORBASI
EKMEK	TAM
18 07 1915	
SABAH	ÜZÜM HOŞAFI
ÖĞLE	YOK
AKŞAM	YOK
EKMEK	YARIM
21 07 1915	
SABAH	YARIM EKMEK
ÖĞLE	YOK
AKŞAM	ŞEKERSİZ ÜZÜM HOŞAFI
EKMEK	YOK

(Görsel Temsildir)

Derin Tarih dergisinde Mustafa Selçuk’un günlükler ve resmi kayıtlar üzerinden kaleme aldığı incelemede, Türk askerinin beslenmesinin sanıldığı gibi olmadığı belirtilmiştir. Selçuk’un tespitlerinden bazıları şu şekildedir: 5.Ordu’ya bağlı çalışan Menzil Müfettişliği koordinatörlüğünde bütün Marmara bölgesinde askeri disiplinle işleyen bir teşkilat oluşturulmuş, bölge halkının da yardımıyla ordunun her türlü gıda ihtiyacı karşılanmış. Çanakkale’de bir askere ortalama şu miktarlarda erzak verilmiş: 900 gram ekme, 250 gram et, 150 gram bulgur, 20 gram zeytinyağı, 20 gram tuz, 9 gram sabun.

(*) Bu yazı 18 Mart’ta gerçekleşen Çanakkale deniz zaferini anlatmaktadır. Bilinenin aksine Çanakkale Deniz Zaferi, Çanakkale cephesindeki tek savaş değildir. Bir süre sonra İtilaf kuvvetleri başka bir çıkarmayla Çanakkale kara savaşlarını başlatmış fakat orada da mağlup olmuşlardır.

“Gittiler, Geçemediler, Geçemeyecekler”
~Çanakkale Kahramanı Cevat Paşa~

TARİH

OSMANLI'DA KADIN HAKLARI

Umut Çiçek

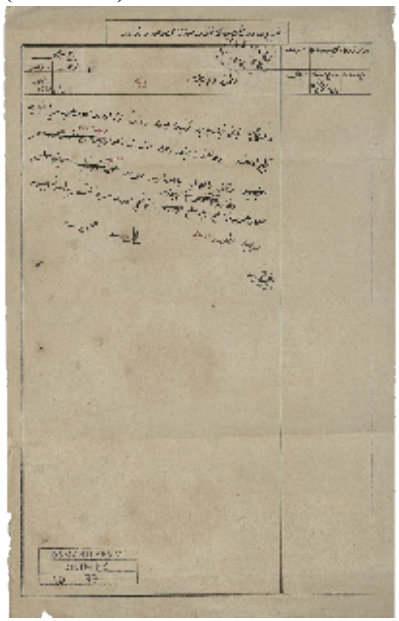
Osmanlı'da kadınların toplum içindeki pozisyonu ve sahip olduğu haklar günümüzde çokça tartışılan tarihî meselelerden biridir. Bazı insanlar, Osmanlı'da kadınlara değer verildiğini söylerken bazıları da karşılık olarak “Osmanlı'da kadınlar nüfus

sayımında dahi sayılmazdı, kendi isteğiyle evlenemezdi, çalışamazdı.” gibi çeşitli iddialar ileri sürmektedir. Ben ise bu iddiaları ve kadınların Osmanlı'daki yerini Devlet Arşivi belgeleri ve muteber tarihî kaynaklarla objektif bir şekilde ele alacağım.

İddia 1: “Osmanlı'daki nüfus sayımlarında yalnızca erkekler sayılırdı, kadınlar sayıma dâhil edilmeyecek kadar aşağı bir vaziyeteydi.”

Bu iddiayı dile getirenlerin dayanağı, 2.Mahmut döneminin 1830-1831 yıllarında yenileşme hareketleri doğrultusunda gerçekleşen ilk modern nüfus sayımıdır. Gerçekten de bu sayıma kadınlar dâhil edilmemiştir. Ama bunun sebebini kavrayabilmek için sayımın tam olarak neden yapıldığını bilmek gerekir. Devlet, bu sayımı Yeniçeri Ocağı'nı kaldırılıp yerine kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye adlı yeni ordu için Anadolu ve Rumeli'den elde edilebilecek askeri varlığı tespit edip bu ihtiyacı karşılamak amacıyla yapmıştır ve kadınlar da direkt olarak savaşlarda bulunamadıkları için sayıma dâhil edilmemişlerdir. Bu, çeşitli kaynaklarla da doğrulanmaktadır. Ayrıca, Sultan 2. Abdülhamit

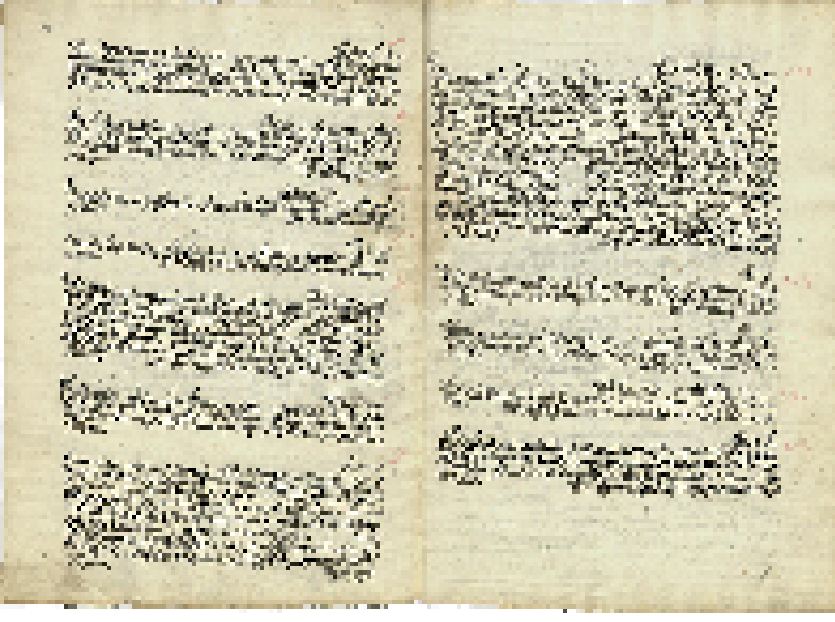
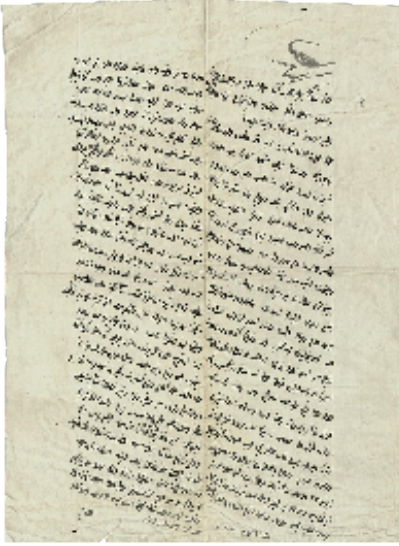
dönemine rastlayan Hicri 10-01-1315 (Miladi 11- 06-1897) tarihli, nüfus sayımının erkek-kadın, müslim-gayrimüslim olarak yeniden kaleme alınması gerektiğini belirten bir arşiv belgesi de bu iddiayı boşa çıkarmaktadır. (Görsel 1)

İddia 2: “Osmanlı'da kadınlar zorla evlendirilirdi.”

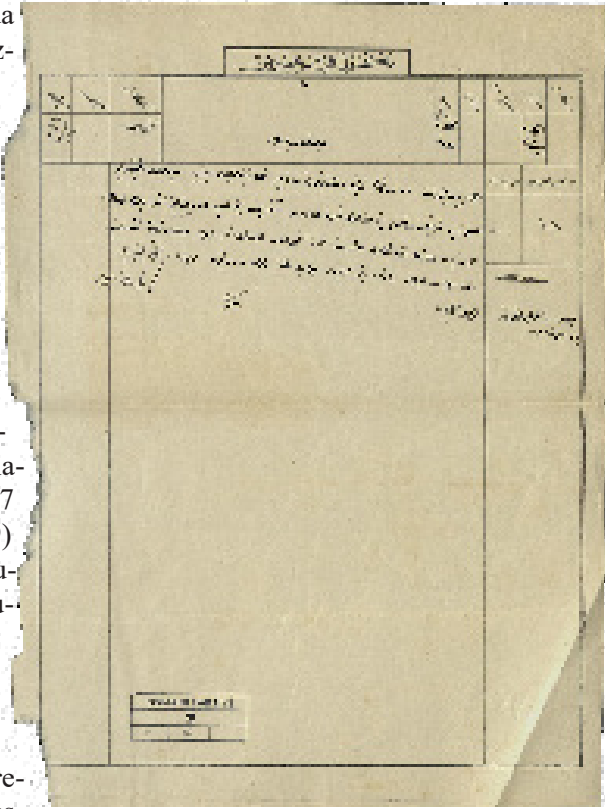
Sultan 2. Mahmut dönemine rastlayan Hicri 29-01-1229 (Miladi 21-01-1814) tarihli, Osmanlı'da tarafların rıza ve talepleriyle belirlenen mehir karşılığında ve şahitler huzurunda yapılan evliliklerin muteber sayıldığı, Ankara ve Çankırı sancaklarında genç kızların isteğinin aksine hile ve zorlama yoluyla evlilikler yaptırıldığının öğrenildiği, böyle zulme sebep olan ve kanunlara aykırı evliliklere göz yumulmaması, bu hususlara aykırı hareket edenlerin cezalandırılmaları için isimleri ile birlikte İstanbul'a (Padişah'a) bildirilmesine dair Ankara ve Çankırı yöneticilerine gönderilen fermanı ve “Avcı Mehmet” adıyla da anılan Sultan 4. Mehmet dönemine rastlayan Hicri 20-10-1068 (Miladi 21-07-1658) tarihli, eşinin ölümünden sonra kimseyle

evlenmeye niyeti olmayan Raziye Hanım'ın Veziri-Azam Mehmet Paşa'nın oğlu Mustafa tarafından nikâh konusunda rahatsız edilmemesi için Mihaliç kadısına yazılan hükmü içeren iki arşiv belgesi bu iddiaya ters düşmektedir.

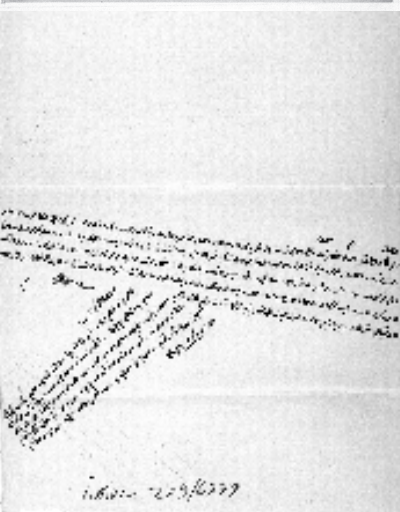
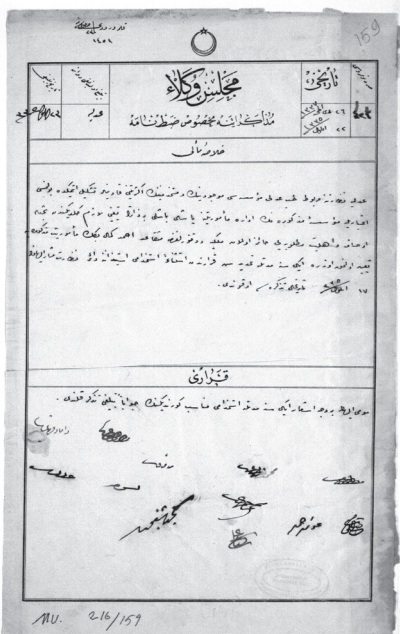

İddia 3: “Osmanlı'da kadınlar çalışamazdı.”

Bu iddia da aynı şekilde Devlet Arşivi'ndeki onlarca belgeyle çelişmektedir. Ben bu belgeler arasından mühim olduğunu düşündüğüm üç tanesini paylaşmak istiyorum. Sultan Vahdeddin dönemine rastlayan Hicri 26-12-1337 (Miladi 22-09-1919) tarihli, Adli Tıp Kurumu'nun mevcudunun ve genel hizmet verenlerin çoğunluğunu kadınların teşkil etmesi sebebiyle buranın idaresine doktorluk mesleğinden emekli Ahmet Kemal Bey'in tayininin uygun olacağına dair Meclis-i Vükela kararı, Sultan 2. Abdülhamit dönemine rastlayan Rumi 26-01-1324 (Miladi 08-04-1908) tarihli, kadın hapisâhanelerinde çalışan iki kadın kolcuya ilaveten istihdam edilecek iki kadın gardiyana verilecek maaşın Adliye

Nezâreti bütçesine eklenmesine dair evrakı ve Sultan Abdülmecit dönemine rastlayan Hicri 06-07-1267 (Miladi 07-05-1851) tarihli, Üsküdar'da kadın güvenlik görevlisinin iskânı için hâne ile iki karakolun kira bedelinin ödenmesi hakkında iradeyi içeren üç arşiv belgesi bu iddiayla çelişmektedir.

Batılı Seyyah ve Yazarların Kitapları Işığında Osmanlı'da Kadın

Osmanlı'yı ziyaret etmiş olan yabancı seyyahlar da eserlerinde kadınların durumundan bahsetmişlerdir. Ben de alıntı yapmak suretiyle bunların bazılarını size aktarmak istiyorum. Meselâ Osmanlı'da bulunmuş olan İngiliz kadın seyyah Julia Pardoe'nin “The City of the Sultan and Domestic Manners of the Turks in 1836” isimli kitabında şöyle yazmaktadır: “Eğer özgürlüğün mutluluk olduğuna inanıyorsak, o halde en mutlu olanlar Türk kadınlardır, çünkü Osmanlı'da yaşayan en özgür kişiler şüphesiz ki onlardır.”

19. yüzyılda İstanbul'u ziyaret eden ve “Çocuk Kalbi” kitabıyla tanınan İtalyan yazar Edmondo de Amicis ise “Constantinople” adlı bir diğer eserinde Osmanlı'da kadının durumu hakkında şunları yazar: “Türk kadınının yasal garantileri olduğu ve pek çok ayrıcalığın gelenek tarafından kendisine verildiği doğrudur. Kadına, genellikle bir şövalye kibarlığıyla muamele edilir. Hiçbir erkek halka açık caddelerde (İngiltere'deki gibi) bir kadına elini kaldırmaya cesaret edemez. Kargaşa ve isyan zamanlarında hiçbir asker, en küstah kadına bile kötü davranmaz. Koca, hanımına son derece nazik davranır. Anne özel bir hürmetin objesidir. Hiçbir erkek, hanımının geliriyle geçinmeyi bir an dahi akıldan geçirmez.”

İngiliz doktor ve yazar Julius R. Van Millingen de Osmanlı'nın kadınlara bakışı hakkında Batı'da yanlış bir algı olduğunu şu sözlerle ifade eder: “Müslümanların, kadınların ruhu olmadığı ve bu sebeple ibadet etmeleri gerekmediği şeklinde bir düşünceye sahip olduklarına dair Avrupa'da yanlış bir kanaat vardır. Aksine, Kur'an bu hususta açıktır. Camilerde erkeklerle birlikte ibadet edemeyebilirler ama gruplar halinde ayrı ayrı ibadet ederler ve Ramazan boyunca kadınlara özel hizmetler verilir.”

Hukuk-ı ile Aile Kararnâmesi

Hukuk-ı Aile Kararnamesi, aile hukuku alanında yapılmış bir kanun olduğu ve doğal olarak kadınları da ilgilendirdiği için bunun hakkında da bilgi vereceğim. Bu kararnâme İslam âleminde aile hukuku alanında yapılmış ilk kanundur. Her ne kadar 19. yüzyılın ikinci yarısında Mısır'da yaşayan Osmanlı hukukçusu Muhammed Kadri Paşa “el-Ahvâlü's Şahsiyye” adıyla Hanefî mezhebinin aile hukukuna dair hükümlerini içeren bir kanun metni (daha doğrusu kanun projesi) hazırlamışsa da bu metin kanunlaşmamıştır. Hristiyan ve Yahudi aile hukukuna ait hükümler, bu dinlere mensup ruhanî reislerden sorularak Hukuk-ı Aile Kararnâmesi'ne alınmış ve böylece kararnâme üçlü bir birlik taşır duruma gelmiştir. Bunların haricinde kararnâmenin çıkmasından önceki elli yıl içinde art arda yapılan savaşlar kadınlarla

ilgili bazı önemli sosyal problemlere de yol açmıştı. Savaşa gidip dönmeyen, ancak ölüm haberi de gelmeyen askerlerin eşleri kocalarının öldüğünü ispat edemedikleri için yeniden evlenme imkânına sahip değillerdi. 1916'da kabul edilen bir irâde-i seniyeye ile bu durumdaki kadınlar için boşanma imkânı getirilmişse de bu tür problemlerin daha etraflı şekilde çözümüne ihtiyaç vardı. Ayrıca Enver Paşa'nın girişimiyle kurulan Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyyesi savaş yıllarında kadınların işe yerleştirilmesinde önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Öte yandan Birinci Ordu tarafından oluşturulan kadın işçi taburlarıyla geri hizmetlerde iş gücü açığı giderilmeye çalışılmıştır. I. Dünya Savaşı ile birlikte kadınlar memuriyet hayatına da girmiştir. Bütün bunlar, kadınların hem sosyal yapı içindeki konumlarını hem de hukukî durumlarını etkilemiştir. Hükûmet de bu aile kararnâmesi ile oluşan ihtiyaçlara cevap vererek sosyal çalkantıları durdurmak için bir adım atmıştır. Hukuk-ı Aile Kararnâmesinin Osmanlı Devleti'nden ayrılmış eski vilayetlerdeki uygulanma sürelerine bakacak olursak Ürdün'de 1951'e kadar ve Suriye'de 1 Kasım 1953 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Ek olarak Abdullah Sikalic tarafından Boşnakça'ya çevrilmiş ve Bosna-Hersek Müslümanlarının aile hukuku meseleleri için yardımcı kaynak olarak kullanılmıştır.

It is true that the Turkish woman has many legal guarantees, and many privileges conceded to her by custom. She is generally treated with certain forms of knightly courtesy. No man would dare to lift his hand against a woman in the public street (as in England). No soldier, even in times of popular tumult and sedition, would run the risk of maltreating the most insolent woman of the people. The husband treats his wife with ceremonious courtesy. The mother is the object of peculiar deference. No man would think for a moment of living on his wife's earnings. The husband at his marriage assigns a

If, as we are all prone to believe, freedom be happiness, then are the Turkish women the happiest, for they are certainly the freest individuals in the Empire. It is the fashion in Europe to pity the women of the East; but it is ignorance of their real position alone which can engender so misplaced an exhibition of sentiment. I have already stated that they are permitted to expostulate, to urge, even to insist on

Turkey

conducts the devotions. Beside it, supported by pillars, is a terrace for the choir, which consists entirely of men. They chant, seated cross-legged on rugs. South of the *mihrab* is the *minber*, or pulpit, from which prayers and addresses are delivered on Fridays. The pulpit in Sultan Achmet's mosque (see illustration) is a masterpiece in marble, and a copy of that in Mecca. Stands for Korans, shaped like the letter X, and inlaid with tortoiseshell and mother-of-pearl, are placed about the building for public reading, and from the roof hang chandeliers on which are attached numerous lamps fed with olive oil. Interspersed among the lamps are ostrich-eggs and glass-ball ornaments. Mosques are not seated, but mats and carpets are laid on the stone floor for the use of the faithful. “The luxurious inhabitant of the East, who in his *selamlık* is wont to recline on cushions, does not pass into the House of God to tenant a crimson-lined and well-padded pew; he takes his place among the crowd—the *effendi* stands beside the water-carrier, the *bey* near the charcoal-vendor—he is but one item among many; he arrogates to himself no honour in the temple where all men are as one family.” There is a mistaken idea that Moslems consider that women have no souls, and need not perform devotions. The Koran is explicit to the contrary. They may not worship in the mosques with the men, but groups of them are met, worshipping apart, and during the Ramazan special services are held for women.

TARİH

ESKİ BİR TÜRK YURDU SELANİK VE NÜFUS MÜBADELESİ

Furkan Pilavcılar

Bu ayki yazımda size Selanik'in tarihinden ve nüfus mübadelesinden bahsedeceğim. Ulu Önder Atatürk'ün doğduğu şehir olmasının yanı sıra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin önemli bölgelerinden biri olan Selanik'ten bahsedeceğiz. Son olarak, Selanik'ten Türkler'in göç ettirilmesinin nedenlerini ve bu göçün nasıl yapıldığını inceleyeceğiz. Kendim de Selanik göçmeni olduğum için bu yazının benim gözümdeki değeri bir başka. Sözümüzü fazla uzatmadan yazımıza geçelim ve tarihimize yolculuk edelim.

Selanik'in Kısa Bir Tarihi

Osmanlı'dan önce Makedonya'nın, Roma'nın, Latin Krallığı'nın, Bizans'ın ve Venedik'in hakimiyetinde bulunan Selanik; 2. Murat tarafından 29 Mart 1430'ta, bir ay süren kuşatmanın ardından fethedildi. Fetihden sonra, Selanik civarında olan Yenice-i Vardar'dan 1000 Türk bu şehre yerleştirildi. Sizin de bildiğiniz gibi Osmanlılar, "İstimalet Politikası" gereği, yeni fethedilen yerlerin Türkleşmesi amacıyla çeşitli bölgelerden toplanan Türkleri bu yerlere yerleştiriyorlardı.

Aradan yıllar geçmişti, şehirdeki Türk ve Müslüman nüfusu arttı. 1478 yılındaki bir Osmanlı tahririnde Selanik'te 864 Müslüman ve 994 Hristiyan hanesi kayıtlıdır. Şe-

Mübadelelerin Sebepleri

Mübadele denince aklımıza sadece Lozan Konferansı'nda imzalanan sözleşme gelmemelidir. 1877-78 Osmanlı - Rus Savaşı'ndan itibaren bir nüfus hareketliliği görüyoruz. Ama mübadele fikri, ciddi anlamda, Balkan Savaşları sonrasında ortaya çıktı. Yaklaşık 800.000 kadar Osmanlı vatandaşı, katliamdan korunmak amacıyla, göç etmiştir.

Savaş sonrasında sınırların göç hareketlerini etkilediğini söyleyebilirim. Çünkü çoğunluğu Türk ve Müslüman olan Batı Trakya, Yunanlılarda; nüfusunun 2/3'ü Yunan ve Bulgar olan Doğu Trakya, Osmanlı'da kalmıştır. Ama öncelikle Anadolu'nun Türkleştirilmesi amaçlanmıştır. Celal Bey (Bayar) önderliğindeki gruplar, Ege'deki 200.000 Rum'u göçte zorlamışlardır. Yunanistan da, Müslüman Türkleri göçte zorlamıştır.

Daha sonra, Yunanistan ile bu sorunu çözmek için görüşmeler başlamıştır. Atina'daki elçimiz Galip Kemal Bey, Hatıratında mübadele ile ilgili şunları söylemiştir: "... Mösyö Venizelos'a sırf bir şahsi mülahaza kabilinden Makedonya'da Müslümanlarla Aydın Vilayeti'nde meskun Rumların mübadele edilmesi, bunların bırakacağı emlakın de mübadele suretiyle onlara verilmesi ve aradaki fiyat farkının Hükümetlerce tazmin edilmesi yolunda bir i'tilaf yapılmasını teklif ettim." Venizelos, bu öneriye karşı çıkmamış ve kabul etmiştir. Fakat 1. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla bu mübadele rafa kaldırılmıştır.

herde Yahudiler yoktu çünkü büyük ihtimalle Fatih tarafından İstanbul'a yerleştirildiler. 1488'den kalma bir cizye defteri de şehirde hiçbir Yahudi'nin bulunmadığını teyit etmektedir. Fakat 1492-1493 yıllarında Müslüman ve Yahudi nüfusun İspanya'dan kovulması üzerine Osmanlı'ya sığınan bu insanlardan Yahudi olanlar, 2. Bayezid tarafından Selanik'e yerleştirilmişlerdir.

Yaklaşık beş asır boyunca Türk hakimiyetinde bulunan Selanik, 26 Ekim 1912'de kaybedildi. 1. Balkan Savaşı zamanlarında, kendisine rüşvet teklif edilen Vali Hasan Paşa, şehri Yunanlılara bıraktı. İttihatçılar tarafından hakkında idam kararı çıkarılan Vali Hasan Paşa, peşine takılan fedailerden kaçarken Lozan'daki bir otelin odasında kalp krizi geçirerek öldü. Türk ve Musevi nüfusunun bir kısmı Türkiye'ye

göçmüş olan Selanik, 1913 Bükreş Antlaşması ile Yunan Devleti'nin bir parçası sayıldı. Zaten sayıları azalan Türk nüfusu, nüfus mübadelesi ile daha da azaldı. Günümüzde, sayıları fazla olmasa da Selanik'te yaşayan Türk aileler vardır. Her göçmen,

kendi memleketini özler. Atatürk de Selanik'e hasretti. Bu özlemi, Atatürk'ün sözünde de görebiliriz: "Ah, Selanik! Seni bir daha Türk olarak görebilecek miyim?".

Selanikli Türklerin Kültürleri

Selanik, yüzyıllar boyunca farklı milletlere ve devletlere ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla bünyesinde çeşitli kültürleri bulundurmıştır. Selanikli Türklerin bu kadar farklı milletlerin içinde Türk kalabilmesinin sebebi, hiç şüphesiz

kavram, 1913'teki Bükreş Antlaşması'nda belirtilen bölgeyi kapsar. Kalan maddelerde de göçmenlerin can ve mal güvenliği ile ilgili bilgiler vardır.

Mübadelelerin Sonuçları

Tarihte bir ilk yaşanmış, iki devlet, azınlık sorunlarını çözmek amacıyla, kendi halklarının bir kısmını göçte tabi tutmuştur. Kimi kaynaklarda zailmce bir çözüm olduğu söylense de kimi kaynaklarda da gerçekçi bir çözüm olduğu belirtilir. Ne olursa olsun, her iki göçmen grup da zorluklar çekmiştir. Türkiye'den göç eden Hristiyan Türkler, dinlerine rağmen Türkçe konuşuyordu. O yüzden dil konusunda Yunanistan'da zorluk çekmişlerdir. Aynı zamanda, Müslüman Yunanlılar da Türkçe bilmiyor, Yunanca konuşuyordu. Her iki tarafın da dil bakımından zorlandığını söyleyebiliriz. Ekonomik yönden de sıkıntılar çekmişlerdir. Eski vatanlarında yaptıkları meslekleri, göç ettikleri yerde yapamadılar. Yerli insanlarla uyum sıkıntıları yaşadılar. Kemal Arı, pek çok Rum'un Türkiye'yi isteksiz

dilimize ve dinimize sahip çıkmalarıdır. Türkçeyi unutmamışlar, Selanik'te çeşitli dini ve tarihi mekanlar inşa etmişlerdir. Hamza Bey Camii, Yedi Kule, Bey Hamamı ve Beyaz Kule eserleri, Osmanlı'nın bıraktığı mirastan sadece birkaç örnektir. Bu tarihi yerleri de sahiplenmeliyiz diye düşünüyorum. Ayrıca Selanik'e ait olan, Atatürk'ün de çok sevdiği türküler vardır. Örnek olarak, "Çalın Davulları", "Bülbülüm Altın Kafeste" ve "Bir Fırtına Tuttu Bizi" türkülerini söyleyebilirim. Hatta "Bir Fırtına Tuttu Bizi" de nüfus mübadelesi ile ilgilidir. Yunanistan'dan Türkiye'ye göç eden bir Türk, bu türküyü sevgilisi olan bir Yunan kıızı için yazmıştır. Selanik, sizin de gördüğünüz gibi, müzik bakımından da zengin bir kültüre sahiptir.

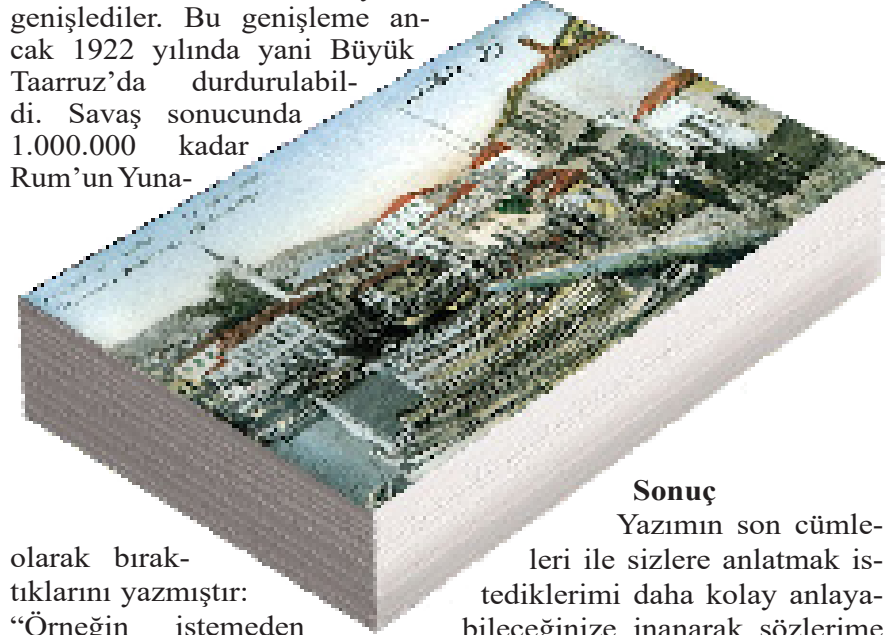
Nüfus Mübadelesi

Rumlar, 19. yüzyılda diğer milletlerden de etkilenecek isyan etmeye başladılar. 1830'lardan itibaren Osmanlı'nın aleyhine genişlediler. Bu genişleme ancak 1922 yılında yani Büyük Taarruz'da durdurulabildi. Savaş sonucunda 1.000.000 kadar Rum'un Yuna-

olarak bırakıldıklarını yazmıştır: "Örneğin istemeden göç eden bazı Rumların, 8 . Edward'ın [Birleşik Krallık Kralı] Türkiye'yi ziyaretinden sonra, Türk donanmasını, Kasım 1936'da Malta'yı ziyaret edip dönüşte de Pire ve Atina'ya uğrayışı sırasında pek sıcak bir ilgi ve sevgiyle karşıladığına; yine Faler'de, Türk askerlerini ağırlamak için adeta birbirleriyle yarış ettiklerine tanık olunmuştu. İşkelede yaşanan her Türk motoru ve filikasının personeline, göç etmek zorunda kaldıkları Türk kentlerinin ve kasabalarının adlarını bağırarak söyleme suretiyle hemşehri aradıkları ve bulduklarında da tam anlamıyla bağırarak bastıkları, gerçekten görülmeye değer bir tablo yaratmıştı."

nistan'a göç etmesi üzerine Türkiye'de kalanların durumu Lozan Konferansı sırasında yapılan bir sözleşmeyle çözülmüştür.

30 Ocak 1923 tarihinde "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" adlı bir antlaşmanın imzalanmasıyla 1 Mayıs 1923'ten itibaren zorunlu göçün başlatılması kararı alındı. Yunanistan'da bulunan Müslüman Yunanlar ve Türkiye'deki Ortodoks Rumlar, göç edecek grubun içindeydiler. Yaklaşık 350.000 Müslüman Türk ve 200.000 Hristiyan göç etmeye mecbur kılındı.

Sonuç
Yazımın son cümleleri ile sizlere anlatmak istediklerimi daha kolay anlayabileceğinize inanarak sözlerime devam ediyorum. Mübadelelerin hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vardır fakat ben mübadelelerin doğru olduğuna inanıyorum. Karamanlı Türkler konusuna geleceksak onları da korumamız gerekiyor. Türkçenin önemini kavramalı, milli benliğimizi yitirmemeliyiz. Kırgız Türklerine ait olan "Ana dil olmazsa el de (devlet de) olmaz." atasözünü benimsemeliyiz. En azından dernek, vakıf vb. kurumlarla soydaşlarımıza sahip çıkmalıyız. Günümüzde Batı Trakya'da yaşayan binlerce Türk için çaba göstermeliyiz. Son aylarda çıkan haberlerde Batı Trakya Türklerine uygulanan baskının eskisinden daha fazla olduğunu okumuştum. Hukuki yollar ile bu sorunu çözmeliyiz ve soydaşlarımızı, dünyanın neresinde yaşadığı fark etmeksizin, unutmamalıyız. Umarım, size anlatmak istediklerimi anlayabildiğinizdir. Milletimiz ve dilimiz ile bir arada yaşayabilmek dileğiyle...

TARİH

DOĞU TÜRKİSTAN’IN SAHİPLERİ: UYGUR TÜRKLERİ

Furkan Pilavcılar

Bu ayki yazımızda, yüzyıllardır Çin zulmü altında yaşayan Uygur Türklerini ve onların tarihlerini inceleyeceğiz. İstanbul’da da sürekli olarak gördüğümüz Türkleri daha iyi anlayacağız. Tarihte kurulmuş Uygur devletlerinden kısaca bahsedeceğiz.

Kökenleri

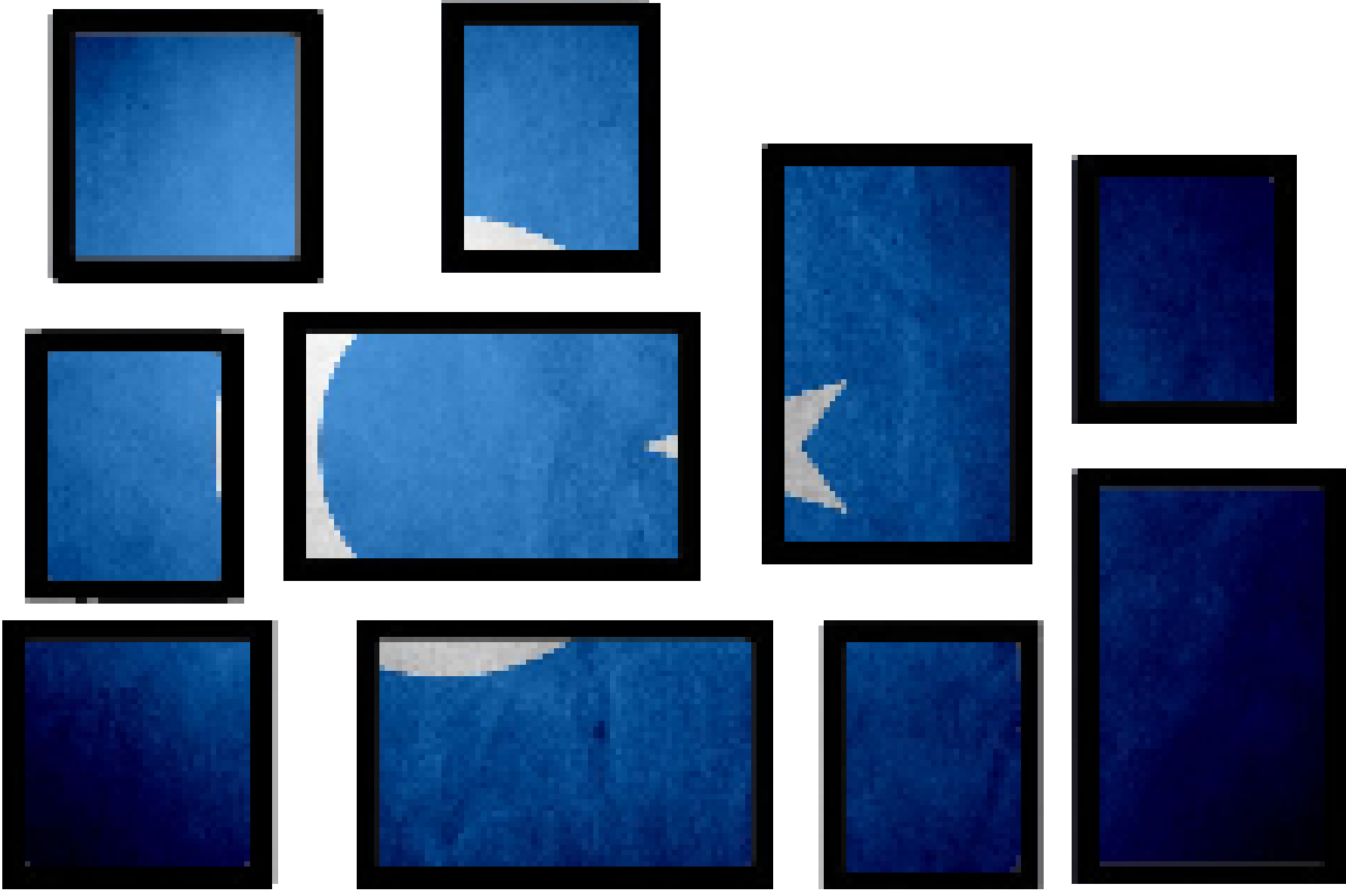
Uygur adını Türkçe kaynaklarda, ilk defa Orhun Yazıtları ile öğreniyoruz. 716 yılındaki olaylardan istifade ederek Göktürk Devleti’ne isyan eden ve Çin sınırına kaçan bu Türk boyunun, tarih sahnesine 8. yüzyılda çıktığını söylemek, yanlış olmayacaktır. Çin kaynakları; Uygurların soyunun, aynı Göktürkler gibi, Hunlara dayandığını belirtir ve kurttan türediklerine inanırlar. Bozkurt Destanı’nı okuyanlar, bu dediklerimi daha iyi anlayacaktır fakat bu destan, başka bir yazının konusu olabilir. Şimdi de onların kültürlerini inceleyelim ve daha sonra tarihlerini işleyelim.

Kültürleri

Uygurlar, Türk tarihinde yerleşik düzene geçen ilk topluluktur. Bunun farklı sebepleri vardır. Gök Tanrı inancını bırakarak Maniheizm’e ve Budizm’e geçmeleri, tapınak inşa etme ihtiyacını doğurmuştur. İpek Yolu sayesinde ticaretlerini geliştirmişlerdir. 18 harfli bir alfabe icat etmişlerdir fakat günümüzde bu alfabe yerine Arap alfabesi temelli bir Uygur alfabesi kullanılmaktadır. İslamiyet’e geçmeleri ise Karahanlılar zamanında olmuştur. Müziklerinden bahsedecek olursam, onların daha çok dütar yahut dutar adı ile bilinen bir müzik aletiyle ilgilendiklerini söyleyebilirim. Dutarın ustalarından biri de meşhur halk ozanı Abdurehim Heyit’tir. İki yıl önce tutsak edildiği hapishanede öldürüldüğü hakkında ortaya atılan iddialar olmuştur fakat bir haber kanalı Doğu Türkistan’a gidip onun yaşadığını ispatlamıştır. Abdurehim Heyit’in yaşaması, Uygur Türklerinin zulüm gördüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Sözleri Abdurehim Ötkür’e, bestesi Abdurehim Heyit’e ait olan “Uçraskanda” yani “Karşılaşınca” adlı eserdeki şu dizeler beni çok etkilemiştir: “Didim zâncir turar, didi boynumda /Didim ölüm bardur, didi yolumda / Didim bilâzükcü? Didi qolumda/ Didim qorqarmusân? U didi yaq-yaq.”

Bu dizelerin çevirisini yazmayacağım fakat merak edenler için kaynakçaya faydaladığım videonun bağlantısı ekleyeceğim. Bu videoda diğer dizeleri ve çevirilerini görebilirsiniz. Edebiyatta ise Türk edebiyatının belki de en önemli eserlerini bulundurlar. Kaşgarlı Mahmud’un “Dîvânu Lugâti’t-Türk” adlı eseri ilk

Türkçe söz-

lütür. Yusuf Has Hacib’in yazdığı “Kutadgu Bilig” eseri ise devlet idaresinin ve sosyal düzenin nasıl olması gerektiğini anlatır. Onların edebiyatlarından kısaca böyle bahsedebiliriz. Artık asıl konumuza geçelim, Uygurların tarih boyunca kurdukları devletleri inceleyelim.

Tarihleri

742 yılında Basmıl, Uygur ve Karluk boyları birleşerek Göktürk Devleti’ne isyan ettiler ve kendi devletlerini kurdular. Bu devletin adını Ötügen Uygur Kağanlığı olarak biliyoruz çünkü Göktürkler tarih sahnesinden silinmiş ve milletimizin yüzlerce, belki de binlerce yıllık kutlu başkenti Ötügen, Uygur Türklerinin hakimiyetine girmiştir. Devletin yönetimine Kutluk Bilge Kül Kağan geçince başkent olarak Karabalasagun şehri seçilmiştir. Onun oğlu Moyunçar Kağan zamanında ise Kırgızlar üzerine bir sefer yapılmıştır. Bu devletin ömrü, diğer Türk devletleri gibi çok uzun olmamıştır. 840 yılında Kırgızlar tarafından yıkılmışlardır.

Ötügen Uygur Devleti’nden sonra Şa-çu, Kan-su ve Turfan hanlıkları kurulduysa bunların da ömrü çok uzun olmamıştır. Budizm ve Maniheizm’e geçmeleri, onları özlerinden uzaklaştırmıştır. Çünkü bu inançlarda et yemek ve insan öldürmek yasaklanmıştır. Türkler tarih boyunca savaşçılıkları ile bilinen bir millet olmuştur ama Uygurların bu tercihi, onların sonunu getirmiştir.

840 yılında Bilge Kül Kadir Han önderliğinde Karahanlı Devleti kuruldu. Göktürkler’de olduğu gibi, doğu ve batı olarak ayrılmak üzere, iki hükümdar tarafından yönetildiler. Satuk Buğra Han

zamanında İslamiyet’e geçtiler. Böylece Türkistan’da İslamiyet’e geçen ilk devlet olmuşlardır. Dünyada İslamiyet’e ilk geçen Türk devleti ise İdil (Volga) Bulgar Hanlığı’dır. İnsanlar, bu iki bilgiyi çok fazla karıştırmaktadır. Gerek tarih kitaplarının yanlış yazılması gerekse de insanların araştırmamasının karışıklığa yol açtığını düşünmekteyim. Dönemleri boyunca Gazneliler, Selçuklular ve Harezmsahlar ile temasa geçen Karahanlılar, 1212 yılında tamamen yıkıldı. 1211’de Doğu Karahanlı Devleti, Karahitaylar tarafından; Batı Karahanlı Devleti ise 1212 yılında Harezmsahlar tarafından yıkılmıştır. Yazımıza, 19. yüzyıldan itibaren kurulan Uygur devletlerini ve onlara yapılan soykırımların nedenini açıklayarak devam edelim.

Öncelikle, Doğu Türkistan’da önemli madenler bulunmaktadır. Toplam 138 maden türü arasında en zengin olanları: krom, tuz, demir, pırlanta, gümüş gibi madenlerdir. Bu madenlerin değerli olması, Çin’in Doğu Türkistan’ı işgal etme nedenleri -

savaşlarında bulunan Yakup Bey, 1865 yılında Yarkand ve Hotan’ı ele geçirmeyi başarmıştır. 1867 yılında ise “Badavlet Han” adını kullanmaya başlamış ve Doğu Türkistan için önemli olan birçok bölgeyi daha kurtarmıştır. Bu bölgeleri şöyle sıralayabiliriz: Urumçi, Manas, Piçan ve İli. Özellikle Urumçi bölgesini günümüzde sıklıkla duymaktayız. Bu bölgelerin kurtarılmasından sonra Osmanlı Devleti’ne bir elçi göndererek onların desteğini almıştır. Aynı zamanda İngilizler de 1868 yılında Yakup Bey’e bir elçi göndermiştir. Çeşitli devletlerin desteğini alan Yakup Bey, tamamen Osmanlı’ya bağlı bir emir olmuştur. 1877 yılında Çin’in saldırıları sonucunda Korla Bölgesine çekilen Yakup Bey, kendi adamları tarafından öldürülür. Onun ölümünden sonra Doğu Türkistan fazla direnmemiştir. Sırasıyla Kaşgar ve Hotan’ı ele geçiren Çin, maalesef 1878 yılın da Doğu Türkistan’ı tamamen ele geçirmiştir. 1932 yılında kurulan Doğu

rinden biridir. Diğer bir önemli husus ise Doğu Türkistan’ın stratejik konumudur. Bazı Türk devletleri, Moğolistan ve Rusya ile sınırlarının olması Çin için önemlidir. Aynı zamanda Çin’in Batı’ya açılan kapısıdır. İnceleyeceğimiz son neden ise Çin’in nüfusu ile ilgilidir. Çin’in nüfusunun bayağı bir kalabalık olması, onla-

yerleştirilmesi gereken yer ihtiyacını doğuruyor. Çin Hükümeti de Uygur Türklerini çeşitli bahaneler uydurarak hapse atıyor, meslek öğrettiklerini iddia ettikleri toplama kamplarına götürüyor. Boş kalan yerlere de Çinliler yerleşiyor. Haberlerde Uygur Türklerinin itiraflarını görebilirsiniz. Toplama kamplarında gördükleri işkencelerin anlatıldığı birçok video var. Bu paragrafta yazdığım çoğu bilgiyi, Türk Ocakları Çerkezköy Şubesi’nin Doğu Türkistan konusundaki en iyi tarihçilerden biri olan Dr. Ömer Kul ile yaptığı internet konferansında öğrenmiştim. Türk Ocakları Çerkezköy Şubesi’nin Instagram hesabında bu konferansı bulabilir ve izleyebilirsiniz.

1820’de, Hokand Hanlığı zamanında doğan Yakup Bey, ilerleyen zamanlarda bu hanlığın ordusuna katılmıştır. Çeşitli savunma ve saldırı

Türkistan İslam Cumhuriyeti ve 1944’te kurulan Doğu Türkistan Cumhuriyeti de uzun yıllar bağımsız kalamamıştır.

Sonuç

Yazımızda, Uygur Türklerinin tarih boyunca kurdukları devletleri, onların kültürlerini, Çin’in Doğu Türkistan’ı işgal etme nedenlerini incelemiş olduk. Günümüzde halen esir olan Uygur Türkleri, asimile olmamak için büyük bir çaba

gösteriyor hatta imkan buldukları anda Türkiye’ye veya diğer Türk devletlerine göçüyorlar.

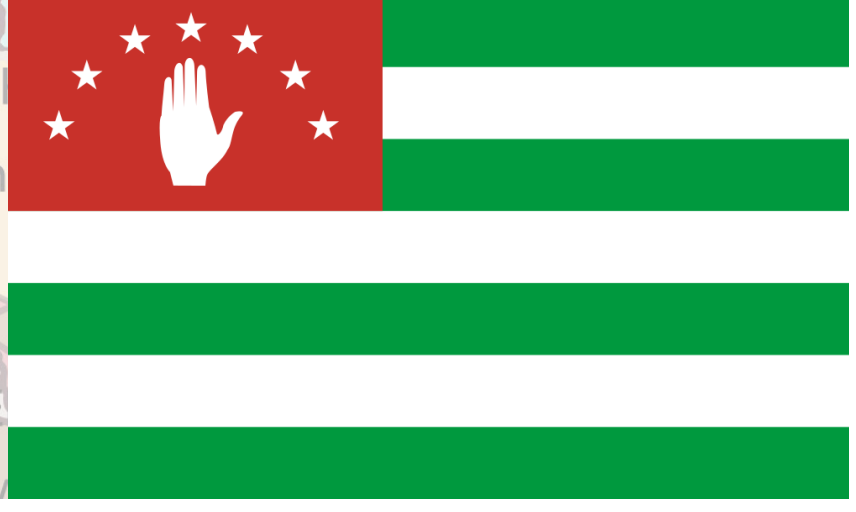
Doğu Türkistan’da sadece Uygur Türkleri değil diğer Türk halklarından insanlar da bulunmaktadır. Bu yüzden, bu mesele bütün Türk devletlerinin yakından takip etmesinin gerektiği bir konu olduğunu düşünüyorum. Bir Uygur nahşasında (türküsünde) kendilerine önderlik eden, yardım eden birilerinin olmamasından şöyle yakınılmaktadır: “Asman qara, âlem qara/ Dost-yeqınlar köñli qara/ Atılar bağı boldı yara/ Qeni Kök Böre? Kök Böre!” “Asman” kelimesinin gökyüzü, “Kök Böre” kelimesinin bozkurt ve “Qeni” kelimesinin de hani anlamına geldiğini belirtirsek kalan kelimelerin rahat bir şekilde anlaşılacağını düşünüyorum. Bu eserin devamını dinlemek isteyenler için de kaynakçaya bir bağlantı ekleyeceğim. Umarım ki Uygur Türkleri bir an önce bağımsızlıklarına kavuşurlar. Bizler de çevremizdeki insanları bilgilendirerek ve onların mücadelesine destek olmalıyız.

TARİH

GÜZEL ATLAR ÜLKESİ ABHAZYA

İlayda Karul

Abhazya resmî adıyla Abhazya Cumhuriyeti Gürcistan'ın kuzeybatısında, Karadeniz'in doğusunda yer alan ve 1994 yılında bağımsızlığını ilan etmiş bir devlettir. Adını, bugün de bölgenin halklarından olan Abhazlardan alır. Abhazya, 8.600 km²'lik bir alanı kap-sar. Bölgede 2015 nüfus sayımına göre 243.206 kişinin yaşar ve ülkenin baş-kenti Sohum'dur. Türkiye'de tahmini 39,000 – 500,000 Abhaz bulunmaktadır. Türkiye'deki Abhazlar, İzmit, Adapazarı, Düzce, Bolu, Bursa, Kü-tahya, Bilecik ve Eskişehir gibi illerde yoğunlaşmıştır.

Tarihi çok eskilere dayanan Abhaz-ya'ya Antik Yunan kaynaklarında rast-

lanmaktadır. Ortaçağ başlarında Bizans İmparatorluğu'nun nüfus alanı haline gelen Abhazya, 1864 yılında son bulan Kafkas-Rus savaşından dolayı büyük hasar almıştır. 1918'de Ülke toprak-larında ilk yerel yönetimi kurulduktan sonra Menşevik Gürcü Saldırısı sonucu ortadan kaldırılmıştır. 1922'de Gürcis-tan devletine bağlı olan Abhazya özerk-lilik elde etmiştir. Abhazya 1992-1993 seneleri arasında Gürcistan ile girdiği savaşın ardından üzerindeki Gürcü ambargosunu kaldırmıştır. Abhazya ve Gürcistan arasındaki kriz hala devam etmektedir. Bu tarihten sonra ekono-mik ve toplumsal açıdan tekrar ayağa kalkmaya çalışan ülke özellikle turizm ve tarım alanlarında pek çok yatırım

yapmıştır. Günümüzde de başlıca gelir kaynağı turizm olan turistik bir ülkedir. Doğal güzelliği sayesinde ülkeye yurt dışından çok fazla sayıda turist çek-mektedir. Bazı insanlar Abhazya'yı "in-sanın ölmeden önce kesinlikle görmesi gereken yerlerden biri" olarak tanımlı-yor. Tkvarçal bölgesinde dünyanın en iyi kömürleri üretilmektedir. Tarihte de İpek Yolunun denize açılan kapısı olan Abhazya, zengin kömür havzasına ve değerli mermer yataklarına sahiptir. Rusya, Nikaragua, Venezuela, Nauru, Vanuatu, Suriye ile birlikte de facto bağımsız ülkeler Güney Osetya ve Trans-dinyester Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler olmuştur. İlerleyen sü-reçte Vanuatu ve Tuvalu gerçekleştir-

dikleri bu tanıma işlemlerini geri çek-mişlerdir. Gürcistan merkezi yönetimi bölgenin eski statüsünü tanımaktadır. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Birliği Konseyi gibi uluslara-rası örgütler Abhazya'yı 'Gürcistan'ın bir parçası olarak tanımaktadır. Abhaz-ya'nın Rusya'dan sonra en büyük ekono-mik ortağı Türkiye'dir -Abhazya dış ticaretinin %18'ini Türkiye ile yapmak-tadır-. Ülkenin resmi dilleri Rusça ve Abhazca, para birimi ise Rus rublesidir.

16. yüzyılda Osmanlı din görevlile-rinin ve Çerkeslerin etkisiyle bölgeye İslam dini de girdi. Bölge büyük ölçüde Müslümanlaştı ancak 1860'larda Müs-

lûmanlar göç etmek zorunda kalınca Hristiyanlar çoğunluk haline geldi. 2003 yılında yapılan bir araştırmaya göre, katılımcıların %60'ı kendileri-ni Hristiyan, %16'sı Müslüman, %8'i Pagan, %8'i Ateist, %2'si diğer dinle-re mensup ve %6'sı da kararsız olarak tanımlamıştır. Müslüman Abhazların çoğu Türkiye'de yaşamaktadırlar. Hris-tiyan Abhazların çoğu ise Abhazya, Gürcistan ve Rusya'da yaşarlar. Yerel inançlara inanan kişi sayısı da fazladır. Abhazya'da okur-yazar oranı yakla-şık % 100'dür. Savaş sonrası kültür ve eğitim alanında önemli ataklar yapmış, daha önce mevcut olmayan Ulusal Ab-haz Akademisi'ni kurmuştur.

AKADEMİ

YALE ÜNİVERSİTESİ DR. ÖĞR. ÜYESİ BERNA SÖZEN İLE RÖPORTAJ

Yale Üniversitesinde araştırmalarını yürüten Dr. Öğr. üyesi Berna Sözen ile yaptığımız röportajda eğitimlerini, yaptığı çalışmaları ve biyoloji hakkında konuştuk.

Şevval Uğurlu: Başarılı bir bilim insanı olduğunuzu biliyoruz, biraz bize kendinizden ve eğitim hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

Berna Sözen: Akdeniz Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nde lisans eğitimi-mi, Akdeniz Üniversitesi Temel Bilimler Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimimi tamamladım. Yüksek lisans eğitimim sırasında kazandığım bir burs sayesinde Southampton Üniversitesinde embriyoloji araştırmalarının öncülerinden kabul edilen Prof. Tom P. Fleming ile birlikte erken embriyo gelişimi üzerinde çalıştım. Sonrasında doktora eğitime başlamak üzere Akdeniz Üniversitesine geri döndüm. Doktoramın ikinci yılında tez çalışmalarımı yapmak üzere Tübitak desteği ile Cambridge Üniversitesine taşındım. Doktoramın kalan süresinde ve ardından doktora sonrası araştırmacı olarak aktif olarak Cambridge'de çalışmaya devam ettim. Kısa bir süre Kalifornia Teknoloji Enstitüsü'nde (Caltech) doktora sonrası araştırmacı olarak çalıştıktan sonra Yale Üniversitesinde kendi araştırma ekibimi kurmak üzere gelen teklifi kabul ettim ve şu an Yale Tıp Fakültesinde Yardımcı Doçent olarak erken embriyo gelişimi ve kök hücre biyolojisi alanında yaptığımız çalışmalara devam etmekteyim.

Deniz Hacısalihoğlu: Neden biyoloji seçtiniz? Biyoloji okumak isteyenlere ne önerirsiniz?

Berna Sözen: Biyoloji seçme sebebim araştırmaya ve özellikle yaşam bilimlerine olan tutkumdu. Ancak tahmin edersiniz ki üniversite öğrencilik yıllarımda “Neden biyoloji okuyorsun ki, sonunda işsiz mi kalacaksın?” sorularına da fazlaca maruz kalmıştım. Üzücüdür ki Türkiye’de bilim yapmak istediğinizi anlatabilmek bazen aileniz de dahil olmak üzere tüm tanıdıkları-

nıza oldukça zor oluyor. Sizi küçümseyenlere kulak vermeyin, tavsiye alabileceğiniz insanları belirleyin ve verdiğiniz kararlar doğrultusunda vazgeçmeden sabırla ilerleyin.

Cambridge Üniversitesinde doktora yaptınız, buna nasıl karar verdiniz? Kabul sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Berna Sözen: Lisans eğitime başladığım süreçten itibaren erken embriyo gelişimini anlamaya çok büyük ilğim vardı. Bu nedenle gelişim biyolojisi üzerinde yüksek lisans ve doktora yapmayı tercih ettim. Ancak doktora-mda araştırmak istediğim konu ile ilgili altyapıyı Türkiye’de bulduğum üniversitede bulamamanın getirdiği bir hayal kırıklığı dönemim oldu. Dünyada yayınlanan makaleleri okuyor, gıpta duyuyordum ancak benzer düzeylerde bir araştırma yapmak Türkiye’de bulduğum kürsüde hayal gibiydi. Bu nedenle Tübitak Bilim İnsanı Destekleme (BİDEP) programına başvurmaya ve yurtdışına gitmeye karar verdim. Aynı zamanda literatürden takip ettiğim, yapmak istediğim araştırmaya altyapı sağlayabilecek üniversite ve araştırma gruplarına mail ile ulaştım. Yazdığım maillerde var olan akademik çıktıları ve eğitimi kabul alırsam neler yapmak istediğimi vurguladım. Cambridge’de benim ilgi duyduğum araştırma alanında duayan olan bir laboratuvarı kabul aldım ve Tübitak desteği ile Cambridge’e taşındım. Dünyanın neresi olursa olsun, akademide kabul almak sizin ne kadar aktif olduğunuza bakıyor, yani o zamana kadar ne kadar çalıştığınız ile doğru orantılı. Birini tanımak veya birinin size referans olması gibi diğer etkenler yurtdışındaki akademik çevrelerde etkili olan bir şey değil.

”Yapay Embriyo” çalışmanız 2017’de bilimde çığır açan ilk 10 gelişmeden biri seçildi. Sizin bu çalışmayı yapmanızı sağlayan etkenler nedir? Bize kısaca bu süreçten bahsedebilir misiniz?

Berna Sözen: Uzun yıllar boyunca memeli embriyosunun ve çoğu erişkin

insan dokusunun bilimsel analiz için erişilebilirliği olmadığından, embriyo ve organ gelişimi hakkındaki teoriler çoğunlukla spekülasyona dayanıyordu. Sadece geçen yüzyılda model organizmaların (meyve sineği, fare, zebra balığı ve benzeri) kullanılması ile embriyo gelişimi ve organ fonksiyonu hakkındaki anlayışımız önemli ölçüde ilerledi. Bu çalışmalar sayesinde embriyonik kök hücreler yani embriyonun bileşenleri keşfedildi. Bu keşifler ile birlikte, MIT, Harvard, Rockefeller gibi öncül üniversitelerdeki gelişim biyologları embriyonik kök hücreleri kullanarak embriyo benzeri yapılar oluşturabilmek için çeşitli girişimler yaptılar fakat bu çalışmaların oldukça sınırlı bir başarısı oldu. Bu çalışmaların hiçbirisi doğal bir embriyo morfolojisini taklit etmeyi başaramadı. Biz bu noktada, birden fazla kök hücre türünü birleştirebileceğimiz bir sistem tasarlamayı amaçladık. Çünkü doğal bir embriyo gelişiminde birden fazla hücre tipi iş birliği içerisindedir. Üç boyutlu solid bir jel iskelet içerisinde kök hücreleri bir araya gelerek gerçek bir embriyo gibi görünen ve gerçek bir embriyo gibi davranan model yapıları oluşturduk. Model embriyolar üzerinde gözlemlediğimiz her bir bulguyu eş zamanlı olarak ana rahminde gelişen doğal embriyolar ile karşılaştırdık ve kök hücre-türevli model embriyolarla laboratuvar ortamında gerçekleşen embriyogenezin, ana rahmindeki doğal embriyogenez ile büyük ölçüde örtüştüğünü tespit ettik. Böylece gelişimi an be an izleyebilmeyi ve çeşitli genetik yaklaşımlar ile embriyo kaynaklı erken gebelik kayıplarına çözüm üretebilmeyi umuyoruz.

ABD ve İngiltere’de yaşadınız, eğitim ve yaşam olarak bu iki ülkeyi karşılaştırabilir misiniz?

Berna Sözen: Her iki ülkenin refah seviyesi ve bilimsel etkinliği çok yüksek. Ama İngiltere’ye kıyasladığımda, benim görüşüm ABD’nin çok daha kaotik ve dramatik bir ülke olduğu yönünde. İngiltere’de esas olan anlayış “efektif ve kaliteli iş” üretmek, ABD’de ise daha çok nasıl göründü-

ğün, işini nasıl sahnelediğin dikkate alınıyor. Uzun yıllar İngiltere’de çalıştıktan sonra bu benim için şaşırtıcı idi ve açıkçası ABD’ye henüz tam olarak alışabilmiş değilim. Bu nedenle ilerleyen süreçlerde İngiltere’ye geri dönmeyi düşünebilirim.

Meslek seçimi konusunda nelere dikkat ettiniz? Siz tutkunuzu nasıl koruyorsunuz?

Berna Sözen: Hayatta ne yaparsanız yapın yaptığınız işe karşı tutkunuz olmalı. Akademi için konuşursak, bilim mesaisi olan bir meslek değil, sizin tüm hayatınız ve tutkunuz. Hayatınızı laboratuvara, kitaplara ve makalelere adıyorsunuz aslında. Tarihteki başarı hikayelerinin ardına baktığınızda Charles Darwin, Albert Einstein, Stephen Hawking gibi çağımızı şekillendiren isimlerin nasıl vazgeçmeden hedeflerinin peşinden gittiğini görürsünüz. Ben günümün yaklaşık 12-14 saatini çalışarak geçiriyorum, bu tempo içerisinde tükendiğimi hisseder ya da umutsuzluğa düşersem bu hikayeleri hatırlatıyorum kendime.

Çalışmalarınızı pandemi sürecinde nasıl devam ettiriyorsunuz? Bu süreçte motivasyonunuzu nasıl sağlıyorsunuz?

Berna Sözen: Pandemi başladığında ben kısa süreliğine katıldığım Caltech, Kaliforniya’daydım. Yanımda ailemden veya arkadaşlarımdan hiç kimse yoktu. İlk süreçte beni en çok etkileyen onlardan uzak kalmak, ne zaman yanlarına gideceğimi bilememek ve sağlıkları için endişe etmek oldu. Bu durum motivasyonumu oldukça düşürdü açıkçası ama literatür okuyarak, derleme makaleleri yazarak ve çevrim içi konferanslara katılarak aktif çalışmalarına devam etmeye çalıştım. Şu an Yale’de laboratuvara geri döndük, rutin işlerimizi düşük kapasite ile devam ettirebiliyoruz.

Peki siz zekaya mı inanıyorsunuz çalışmaya mı?

Berna Sözen: Belli ölçülerde, her ikisine de inanıyorum. Çok zeki olabilirsiniz ama azimle çalışmadan yüksek-

lemezsiz. Çalışmak zekayı geliştirir ve ilerletir.

Türkiye’de biyolojinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Berna Sözen: Türkiye’nin bilimsel eğitimini ve bilim altyapısını kuvvetlendirmesi gerekiyor. Bu, biyoloji de dahil olmak üzere tüm temel bilimler için geçerli. Bilimin her alanında olduğu gibi biyolojik bilimlerde de yakın zamanlarda çok büyük gelişmeler oldu, oldukça heyecan verici bir çağ başladı. Türkiye’nin bu gelişmeleri daha yakından takip etmesi gerekiyor.

Yurt dışında okumak isteyen birçok öğrenci var, avantajları ve dezavantajları nelerdir? Başarı bağlamında yurt dışı ile Türkiye’yi nasıl karşılaştırırsınız?

Berna Sözen: Yurt dışında okumanın en büyük avantajı, globalleşmek. Yani fikirlerin, kültürlerin ve dünya görüşlerinin alışverişinden doğan bir uluslararası bütünleşmenin kazanılması. Bence bu herkesin elde etmesi gereken hayattaki en büyük kazanımlardan biri. Yurt dışında olmanın dezavantajı ise tabii ki ailenizden uzakta bir hayat sürmek durumunda kalmanız. Yurt dışında okumak isteyen öğrencilere bazı önerilerim: burs başvuruları için sürekli takipte olmak, güvendiğiniz danışmanlar ile çalışmak ve süreç boyunca çok çalışmak, çok çalışmak. Büyük ya da küçük, hiçbir başarı çalışmadan elde edilmiyor. Bir yazıda okumuştum, “Başarı benim elimde olmayan sebeplere bağlıdır.” cümlesine katılanların oranı Türkiye’de yüzde 75’miş. Yani başarıyı en çok şans ve tesadüfe bağlayan ülke Türkiye! İnsanlar başarıyı gelişmiş ülkelerde çok çalışma ve eğitimle açıklarken, biz başarıyı şans ve kimi tanıdığımızla açıklıyoruz. Böyle olunca da başarı hikayeleri dinlendiğinde geriye “Hoca da çok şanslıymış!” cümlesi kalıyor. Bu tutumlardan ve bu tutumları sergileyen insanlardan uzak kalmak gerekiyor. Hiçbir başarı şans ile gelmez, vazgeçmeden çalışmak ile kazanılır.

VEFA SPORFEST İLE RÖPORTAJ

Vefa Lisesi Sporfest komitesi başkanı Miray Coşkun ile gerçekleştirdiğimiz röportajda kulübün gerçekleştirdikleri faaliyetleri, amaçları ve gelecek planları konularına değindik.

Simay Korkmaz: Merhaba, kısaca kendinizden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Merhaba, ismim Miray. Vefa Lisesi’nde 11.sınıf öğrencisiyim. Hazırlık sınıftan beri Vefa Sporfest’in organizasyonundayım. Bu yıl da başkanlığını üstleniyorum.

Yağız Efe Düzgün: Vefa Sporfest’in amacından ve tarihinden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Vefa Sporfest, 2017 yılında Vefa Lisesi öğrencilerinden Yiğit Karataş’ın öncülüğünde; Baran Kincüce, Yasemin Tezcan, Aylin Efe

ve daha birçok değerli öğrencinin, beden eğitimi öğretmenlerimiz Baki Duyucu ve Özlem Özbay desteğiyle organize edilmiş ve gelenek haline gelen bir spor festivali. Sporfest’in amacı ise gençleri farklı spor branşlarıyla tanıştırmak, gerçekleştirdiğimiz turnuvalarla tatlı bir rekabet ortamı yaşatmak ve en önemlisi eğlenmek.

Vefa Sporfest komitesini kısaca tanıtır mısınız?

Miray Coşkun: Sporfest komitesi, mezun olan ve aramıza yeni katılan öğrenciler şeklinde bir sirkülasyon halinde. Hepimizin ortak amacı, keyifli bir etkinlik organize etmek ve bu geleceği dönemden döneme aktarmak. Bir etkinlik organize etmek gerçekten zor bir iş ve gönüllülük çok önemli. Komitemiz gönüllü keçilerden oluştuğu için herkes işini zevkle yapıyor.

Bu yıl pandemiden dolayı mülakatlarımızı çevrim içi gerçekleştirdik. Yani aramıza yeni katılan keçileri henüz yüz yüze görmedim ama buna rağmen ben onlara çok ısındım ve onlar da sorumluluklarını çabuk kabullendiler. Özellikle bu dönemde fiziksel planlarımız suya düşmüşken, özgün ve dijital planlara yönelltik. Yeni fikirler ürettiğimiz farklı bir yıl oluyor bizim için. Komitemi çok seviyorum ve böyle bir ekibin başkanlığını yapmaktan gurur duyuyorum.

Komitenin geçmiş faaliyetlerinden bahsedebilir misiniz?

Miray Coşkun: Festival kapsamında sene içinde spor dünyasının başarı isimleriyle (Ramil Guliyev, Emre Tilev, Taha Akgül, Murat Murathanoğlu gibi) söyleşiler düzenliyoruz. Ayrıca

festival haftası boyunca Vefa Lisesi gibi diğer köklü liseleri (İstanbul Erkek Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi, Çağaloğlu Anadolu Lisesi vb.) okulumuzda ağırlıyor; futbol, voleybol, basketbol ve masa tenisi turnuvaları düzenliyoruz. Festivalin sadece sporculara değil tüm gençlere yönelik olmasından dolayı yine hafta boyunca okulda etkinlikler ve workshoplar (zumba, pilates, amerikan futbolu, aikido, quidditch, okçuluk vb.) düzenliyoruz.

Geçtiğimiz yıllarda yapmış olduğumuz festivalimizde birçok başarıya imza attık. Liselerarası spor festivalleri arasında ilk “basketbol allstar” yarışması yapan festival olduk. Spor Bakanımız Sayın Mehmet Muharrem Kasapoğlu festivalimizi ziyaret etti. Bahçedeki etkinliklerimize katıldı, konferans salonunda gençlerin sorularını cevapladı ve bizi onure etti.

Sporfest’in bir de “Küçük Bedenler Vefalı Yüreklar” sosyal sorumluluk projesi var. İstanbul’u gezme fırsatı bulamamış ilkökul, ortaokul öğrencilerine güzel bir hafta yaşatmak için geziler düzenliyoruz. Festival haftamıza okulumuzdaki oyuncularla vakit geçiriyorlar, turnuvaları izliyorlar, etkinliklere katılıyorlar.

Bu proje ile ilgilenen ayrı bir ekibimiz var ve bu hafta içinde miniklerimizin ablaları, ağabeyleri oluyorlar. Haftanın sonunda ise bizden ayrılacak istemiyorlar ve hepsiden “Ben de Vefa Lisesini kazanacağım” cümlesini duyuyoruz. Yüzlerindeki gülümsemeyi görmek bizi çok mutlu ediyor ve bu duygu pek tarif edilebilir bir şey değil. Herkesin hissetmesini istediğimiz bir duygu.

Pandemi sürecinde komite olarak

neler yaptınız ve gelecekte neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Miray Coşkun: Yıl içinde konferans salonunda yaptığımız söyleşilerimizi bu yıl instagram canlı yayınları şeklinde yapmaya karar verdik. İlkini milli okumuz Mete Gazoz, ikincisini milli karate sporcumuz Emre Vefa Göktaş ile gerçekleştirdik ve hız kesmeden devam etmek istiyoruz. Söyleşilerimizin yanı sıra çevrim içi turnuvalar ve etkinlikler planlarımız arasında. Yüz yüzenin tadı farklı olsa da keyifli ve eğlenceli daha birçok planımız var.

Vefa Sporfest komitesine katılmak isteyenlere ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?

Miray Coşkun: Bir etkinliği organize etmek dışarıdan görüldüğü kadar eğlenceli olmayabiliyor: sponsorluk

görüşmeleri, mailer, turnuvaların fıkstürleri, hakemler, bahçedeki oyuncaklar, söyleşi hazırlıkları, toplantılar, tasarımlar... Sayamadığım daha birçok iş var ama gönüllülük ve sorumluluk bilinci olduğu sürece bahsettiğim zorluklar keyfe dönüşüyor. Ayrıca bence lisede kazanılan bu tecrübeler çoğu akademik bilgiden daha değerli. Katılmak isteyenlere şöyle bir açıklama yapabilirim: Vefa Sporfest komitesinde olmak için bir sporla uğraşmanız gerekiyormuş gibi bir algı var ama öyle değil. Az önce bahsettiğim gibi organizasyonun birçok işi var. Kendinize yakın gördüğünüz bir konu varsa ve komitede olmak istiyorsanız info@vefasporfest.org adresine mail atarak başvurabilirsiniz. Gazete-Vefa’ya röportaj için teşekkür ederim. Umarım Vefa Sporfest adına gereken ve doğru bilgileri vermişimdir.

AKADEMİ

BOĞAZIÇI ÖĞRENCİSİ İLE FELSEFE ÜZERİNE

Bu röportajımızı Boğaziçi ve York Üniversitesi'nde felsefe okuyan Kadir Kılıç ile gerçekleştirdik. Kadir Kılıç'a felsefe ve eğitim hayatı hakkında sorular yönelttik.

Barış Güzelkan: Bize kendinizden bahsedebilir misiniz?

Kadir Kılıç: 1995 yılında İstanbul'da doğdum. İlk ve orta eğitimi mi Samsun ve İstanbul'da tamamladıktan sonra Bahçelievler Anadolu Lisesinde dört yıl okudum. Sonrasında Boğaziçi Üniversitesinde bir yıl hazırlıktan sonra psikoloji lisansına başladım. İkinci yılıma felsefe ile ÇAP yaparak devam ettim. Şu an Boğaziçi'nde ve aynı anda York'ta, felsefe yüksek lisansı yapıyorum.

Betül Sancaklı: Felsefeye ilginiz nasıl başladı? Neden felsefe? Felsefe alanında ÇAP yapmaya nasıl karar verdiniz?

Kadir Kılıç: Felsefeye ilgilim lisede başladı. Tam olarak hatırlamıyorum ama sanırım felsefe dersi almaya başladıkdan sonra. Bilginin nasıl mümkün olduğu sorusu çok ilgimi çekmişti ve bunu kişisel bir mesele haline getirmiştım. Yani bu soruyu düşünmek gündelik sorunlarımı düşünmekle aynı seviyedeydi. Bir cevap bulmalıyım ve aksi takdirde inandığım şeylere belki de inanmamalıyım demiştim. Neden felsefe olduğumu tam olarak bilmiyorum ama lisedeyken zaten ilgi duyduğum iki alanla- teoloji ve edebiyat- ilgili kendi kendime düşündüğüm bazı soruları felsefe kitaplarında görmek çok heyecan verici gelmişti. Tanrı inancını nasıl gerçekleştirmek gerektiği ve sanat deneyiminin, özellikle müzik dinlemenin, nasıl ifade edilebileceği gibi sorular belki o felsefe dersini almadan önce de başlayıp üniversite yıllarımda da devam eden uğraşlar oldu benim için. Şu an neden felsefe ile uğraştığımı soruyorsanız da bir sebebi şu: psikoloji gibi bilimsel metodolojiye dayalı bir alanda çalıştıktan sonra daha özgür bir çalışma alanı istedim. Verili metotlar üzerine bir şeyler inşa etmek veya temel soruları hiç gündemime almamak bana pek keyifli gelmedi. Sonra çift anadala başlayarak üniversitede yeniden felsefeye döndüm. Başka bir sebebi, yorum gerektiren işler yapmayı seviyor olmam. Felsefe belki de, tabii eğer benim gibi kendinizi daha felsefe tarihçisi olarak görüyorsanız, metin yorumunda en çok sabır, disiplin ve usanmadan çabalamayı gerektiren alan. Bunu entelektüel anlamdan tatmin edici ve değerli buluyorum. Şu an daha geniş kapsamlı, dil felsefesi, politik felsefe gibi konuları çalışıyorum.

Seben Akman: 2013 Bahar Döneminde, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Kulübü, “Sosyal Bilimler ‘Ne İşe Yarar?’” başlıklı bir atölye düzenledi. Atölyedeki yedi oturumdan birinde de felsefe disiplini üzerine tartışılmıştı. Burada katılımcılardan birinin Yıldız Sili'er'e yönelttiği soruyu biraz revize ederek size de sormak istiyoruz: Felsefede amaç soru sormak ise felsefe bizi nereye götürüyor?

Kadir Kılıç: Böyle sorularla çok karşılaşıyorum. Bana kalırsa bu hileli bir soru. Koşullu bir cümle olarak formüle edilmiş: eğer felsefede amaç soru sormaksa. Felsefeye, ya da felsefecilere, ortak bir amaç atfetmek zor: iyi gerekçelendirilmiş fikirlerle sahip olmak, kavramları açık seçik ifade etmek, yeni düşünsel ilişkiler keşfetmek. Bunlar birbirleriyle çelişebilen amaçlar. Herhangi birini amaçlıyorsanız tabii soru sormanız gerekir ama soru sormak nasıl kendi başına bir amaç olabilir? Kendi başına bir amaç oluyor diyelim, nasıl bir felsefecinin tek amacı soru sormak olabilir? Yalnızca sorulardan meydana gelen bir şey yazsam ideal felsefi metni mi elde ederim?- böyle retorik sorularla devam edersem belki de mümkün.

Yine de sorunun motivasyonunu anlıyorum. Sanırım, nihai cevaplar elde etmiyorsak ve benzer soruları sürekli tartışıyorsak bu çaba bir yere varıyor mu denilmek istenmiş.

Bence felsefenin önemli bir özelliği dönüştürücü bir etkiye sahip olması. Felsefi metinleri çalıştığımızda bilinçli ve de bilinçdışı değişimler yaşarsınız: görme biçimi, düşünme formları, deneyim alışkanlıklarının bozulması, genel olarak, deneyimleme şekilleri. Yaptığınız başka her şey bundan etkilenebilir. Örneğin, bendeki en önemli etkilerinden biri, felsefe tarihi çalışmam sonucunda, farkında olmadan tüm insanlar için doğal olduğuna inandığım birçok şeyin aslında öyle olmadığını görmektir. Antik Yunan felsefecileri bizim anladığımız şekilde bir özgür irade kavramına sahip değiller. Bunu öğrenmek temel bazı kavramların bile her insan için aynı olduğu yanlışını bozuyor. Bu deneyimi sadece tarih okuyarak yaşayamazsınız, kavramsal şemalar ve gerçeklik ilişkisi felsefi bir tema.

Felsefe çalışan insanlar bir yerlere varırlar. Çoğul kullandım çünkü sorudaki “bir yer” sabit, durağan, hareketsiz, kendinden emin bir noktayı kastediyor. Bu felsefenin eleştireliliğine aykırı. Önemli olanın mutlak doğru bilgi edinmek gibi bir şey olmaması, hatta bence bu “mutlaklık” söylemleri bir kenara bırakılmalı. Kısaca, soru sormak felsefenin nihai amacı değil ve gitmemiz beklenen mutlak bir yer zaten yok - yani felsefe bizi, tekil bir varlıkmişiz gibi, topluca bir yere filan götürmüyor ama dönüştürücü etkisini kabul etmek gerekir. Bu da en azından kişisel düzlemde, felsefeyle uğraşmanın faydalı olduğunu söylemek için yeterli.

Şimdi de son yıllarda ülkemizdeki felsefeye ilgiden bahsedelim. Türkiye’de son yıllarda felsefeye yönelik büyük bir ilgi var. 80-90’lı yıllarda nasıl Beethoven yavaş yavaş evlerimize girmeye başladıysa şimdi de herkes ‘konferans biti’ gibi felsefe söyleşilerine katılır, kahvelerini Hegel ile yudumlar oldu. Felsefenin entelektüel egotizm olarak toplumda yer bulmasını ne ile gerekçelendirebiliriz sizce? Türkiye gerçeği karşısında bir çaresizlik kamufleji midir bu? Bu “Felsefe taşımın peşindeki Harry Potter’lar” felsefenin akademik bir disiplin olarak ele alımında neleri değiştirdi?

Kadir Kılıç: Emin değilim ama gördüğüm kadıyla felsefeye ya da Türkiye’ye özel bir durum değil. Entelektüel meselelere bütünüyle yüzeysel, şekilci bir ilginin de olduğu kesin ama popüler kitaplar yazmak ya da herkese hitap eden seminerler vermek bence çok önemli çabalar. Tabii çok zor bir iş aynı zamanda. Herkesin yapamaması normal. Anlaşılabilir ve derinlik arasında bir yerde durmak gerekiyor. Bu etkinlikler felsefenin nasıl anlaşıldığını değiştirdi mi açıkçası bilmiyorum ama bence zaten akademik felsefe ile felsefeci olmayanların anladığı şey arasında uzun yıllardır ciddi bir farklılık var. Bugün akademik felsefede, mesela Boğaziçi’nde de yaklaşık olarak böyle, kendini analitik felsefeci olarak gören insanların ama akımı oluşturuyor. Sanmıyorum ki felsefeci deyince çoğu insanın aklına Donald Davidson, John McDowell gibi isimler gelsin. Yani birbirlerini etkilemeyi geçtim, bence akademik felsefe ile çoğu insanın tanıdığı felsefe arasında çok yakın bir ilişki yok.

Academia’da üç tane makaleniz var, bunlardan biri “Edip Cansever’de Trajik Durum ve Düşünce-Şiir”. Araları belki de limoni olarak nitelendirebileceğimiz iki disiplinin içtima ettiği bir çalışma: edebiyat ve felsefe. Birbirinden beslenen iki disiplin oldukları aşikar ama öncelik kimin? Bu hala sıcak bir tartışma alanı, sizin de bu ateşi harlamanızı istememizi mazur görmeyin. Yine buradan hareketle edebi ve felsefi olan birbirinden nasıl ayrılır?

Kadir Kılıç: O metinde Tragedyalar’ı bazı felsefi kavramlar üzerinden okumaya çalışmıştım. Natama dergisi Türkçe şiir üzerine bir yazı yazmamı rica etmişti; edebiyat dergisi olduğu için, felsefi soruları

dukcâ basitleştirerek aktarmaya çalıştım. Tam da bir önceki soru ile ilgili: şu an başarılı olduğumu düşünmüyorum ama edebi metinde bir şairin düşüncelerini takip etme fikri önemli. Edip Cansever şiirin düşüncenin yoğunlaşmış hali olması gerektiğini söyler. Edebiyatın estetik bir mesele olması fikrine ters. Bu bağlamda, Iris Murdoch’un edebiyat ve felsefe ilişkisi üzerine röportajını düşünelim. Kendisi bir roman yazarı ve felsefeci. Orada diyor ki, Türkçe’ye çevirirsek, “felsefe açıklığa kavuşturur edebiyat gizemli hale getirir” (“philosophy clarifies, literature mystifies”). Murdoch belki bunu doğru bulduğundan söylemiyor. Yine de bu söze katılmadığımı söylemek istiyorum. Her ne kadar karşı konulmaz bir dürtü olsa da felsefi olan, en rasyonel, en açık seçik görüldüğü anlarda bile dikkatimizden kaçan, derinlemesine bir okumayla fark edilen irrasyonel ve mecazi motifleri içinde barındırır. Diğer uçta, edebi olan, doğru-yanlış düzleminde hareket etmiyor gibi görüldüğü halde bazen çok açık bir aktarımı bulur. Normalde felsefeden beklenen bir şey olmasına rağmen edebi metinlerin bizi kavramsal sorunlara ulaştırması nadir bir şey değil. Dostoyevski’nin romanlarını düşünebiliriz. Genel olarak edebiyattan beklenir ama felsefi metinler yaratıcı, metaforik, çok anlamlı ve farklı yorumlara açık değil midir? Deleuze’un Kapitalizm ve Şizofreni metni iyi bir örnek; doğru-yanlış ikiliğinin ötesinde düşünmeliyiz diyor. Yani bence edebi ve felsefi olan birbirinden kesin çizgilerle ayrılmaz.

Boğaziçi’ndeki Erasmus programına nasıl seçildiniz? Erasmus’taki deneyimlerinizi bizimle biraz paylaşabilir misiniz?

Kadir Kılıç: Not ortalaması, dil yeterliği gibi kriterler var. Erasmus programı dışında bir öğrenci değişimi istiyorsanız okulla bizzat anlaşmanız gerekiyor. Erasmus programına başvurmak çok daha kolay, okulların belli anlaşmaları zaten var. Ben Leuven’deydim. Oldukça küçük, sakin bir öğrenci şehri. Çok farklı üniversite pratikleri görmek (lisans seviyesinde psikoterapi metot dersleri, sözlü final sınavları gibi) ve sürekli İngilizce konuşulan bir yerde olmak tuhaftı. Burada bulamadığım yeni şeyler çalışmaktan çok keyif aldım. Kendi başına çok yabancı bir yerde yaşamak gündelik alışkanlıkları bozduğu için ufuk açıcı.

York Üniversitesi’nde verilen eğitimden memnun musunuz, Boğaziçi Üniversitesi’ndeki eğitimden ayrılan unsurları nelerdir?

Kadir Kılıç: Memnunum ve değilim. Çevrim içi derslere devam ettiğimden kampüs ve şehir hakkında bir şey söyleyemem. Benim gördüğüm, Boğaziçi’ndeki ders-ödev yükünün iki-üç katı kadar zorlayıcı olması. Böyle bir sistem öğrenciyi hızlıca çok şey çalışmaya itiyor. Gerçekten çok disiplinli olmayı gerektiriyor, bu açıdan yararlı ama yazdıklarınız üzerine düşünmeye çok zaman kalmıyor. Bu yüzden Amerikan sisteminde, Kanada da bu açıdan çok farklı değil, nicelik niteliğin önüne geçiyor. Öte yandan Boğaziçi çok zorlayıcı değil ama zaten sürekli bir içsel motivasyona ve yoğun bir tempoya sahip biri için daha özgür bir çalışma ortamı sunuyor.

Yüksek lisansı iki üniversitede yapmanın avantajları ve dezavantajları neler? Aynı kariyer yolunda yürümek isteyen okuyucularımıza ne gibi önerileriniz vardır?

Kadir Kılıç: Avantajı doktora için daha sıkı hazırlanmak olabilir ama Kuzey Amerika’da doktora yapmak isteyenler zaten doktora programında, teze başlamadan önce bir iki yıl ders alıyorlar. Bütünleşik doktora deniyor. Lisansı bitirince sadece okula başvurarak hemen başlayabiliyorsunuz. Avrupa sistemi çok farklı. Yüksek lisans yaptıktan sonra bir doktora projesi yazıp hocalarla tek tek görüşüyorsunuz. Önerim doktora yapmak istediğinden emin olan birinin hangisini tercih edeceğine lisansın sonlarına doğru karar vermesidir.

Vefa Lisesi Debate Kulübü başkanını Doğanur Süzgün, kulüp başkan yardımcısı Ece Nisa Yassıbaş ve PR başkanı İpek Varlık ile gerçekleştirdiğimiz röportajda komitenin faaliyetleri, başarıları ve geleceği hakkında konuştuk.

Ash Zeynep Abaka: Merhaba, biraz kendinizi tanıtabilir misiniz?

Doğanur Süzgün: Merhaba, ben Doğa. 11/F sınıftayım ve yaklaşık 3.5 senedir Vefa Lisesi Konuşma Kulübünün bir üyesiyim. Bu eğitim yılına kadar kulüpte finans ve PR koordinatörlüğünün yanı sıra başkan yardımcılığı görevini yürüttüm. Bu sene ise kulüp başkanlığı yapıyorum.

Ece Nisa Yassıbaş: Merhaba, ben Ece. 10/E sınıftayım ve hazırlık senemin başlarından itibaren Vefa Debate kulübündeyim. Bu sene tasarruflar bölümünün başkanım ve aynı zamanda kulübün başkan yardımcılığını yapıyorum.

İpek Varlık: Merhaba, ben 10/C sınıftanım. Yaklaşık 2 senedir İngilizce ve Türkçe olarak münazara yapıyorum. Aynı zamanda şu anda kulübün PR bölümünün başkanım.

Konuşma kulübünden ve oluşum sürecinden bahsedebilir misiniz?

Doğanur Süzgün: Doğrusunu söylemek gerekirse kulüp üyelerinin İngilizce münazarayla (debate) ilgilenmesi 2018 yılının bahar ayında Haydarpaşa Lisesindeki İngilizce münazara yarışmasına bizden bir takımın katılımıyla başladı. O zamana kadar faaliyetlerimizi okul bazında sürdürürken bu katılım ileriki zamanda bizi daha interaktif bir oluşuma sürükledi. Her sene okulumuza yeni öğrencilerin kaydolması ile beraber ilk dönem mülakatlar gerçekleştirilir, okulumuzdaki münazara faaliyetlerine akademi ve organizasyon yönünden yardımcı olabileceği düşünülen adayların başvuruları kabul edilir ve aileye katılırlar.

Geçmişte ne gibi faaliyetlerde bulundunuz?

Doğanur Süzgün: Konuşma Kulübü, bir diğer deyişle Vefa Lisesi İngilizce Münazara Topluluğunun (Vefa Debate Society) en önemli amaçlarından biri okulumuz öğrencilerinin hedef dilde kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamak ve eleştirel düşünme konusunda onları bir adım daha ileri taşıyabilmektir. Bu sebeple kulüp içi etkinliklerle ilgili konuşacak olursak haftalık dersler ve maçlar yapıyoruz, derslerin sonunda alınan notları ise arşivlemeleri amacıyla kulüp üyelerimizle paylaşıyoruz. Bunun yanında geçmiş yıllarda yine haftalık olarak konuşma aktiviteleri gerçekleştirdik ve bu sayede İngilizce pratiklerini zaman içinde kaybetmemeleri konusunda yardımcı oluyoruz.

Kulüp dışı etkinliklerden konuşacak olursak, önceki senelerde üyelerimizi İstanbul Erkek, Haydarpaşa, Robert gibi liselerin gerçekleştirdiği İngilizce münazara turnuvalarına katılmalarına teşvik ettik. Bununla beraber biz, Vefa Lisesi Konuşma Kulübü olarak, 2019 yılında ilk İngilizce münazara turnuvasını izleyiciler de dahil yaklaşık 300 kişinin katılımı ile gerçekleştirdik.

Şimdiye kadar kulüp olarak nasıl başarılar elde ettiniz?

Doğanur Süzgün: Organizasyon açısından oldukça başarılı bir kulüp olduğumuzu söyleyebilirim. Vefa Lisesi İngilizce Münazara Şampiyonası’na (Vefa Debating Championships) katılım, çoğu İngilizce münazara turnuvasına oranla çok yüksekti ve insanlar, hem akademi hem de organizasyon açısından memnun ayrıldılar. Öyle ki iki sene önceki katılımcılar Instagram üzerinden veya mail yoluyla bizimle iletişime geçerek turnuva talep etmeye devam ediyorlar.

Aynı zamanda birkaç sene önce Vefa Talks adı altında gerçekleşen bir ko-

VEFA LİSESİ DEBATE (CONVERSATION CLUB) İLE RÖPORTAJ

nuşma platformu oluşturduk, bu şekilde okulumuz öğrencilerinin topluluk önünde konuşma sorununun bir nebze önüne geçmeye çalıştık.

Akademi ile ilgili konuşacak olursak İngilizce münazara turnuvalarının Türkçe münazaralara oranla seyrek gerçekleşmesine rağmen katılım sağladığımız şampiyonalardan başarıyla ayrıldık. Break etmeden (üst tura geçmeden) ayrıldığımız sadece bir turnuva olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca turnuva finallerinde de çok arkadaşımız yarıştı.

Pandemide kulüp çalışmalarınızda nasıl değişikliklere gittiniz?

Ece Nisa Yassıbaş: Pandemi süreci, geçen sene tasarladığımız Vefa Debate Championship 2020’yi, kulüp içi eğitimler ve kaynaşma etkinlikleri gibi bazı planları gerçekleştirmemize engel oldu. Yine de bu olumsuz gelişmeye karşın üye alımı, eğitim ve kaynaşma etkinliklerimizin çoğunluğunu çevrim içi platformlarda gerçekleştirdik. Bu süreç içinde kulüp üyelerimizin de istekli katılımı bizi çok mutlu etti.

İpek Varlık: Tüm faaliyetlerimizi çevrim içi yürütmeye başladık. Çevrim içi bir şekilde aldığımız dersler ve yaptığımız maçlar ile kulübe yeni katılan arkadaşlarımızın geride kalmamasını sağlamaya çalıştık. Onun dışında çevrim içi olan turnuvalara da katılımımızı sağlayarak kendimizi geliştirmeye devam ettik.

Gelecekte kulüp için ne gibi planlarınız var?

Ece Nisa Yassıbaş: Vefa Debate olarak münazaranın, özellikle de İngilizce münazaranın Vefa Lisesi bünyesinde bir kültür haline gelmesi en büyük hedefimiz. Bu amaç doğrultusunda turnuvalar düzenlemek gelecekteki planlarımızın en başında geliyor.

Pandemi sürecinde, yeni üyelerimize ve bizden sonra gelecek arkadaşlarımıza da gerek verdiğimiz eğitimlerle gerek düzenlediğimiz maçlarla bu kültürü ve münazara bilincini aşılamak için elimizden geleni yaptık. Ancak yine de her şeyin çevrim içi olarak gerçekleştiği bu süreç içinde, münazarayı keyifli bir gelişim ortamı kılan en önemli özelliklerin ve öğrencileri bir amaç doğrultusunda bir araya getirecek aittik hissinin ne kadar uğraşsak da kaybedildiğini gözlemledik.

Münazarayı keyifli kılan turnuvalarda, o okul sıralarında takım arkadaşlarıyla oturup 10-15 dakika içinde argümanlar yaratmaya çalışmak, diğer yarışmacılarla yan yana, yüz yüze olup tartışmaktır. Bu, aynı şekilde, kulübün kendisi için de geçerli. Bu yüzden pandemi sürecin bitmesini çok istememize rağmen, uzaması durumunu da göz önüne alarak iki senaryo için de hazırladığımız turnuva planlarının dışında, kulüp ve okul içi ya da okullar arası etkileşimi arttıracak etkinlikler, eğitimler, atölyeler ve söyleşiler gibi planlarımız da var.

Debate yapmak isteyen okuyucularımıza önerileriniz nelerdir? Bizde neleri değiştirebilir?

Ece Nisa Yassıbaş: İngilizce münazara her şeyden önce hitabet yeteneğinizi ve İngilizcenizi geliştirmenin dışında güncel siyasi, ekonomik ve etik tartışmaları tanımanızı sağlar. Mevcut siyasi iklimi ve gündemi takip etmenizi gerektirdiği için sizi bu konular hakkında araştırmalar yaparak bilgi sahibi olmaya iter. İngilizce münazara yapmak isteyenlere tavsiyem: Her konuda okuma, araştırma yapma ve öğrenme sevgisini kendilerine kazandırmalıdır.

İpek Varlık: Öncelikle, eğer genel olarak gündeme, ekonomiye, çevreye ve tarihe ilginiz varsa münazara yapmak sizin için çok eğlenceli bir aktiviteye dönüşecektir. Aynı zamanda bunun İngilizce yapıyor olması, retorikinizi ve başka bir dildeki düşünebilme kabiliyetinizi geliştirmenize çok büyük bir katkı sağlayacaktır.

SANAT

VAN GOGH’U ANLAMAK

Şara Okçuoğlu

Ünlü ressamlar denince akla gelen ilk isimlerden biridir Vincent Van Gogh. 30 Mart 1853’de doğan ard-izlenimci ressamın “Yıldızlı Gece” gibi tablolarını görmemiş olan yoktur. Sanata büyük katkıları bulunmuş Van Gogh’u hepimiz Hollandalı bir ressam olarak tanıyoruz peki aslında o kim?

Tam adıyla Vincent Willem van Gogh Batı dünyasında sanat tarihinin en önemli ve etkili isimlerinden biridir. 10 yıldan uzun sürede içinde 860 yağlı boyanın da bulunduğu 2100’den fazla resim ve çizim yaptı.Çoğunu ömrünün son iki yılında yapmıştı. 1853’de Hollanda’nın güneyinde çoğunlukla Katolik insanların yaşadığı Kuzey Brabant’ta Groot-Zundert şehrinde doğdu. Babası katı bir düzenden gelen Protestan bir rahipti. Bu yüzden oğlunun da kendi yolundan gitmesini istedi.Ciddi ve saygılı bir çocuk olan Vincent 1864 yılında yatılı bir okula gönderildi. Van Gogh ilk büyük üzüntüsünü burada yaşadı.Yatılı okulda kendini yapayalnız hissetti ve her ne kadar uğraşa da katı kuralları olan anne-babasını dönmeye ikna edemedi. Daha sonra kardeşi Theo’ya yazdığı mektuplarda hayatının bu dönemini “kasvetli, soğuk ve kısır”olarak anlattı. Resme olan

ilgisi daha küçükken başladı, annesi onu teşvik etti. Henüz 15 yaşındayken sanat eserlerini alıp satan bir firmada çalıştı. Birkaç sene sonra Londra’nın güneyinde bir eve yerleşti, bu dönemde Van Gogh mutluydu. 20 yaşına geldiğinde babasından daha fazla para kazanıyordu. İkinci büyük üzüntüsünü aşık olduğu kız evlilik teklifini reddettiği zaman yaşadı. Depresyona girip içine kapandığında dindarlığa yöneldi. Belçika’da kömür madenleriyle bilinen bir kasabadaki işçilere vaaz vermeye başladı. 27 yaşına kadar vaizlik yaptı fakat denetçiler tarafından bazı hareket ve tercihleri yanlış bulunup görevden alındı. Ailesinin uzun süre kendisinden haber alamaması üzerine Vincent ve kardeşi Theo evlerine döndü. Vincent Van Gogh’un kiliseye karşı görüşleri değişmiş, Tanrı’yı sorgular hale gelmişti. Bu durum babasını pek hoşnut etmese de Van Gogh’un sanata daha fazla tutunmasına sebep olmuştu. 31 yaşında Hollanda’daki evinin çevresindeki dokumacıları gözlemlemeye gittiğinde birçok eskiz çizdi. Yoksul insanlara beslediği duygular onun ilk önemli eserinin konusu oldu. Bir yıl sonra “Patates Yiyenler” tablosuyla aynı konuyu ele aldı.

Empresyonist sanatçıları ve eserleri zamanla tanıyan Van Gogh bazı denemelerde bulundu ama asla tam bir empresyonist ressam olmadı. Vincent tablolarını satmaya sanat galerisi olan Tanguy’un yanına gitti ve orada dönemin ünlü ressamı Cézanne ile karşılaştı. Soyut resmin öncüsü olan Cézanne, Van Gogh’un resimlerini beğenmedi ve adeta bir delinin çizmiş olduğunu düşündü. Bu Van Gogh’u üzdü ve şaşırttı. Yıllarca aklına Cézanne’nin bu benzetmesi geldi ve çizdiklerinden şüphe duydu. Asıl amacı tablolarını satmak değil anlaşılacak olan ressam, bir tartışması sırasında gözü döndü ve kulağından bir parça kesiti. Artık herkes ona deli gözüyle bakmaya başlamıştı.

Sara hastası ve bipolar bozukluklara sahip Van Gogh, hayatındaki tüm sorunlarda kendini suçladı. Bir bakım evine yerleşme kararı aldı ve hastalığının nüksetmesi ile sık sık krizler geçirmeye başladı. Ömrünün son iki ayında günde yaklaşık üç resim tamamladı. 1990 yılında göğsüne ateş etti ve intihar girişiminde başarısız oldu. 2 gün sonra hayata gözlerini yumdu. Kardeşi Theo’ya göre son sözleri "La tristesse durera toujours." (Keder sonuza kadar sürecek.) olmuştu.

İstanbul’da Açan Sanat Çiçekleri: Geç Dönem Osmanlı’da Plastik Sanatlar

Merve Abacı

Osmanlı İmparatorluğu’nda sanat, geriye baktığımız zaman gözümüze oldukça çorak gözükür. Pek çoğumuzun sevdiği tablolar arasında Osmanlılı sanatçıların eserleri yer almaz, eğer aramızda resim yapanlar varsa, muhtemelen kullandığı

merak artar ve Avrupa; elçiler, tüccarlar ve gezginler aracılığı ile bilgi toplamaya başlar. Osmanlı imgesi 18. yüzyıla kadar "korkulan barbar düşman ve saygı duyulan güçlü devlet" arasında aşağılama-yüceltme ikilemine dayalı bir haldedir.

ilk Türk sanatçıların askeri okul öğrencileri olmasına sebep olur. Daha ziyade askeri amaçlarla verilen bu derslerde öğrencilere perspektif, ışık-gölge, cisimleri üç boyutlu şekilde aktarma yolları gösterilir. 19. yüzyılda İstanbul’daki sanatçılar genelde manzara ve mimari çizimlere odaklanırlar, çünkü sanatçılar ne anatomi konusunda eğitim almıştır ne de Osmanlı’da süregelen insan figürü resmetme tabusu yıkılmıştır. Bu anlamda sanatçılar bu dönemde eserlerinde özgürleşememişlerdir.

Osmanlı sanatında ikinci bir atılım ise Sultan Abdülaziz döneminde yaşanır. Mısır’a ve Avrupa’ya yaptığı seyahatlerden etkilenerek sanat beğenisini şekillendiren Sultan Abdülaziz, sanata ve sanatçıya olan desteğini artırır. Stanislaw Chlebowski, İvan Ayvazovski, Alberto Pasini ve daha pek çok yabancı ressamı sarayda ağırlayarak günümüzde müzelerin baş köşesine konulan tabloların İstanbul’da çizilmesini sağlar. Sarayda batılı anlamda ilk resim koleksiyonunu oluşturur. Kendisi de resim çizen Abdülaziz, resim eğitimi almış askeriye öğrencilerinden bazılarını ve sivilleri yurt dışında eğitime gönderir. Yurt dışına gönderilen öğrenciler, ilk nü çizim ve yağlı boya tekniklerini ilk kez Paris’teki atölyelerde öğrenme fırsatını yakalar. Bu öğrencilerden iki tanesi ilerleyen zamanlarda Osmanlı plastik sanatlarının en büyük isimlerinden olacak Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa’dır.

Peki, nedir bu iki ismi özel yapan şey? Osman Hamdi Bey’in adını arkeoloji alanında da pek çok kere duymuş olsak da resim alanında onu özel kılan en önemli unsurlardan biri oryantalizme yaptığı yorumdur. Batı’da gördüğü ve doğu kültürünün abartılı tasvir edilmesini içeren oryantalizm kültüründen etkilenen Osman Hamdi Bey, bu kültürü kendi Osmanlı kimliği ile birleştirip yeni bir oryantalizm yorumu getirmiştir. Eserlerinde abartılı doğu tasvirleri kullanır ancak bu Avrupalı ressamların doğuyu anlayış biçiminden farklıdır. Şeker Ahmet Paşa ise natürmort tabloları ile bilinir ve Osmanlı’da ilk sanat sergisi-

Ayrıca, sanata da büyük oranda işleyen bir olgu doğmuştur artık: oryantalizm. Avrupalıların Doğu hakkındaki yüzeysel gözlemleri çizdikleri tablolarla kendine yer verir. Sadece sarayda bulunan harem geleneği, romantik sanatçılar tarafından Avrupa’nın sahip olmadığı ve doğuda bulunduğunu sandığı “cinsel-özgürlük” bağlamı ile eril bir üslupla resmedilir. Giyimden şehirlere kadar kültürel farklılıkların abartılı tasviri ile “öteki” olarak görülen Osmanlı tam anlamıyla yabancılaştırılır.

Osmanlı’da 17. yüzyıla gelindiğinde üst üste gelen askeri yenilgiler artık “öteki” olan batıdan geri kalındığı fikrini doğurur ve bu nihayetinde kültürüne bir merak oluşturur, Osmanlı Batı’dan öğrenebileceği şeyler olduğunu kabul etmiştir. Batı ile kurulan ilk ilişki III. Ahmed döneminde Paris’e elçi gönderilmesi ile olur ve bu temasın sonuçları ilk olarak mimari alanda gözlemlenir. Osmanlı’nın mimari geleneği barok ve rokoko etkisi ile değişmeye başlar ve “Türk Baroku” olarak adlandırılan yeni bir üslup doğmuş olur. Batılılaşmanın askeri alanda başlaması ise Batı tarzında resim yapan

63. Grammy Ödülleri Gerçekten Adil miydi?

Betül Sancaklı

Grammy ödülleri müzik dünyasının en saygın ödülllerinden biri olarak kabul ediliyor. Aday olmaktan tutun, ödül almak ve performans sergilemeye kadar her adımda dünyada kendi adınızı duyuran bir sanatçı olduğunuzu kanıtlamanız gerekiyor. Geçtiğimiz pazartesi gecesi 63. Grammy Ödül Töreni gerçekleşti, ödüller sahiplerini buldu. Rolling Stones bu seneki ödül törenini en iyi Grammy ödül töreni ilan ederken çoğu kişi bunun tam tersini düşünüyor. Verilmeyen adaylıklar, ırkçılık iddiaları ve benzeri şeyler bu seneki Grammy ödül törenini önceki senelere nazaran en az rating alan ödül töreni yaptı. Gelin gecenin önemli olaylarına göz atalım.

Harry Styles, ona gecenin ilerleyen saatlerinde ilk Grammy’sini kazandıran Watermelon Sugar adlı şarkıyla törenin açılışını yaptı. Beyonce, Grammy tarihinde en çok ödül alan kadın sanatçı olurken Megan Thee Stallion aday olduğu üç dalda da ödül almayı başardı. Dua Lipa ve Cardi B gibi sanatçıların performansları kendilerinden sıkıca söz ettirdi, BTS’in performansı da şüphesiz en çok beklenen performanslardan biriydi. Koreli pop grubu, bu sene ilk adaylıklarını almış ve ilk defa Grammy’de performans sergilemişlerdi. Ancak sosyal medyada paylaşım yapan

hayranlara göre BTS’e karşı ırkçılık sergilenmişti çünkü normalde onların aday olduğu dalın kazananı ana törende açıklanırken bu saat ana törenin öncesine çekilmişti ve buna rağmen bu ödülü kazanamamışlardı. Rain On Me adlı parçayla bu ödülü kazanan Ariana Grande ve Lady Gaga’nın albüm satışlarına bakıldığında BTS’ in Dynamite’ından çok daha az olduğu görülüyor.

Ama bu Grammy’nin ilk olayı değil tabii ki. Bu seneki törene katılmayı reddeden sayısız ünlü vardı, bu kişilerin başında da The Weeknd geliyor. 2020 yılının belki de en çok dinlenen şarkılarından olan Blinding Lights’ı geçtiğimiz ay Super Bowl’da sergilemişti. Bu kadar çok bilinen bir şarkının adaylık bile alamaması çoğu kişiyi şaşırtmıştı. Geçtiğimiz senelerde de ırkçılık ve rüşvet iddialarıyla karşı karşıya kalan The Recording Academy’den henüz resmi bir açıklama yok.

Grammy ödülleri her geçen sene saygınlığını kaybederken müzik camiası da artık ödül törenlerinde ödül kazanabilmeye değil de, daha çok satış yapabilmeye odaklanıyorlar. Benim şahsi düşüncem ise her sene bir şeyin “en iyisi”nin seçilmesinin mantıksız olduğu. Herkes kendi yaptığı şeyden zevk alırken buna bir etiket vermek düşüncesiz geliyor bana.

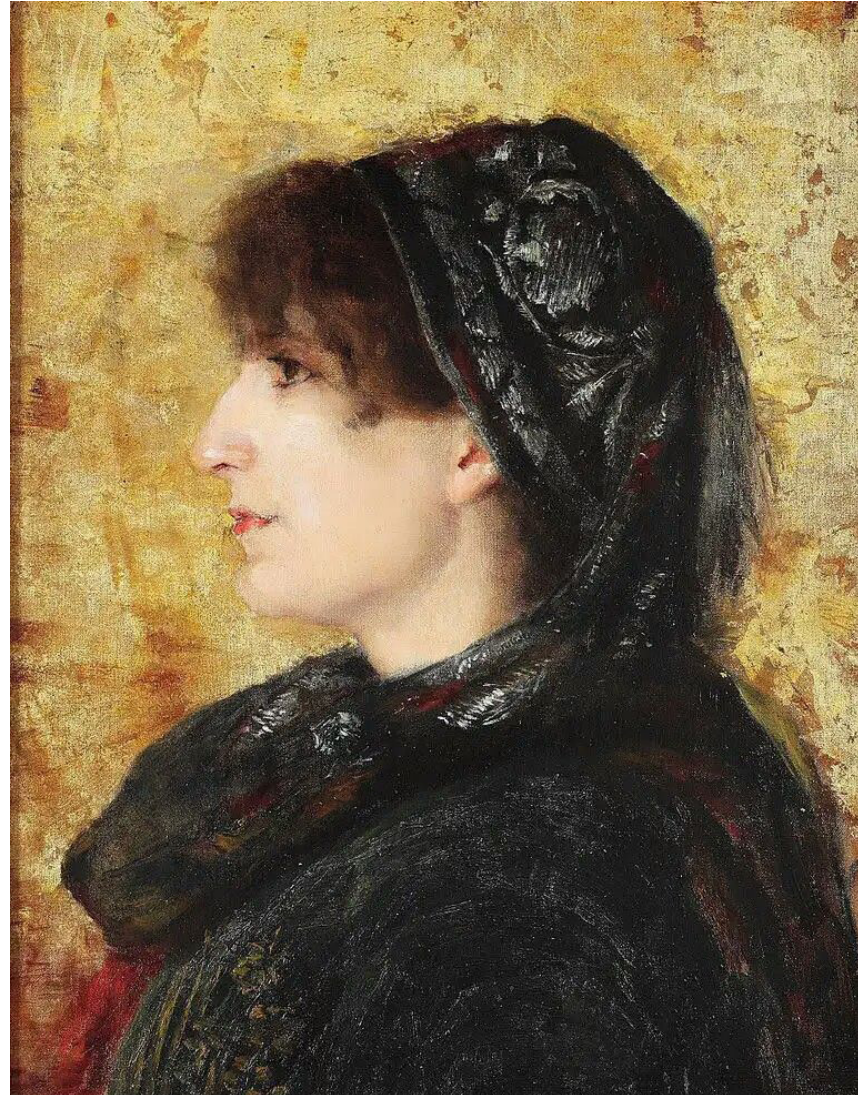

nin açılmasına öncülük eder.

Şeker Ahmet Paşa’nın Osmanlı’nın siyasi olarak en çalkantılı dönemlerinde dahi bunları resmetmeyerek natürmorta yönelmesi ilginçtir ancak bu sınıfsal bir gözlemlerle anlaşılabilir. Zira Osmanlı’da genelde sanatçıların yönetici kademeden, bürokratlardan veya varlıklı kesimden oluşması, bu insanları halkın problemlerine karşı daha kayıtsız kılmıştır. Alt kademelerden gelen sanatçılar ise daha temkinli davranmayı seçmiştir, bu temkinli tavrın oluşmasında Osmanlı’da sanatın bürokratlar tarafından desteklenmesi etkili olabilir. O sebeple Avrupa’da halkı ve halkın problemlerini konu alması ile bilinen realizm akımının etkisi, Osmanlı’da hissedilmemiştir. Bu, sadece Şeker Ahmet Paşa için gözlemlenen bir durum değil, bir trenddir. Ancak bu resimlerden toplumsal hayata karşı bir okuma yapılamayacağı anlamına da gelmez. Örnek olarak özellikle Tanzimat Fermanı’ndan sonra kadının toplumsal hayatta daha çok yer alması, resme de yansımıştır. Hatta Müfide Kadri, Mihri Müşfik gibi kadın ressamlar da çıkmıştır Osmanlı’da. Lakin bu durum bir yanlışlı oluşturmaz, Osmanlı’da kadının toplumsal hayata girmesi sadece ayrıcalıklı sınıfa mensup kadınlar için var olan bir özgürleşmedir.

Peki, Osmanlı’daki ressamlar realizm gibi akımları tercih etmediyse hangi akıma yönelmişlerdir? Özellikle 20. yüzyılın başlarında akımın en büyük temsilcilerinden İbrahim Çallı’nın ismi ile anılan Çallı Kuşağı, bu sorunun cevabıdır. Doğada gördükleri unsurları realist ve objektif olma kaygısı gütmeyen, sanatçının o anki duyguları ile ele aldığı empresyonizm akımını temsil eden bu ressamlar, aynı zamanda eski gelenekten kopuşun, Batı’ya dönmenin de bir temsildir. 1916 yılından itibaren her yıl Galatasaray Üniversitesi’nde yapılan sergiler bunu gözler önüne serer. Bu sergiler, nü çalışmaları da çekinmeden barındırmasıyla ilerici tavrı gösterir ve o zamana kadar popüler olan konular artık terk edilir. İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Nazmi Ziya Güran, Hüseyin Avni Lifij, Hikmet Onat, Namık İsmail, Ruhi Arel gibi ressamlar Osmanlı sanatında bir çağı temsil eder.

Sanatçıların yıllar boyunca olan yönelimlerinden, değişen bir Osmanlı kimliği de gözlemlenebilir. Osmanlı kimliği son döneminde durağan olmayı bırakmıştır. Artık değişkendir ve bu değişimi sağlamak için bir çaba içindedir. Sanatçılar ise bu kimlik değişimini kucaklar ve zamanla eserlerinde de özgürleşirler. Kendinden sonra gelecek sanatçılar için taşları döşeyenler de yine İstanbul’da açan bu çiçeklerdir.

stil bu sanatçılardan pek de etkilenememiştir. Aslında belirli bir döneme kadar Osmanlı’da resim sanatı gerçekten de çoraktır. Ancak bunun her zaman böyle sürdüğünü varsaymak da bir yanlışlı olacaktır, zira Osmanlı’nın son devirlerinde İstanbul’da sanat çiçekleri tomurcuklanmaya başlar.

Osmanlı’da görsel sanatlar alanında gördüğümüz ilk reformlar, batılılaşma çabaları ile paralel ilerler ve hareketlenmeler ilk kez 18. yüzyılda net olarak gözlemlenir. Bu döneme kadar kendini İslami referanslar kullanarak tanımlayan Osmanlı, “kimliği” ile bir sorun yaşamaz. Kendisini ve Avrupa’yı, “ben” ve “öteki” olarak konumlandırır. Güçlü olduğu müddetçe Batı’ya karşı bir merak duymamıştır. Avrupa’da ise bundan farklı olarak Osmanlı’ya duyulan merak, Haçlı Seferleri ile başlar. Doğu illerine gittiklerinde bambaşka bir dünya ile karşılaşan Haçlı askerleri, Doğu’yu zenginlik ve bolluk yeri olarak görmüştür. Ekonomik ve kültürel değişim ile yayılmacı politikalara geçilmesiyle 16. yüzyıla gelindiğinde Avrupa’da Doğu’ya karşı duyulan

SANAT

Türk Tiyatrosunda Kavuk Geleneği

Yağız Efe Düzgün

Orta Oyunu Nedir?

Geleneksel Türk tiyatrosunun birçok bakımdan Karagöz’e benzeyen ama canlı oyuncularla oynayan bir türü de orta oyundur. Seyircilerin çevrelediği boş, meydanlık bir alanda oynandığı için bu ismi almıştır. Orta oyunu kesin biçimini ve orta oyunu adını 19. yüzyılda almıştır. Orta oyununun da yazılı bir metni yoktur. Ana çizgileri bilinen bir konu ele alınarak oyuncuların doğaçlama, yani tuluat yoluyla geliştirdikleri olaylar dizisi, oyun kişileriyle sahneye getirilir.

Tuluat Tiyatrosu Nedir?

Tuluat tiyatrosu, olay örgüsü binlemekle birlikte bir metne dayanmayan ve doğaçlama olarak oynanan bir sahne sanatıdır. Tuluat tiyatrosu, geleneksel orta oyununun sahnelerinde sergilenmesi ve Batılı anlamdaki tiyatro ile karışmasından meydana gelmiştir.

Geleneksel Türk Tiyatrosunda Kavuk

Kavuk, nesilden nesle devredilen, güldürü geleneğini ve geleneksel Türk tiyatrosunu temsil eden bir semboldür. Günümüze kadar gelen bu geleneğin adı daha çok İsmail Dümbüllü ile anılıyor olsa da kavuğun ilk sahibi Kel Hasan Efendi’dir. Kavuğun Sahipleri

1-Kel Hasan Efendi

1874 doğumlu Hasan Efendi aslında bir yoğurtçuydu. Fakir bir aileden gelen Hasan Efendi, yoğurtçuluk yaparken hevesli olduğu tiyatroya başladı. Dönemin ünlü güldürü ustalarından Abdürrezzak Efendi’yi örnek alarak bütün oyunlarını ve rollerini takip etti. Sahneye ilk kez Küçük İsmail’in kumpanyasında çıktı. Ancak Abdürrezzak Efendi’nin arkasında kalmak istemediğinden topluluktan ayrıldı. Daha sonra Ağâh Efendi’yle birlikte Hayalhane-i Osmani Kumpanyasını kurdu. O dönemlerde çok sevilen dramlara karşılık sürekli komedi sergiledi. Sonrasında ünü gün geçtikçe yaygınlaşan Kel Hasan Efendi, İbiş tiplmesiyle beğenileri topladı.

Orta oyunundaki Kavuklu’ya benzer bir tipi canlandırmasıyla dönemin dikkat çeken komiği haline geldi. Kel Hasan Efendi, Burhanettin Tepsi ve Naşit Özcan’la birlikte son yıllarına kadar sahnede kaldıysa da Batı ağırlıklı tiyatro çalışmalarına ayak uyduramadı. Bazı kaynaklara göre 1925, bazılarına göre ise 1929’da hayata gözlerini yumdu.

2- İsmail Hakkı Dümbüllü

Geleneksel Türk tiyatrosunun temsilcisi olarak kabul edilen orta oyunu ve tuluat ustası İsmail Hakkı Dümbüllü, Kel Hasan Efendi’nin çırağıydı. Kendisinin yetiştirdiği öğrencisine başındaki kavuğu veren Kel Hasan Efendi böylelikle bir akım başlattı. Kavuk o günden sonra Dümbüllü kavuğu olarak anıldı.1897 Üsküdar doğumlu olan İsmail Hakkı Dümbüllü, Kel Hasan Efendi’den öğrendiklerini kendi kişiliğiyle de birleştirerek yeni bir tarz olan “Dümbüllü Tarzı”nı yıllarca sahnelerde sergiledi. Çocukluğundan beri tiyatroya ilgili olan İsmail Dümbüllü, önceleri amatör olarak Karagöz Hüseyin’in sahnesinde oynadı. Daha sonra profesyonel olarak hocası Kel Hasan’ın sahnelerinde çıktı. 55 yılı aşkın süre sahnede kalan İsmail Hakkı Dümbüllü, tiyatronun yanı sıra 1945’lerden başlayarak pek çok filmde de oynadı. Dümbüllü, trafik kazası sonucu 1973 yılında 75 yaşında yaşamını yitirdi. Cenazesi Boğaziçi köprüsü üzerinden geçirilen ilk kişi oldu.

3-Münir Özkul

1925 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Münir Özkul, henüz lise öğrencisiyken tiyatroyla tanıştı. 1948 yılında da Ses Tiyatrosu’nda sahnelenen Aşk Köprüsü oyunuyla profesyonel olarak sahneye çıktı. Sonrasında Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Küçük Sahne’ye geçti. 50’li yıllarda ise Münir Özkul, sinemada fark edilmeye başlandı. Lorel Hardi’den esinlenilerek yapılan

yerli Edi ile Bütü filminin Edi’si olan Özkul, uzun yıllar sinema ve tiyatroyu birlikte götürmeyi başardı. İstanbul Şehir Tiyatroları ve Ankara Devlet Tiyatrosu deneyimlerinin ardından 1960 yılında Aksaray’da Bulvar tiyatrosunu kurdu. Daha sonra 1968’de Altan Karındaş Topluluğu’nda sahnelenen “Kanlı Nigar” oyunundaki performansıyladikkatleri üzerine çekti. Bu oyunu izleyen İsmail Dümbüllü, Münir Özkul’u oldukça başarılı buldu ve “Oğlum Münir benden sonra kavuğumu senin taşımanı istiyorum. Bu işe sen devam edeceksin. Vasiyetimdir bu. Sen kitaplı tiyatrodan geliyor olsan da yerine göre Pişekar, yerine göre Kavuklu olmayı başardin. Kavuk senin hakkın.” diyerek kavuğu Münir Özkul’a devretti.

Kavuğu aldıktan bir yıl sonra Haldun Taner ile birlikte Bizim Tiyatroyu kuran Özkul, aynı yıl sahnelenen Sersem Kocanın Kurnaz Karısı oyunundaki Tomas Fasulyeciyan tiplmesiyle oldukça sevildi. Sonrasında Dormen Tiyatrosu, Şehir Tiyatroları, Ortaoyuncular topluluklarında sahne almaya devam etti. Sinemadaki yükselişi süren Özkul’un Hababam Sınıfı, Mavi Boncuk, Sev Kardeşim, İbiş’in Rüyası, Bizim Aile, Aile Şerefi, Gülen Yüzler, Neşeli Günler, Gırgıriye ve Gürgüsüzler gibi klasikleşen filmleri de ününe ün kattı. Bu filmlerin pek çoğunda Adile Naşit ile ikili olması onları Türk sinema tarihinin en sevilen ikililerinden biri haline getirdi. 2018 yılında kaybettiğimiz Münir Özkul, 1968 – 1989 yılları arasında taşıdığı kavuğu 1989 yılında Ferhan Şensoy’a devretmesiyle ilgili de şunları söyledi: “Kavuk bana yük olmaya başladı. Bunu genç birine vermek lazım diye düşünüyordum. Sonra Ferhan’ın tiyatrosuna gelince baktım her şeyden evvel müthiş tuluat yeteneği var. Allah vergisi bir yetenek. Bu kavuğu vereceğim kişi için hem yazar olacak hem tiyatro sahibi olacak hem de tuluat yeteneği de olacak diye düşünüyordum. Bundan dolayı Ferhan’a vermeyi uygun buldum.”

4- Ferhan Şensoy

1951 Samsun doğumlu Ferhan Şensoy, oyun yazarı, tiyatro ve sinema oyuncusu ve tiyatro yönetmenidir. Galatasaray ve Çarşamba liselerinde okuyan Şensoy, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Mimarlık bölümünde başlayan lisans eğitimini yarım bırakarak Fransa’da Strasbourg Devlet Tiyatro Okulunu bitirdi. 1975’te Montreal’de Ce Fou De Gogol oyunuyla en iyi yabancı yazar ödülünü aldı. Yurt dışında yönetmenlik yapıp oyunlarda rol aldı.1980 yılındaysa Ortaoyuncular adıyla kendi topluluğunu kurdu. Şahları da Vururlar, Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı, Anna’nın Yedi Ana Günahı, İstanbul’u Satıyorum, Muzır Müzikal oyunlarının ardından 1987 yılından itibaren oynadığı Ferhangi Şeyler ile izleyicinin büyük beğenisini kazandı. Gündelik olayların “Ferhanca” bir mizah çerçevesinden anlatıldığı bu tek kişilik oyunu stand-up türüne de esin kaynağı oldu.

Ferhan Şensoy, elliye yakın oyunda ve ona yakın televizyon dizisinin de yer aldı. Yazıp yönettiği “Muzır Müzikal” oyunu yüzünden mahkemeye verilerek 21 gün hapis cezasına çarptırıldı. Müzikalin 77. gösterisinden sonra ise sahnelenen Şan Tiyatrosu şüpheli bir şekilde yandı. Oyunculuk, yönetmenlik ve yazarlık alanlarında pek çok ödülü bulunan Şensoy, 2016 yılında kavuğu Rasim Öztekin’e şu sözlerle devretti: “1981’de kendi üslubumda oyuncular yetiştirmek üzere nöbetçi tiyatroyu açtım. Rasim Öztekin nöbetçi tiyatrodaki ilk öğrencilerden-di. Buradaki amatörler bütün oyunları izlerlerdi. Rasim, her hafta bir oyunu ön sıranın orta koltuğunun biletini satın alıp, gelip oradan izlerdi. Hatta bir gün perde arasında oyundaki oyuncularla birlikte, birinci sıranın ortasında bir manyak var bütün şarkıları bizimle birlikte söylüyordu demişti. Bundan iki yıl sonra da Rasim Öztekin Ortaoyuncular’da profesyonel oldu. Hatta bütün oyunlarında oynadı. Ses Tiyatrosu’nda da birlikte oynadık. Kavuğun sahibi Hasan Efendi bu tiyatrodada oynamış,

onun kavuğunu devrettiği çırağı İsmail Dümbüllü bu tiyatrodada oynamış, Münir Özkul gençlik yıllarında bu tiyatrodada, Ortaoyuncular’a katıldıktan sonra da yıllarca bu tiyatrodada oynamış. Rasim ile ben de 20 yılı aşkın bu tiyatrodada oynadık. Yani kavuk 100 yılı aşkın süredir Ses Tiyatrosu’ndan çıkmamış. Kavuk Ses Tiyatrosu’nu seviyor. Bana devredilen bu kavuğu Rasim Öztekin’e devretmekten gurur duyuyorum. Beşinci kavukluyu selamlıyorum.”

5-Rasim Öztekin

Geçtiğimiz haftalarda hayatını kaybeden Rasim Öztekin, Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu mezunuydu. İlk sahne deneyimlerini İstanbul Akademik Sanatçılar Topluluğu ve Kadıköy Halk Eğitim ve Nöbetçi Tiyatro’da amatör çalışmalarla edindi. Daha sonra Ferhan Şensoy’un Ortaoyuncular topluluğunda profesyonel olarak sahne almaya başladı. 1994’te Gani Müjde ve Yılmaz Erdoğan’ın yazdığı 2071’de Türkiye müzikalini sahneye koyup oynadı. Tiyatro dışında sinema ve dizilerde de rol alan Öztekin, metin yazarlığı ve köşe yazarlığı da yaptı. Rol aldığı müzikal ve tiyatro oyunlarından bazıları: Yıldızların Altında, 2071 Türkiye, Muzır Müzikal, Kıralk Oyun, Biri Bizi Dikizliyor, Haldun Taner Kabare, Güle Güle Godot, İstanbul’u Satıyorum, Şahları da Vururlar...

Dizi ve sinemada da aktif bir kariyeri olan Öztekin; Baba Parası, Mandıra Filozofu, Pardon, Seksenler, Geniş Aile gibi yapımlarda da rol aldı. 2016 yılında Ferhan Şensoy’dan kavuğu devralırken şunları söylemişti: “Benim konuşmam çok kısa sürecek. Ben bayılınca bitecek. Kariyerimde Beyoğlu’nun çok önemi var. Beyoğlu’nda gezerken bir okul buldum kendime; orada dünyaya bakışı öğrendim, dünyayı yorumlamayı öğrendim, bakış açılarını öğrendim. Yıllar sonra Beyoğlu’nda gezerken bir usta buldum kendime: Ferhan Şensoy. Başöğretmenim Ferhan Şensoy olmak üzere bir sürü usta benim konservatuvarım oldu. Zeliha Berksoy ile başlayıp Erol Günaydın’la devam eden, Münir Özkul’la süren Tuncel Kurtiz ile devam eden, Derya Berkalk’la süren... Bu isimlerin hepsi benim konservatuvarım oldu. Ben onlardan mezun oldum. Bugün de ben geleneksel ve Batı’yı birleştiren tiyatrodan bu kavukla ustamdan beratımı almış olarak kabul ediyorum.” Rasim Öztekin 2020’nin eylül ayında sağlık sorunları nedeniyle sahne alamadığı için kavuğu Şevket Çoruh’a devretti.

6-Şevket Çoruh

1973 İstanbul doğumlu Şevket Çoruh, liseden mezun olduktan sonra Müjdat Gezen Sanat Merkezinde tiyatro eğitimi aldı. 1989 yılından beri çeşitli tiyatro oyunlarında yer aldı. En çok dikkat çeken performansı, 2010-2011 sezonunda Broadway tarihinin en uzun tek kişilik oyunu olan Mağara Adamı (Cavemen) oyunundaydı. 2006 yılından bu yana Arka Sokaklar dizisinin Mesut komiseri olarak karşımıza çıkıyor. 2017’de Kadıköy’de büyük bütçelerle Baba Sahne’yi kurdu. Sahne’nin açılışında Müjdat Gezen Dümbüllü’nün fesini Şevket Çoruh’a devretti. Yine aynı yıl Baba Sahne’nin Hamlet uyarlaması olan Bir Baba Hamlet oyunuyla beğenileri topladı. Rasim Öztekin’in 27 Ağustos’ta yaptığı açıklamayla kavuğun da yeni sahibi olacağını öğrenen ve artık sık sık araştırılan “kavuk kimde?” sorusunun yeni cevabı olan Çoruh şunları söyledi: “Geleneksel tiyatromuzu temsil eden, Kel Hasan Efendi’den İsmail Dümbüllü’ye ondan Münir Özkul’a, Ferhan Şensoy’a ve Rasim Öztekin’e geçen ‘kavuk’un bana devredileceğini bugün gururla öğrendim. Bu onuru, tüm ustalarım ve her şeye ‘rağmen’ tiyatro yapmaktan vazgeçmeyen tüm tiyatro emekçileri adına kabul ediyorum. Bu emaneti benden sonra taşıyacak ve tiyatroyu yaşatmak için çalışacak meslektaşımla buluşana kadar; yaşasın sanat, yaşasın tiyatro, yaşasın insan!”

Türkiye'nin Eurovision Macerası

Yağız Efe Düzgün

Eurovision 1956’dan beri her yıl Avrupa Yayın Birliği ülkeleri arasında düzenlenen şarkı yarışmasıdır. Türkiye’nin Eurovision macerası ise 1975 yılında başladı: 1. Semiha Yankı - Seninle Bir Dakika (1975) Sıralama:19 Stockholm’de düzenlenen yarışmada Türkiye’yi Semiha Yankı temsil etti. Hollanda’nın kazandığı yarışmada Türkiye 3 puanla sonuncu oldu. 2. Grup Nazar ve Nilüfer - Sevince (1978) Sıralama:18 1975’teki başarısızlığın ardından 2 yıl yarışmaya katılmayan Türkiye, 1978’de 2 puanla 18.oldu. 3. Ajda Pekkan - Petrol (1980) Sıralama:15 1979’da yarışmadan son anda çekilen Türkiye, bir sene sonra 23 puan alarak 15. sırada yer aldı. 4. Modern Folk Üçlüsü ve Ayşegül Aldinç - Dönme Dolap (1981) Sıralama:18 Yarışma Dublin’de düzenlendi. Türkiye, üç ülkeden toplam 9 puan alarak 18. oldu. 5. Neco - Hani (1982) Sıralama:15 27. Eurovision Yarışmasında Türkiye’yi temsil eden Neco, 6 ülkeden 20 puan alarak 18 ülke arasından 15. oldu. 6. Çetin Alp ve Kısa Dalga - Opera (1983) Sıralama:19 Münih’te düzenlenen yarışmada Türkiye’yi Çetin Alp temsil etti ve Semiha Yankı gibi sonuncu oldu. 7. Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra - Halay (1984) Sıralama:12 19 ülkenin katıldığı ve Lüksemburg’da düzenlenen yarışmada türkije Halay isimli şarkıyla 37 puan alarak 12. oldu. 8. MFÖ - Diday Diday Day (1985) Sıralama:14 Türkiye’yi İsveç’te düzenlenen yarışmada MFÖ temsil etti. 36 puan aldı ve 19 ülke arasında 14. oldu. 9. Klips ve Onlar - Halley (1986) Sıralama:9 Türkiye bu yarışmada 53 puanla 9. olarak o güne kadarki en yüksek başarıyı elde etti. 10. Seyyal Taner ve Grup Lokomotif - Şarkım Sevgi Üstüne (1987) Sıralama:22 Yarışmaya en yüksek katılım sağlandığı sene Türkiye puan alamayarak sonuncu oldu. 11. MFÖ - Sufi (1988) Sıralama:15 MFÖ’nün ülkeye ikinci kez temsil ettiği yarışmada Türkiye 37 puanla 15.sırada yer aldı. 12. Grup Pan - Bana Bana (1989) Sıralama:21 Türkiye, toplam 22 ülkenin yer aldığı yarışmada yalnızca iki ülkeden toplam 5 puan alarak 21. oldu. 13. Kayahan - Gözlerinin Hapsindeyim (1990) Sıralama:17 Kayahan Türkiye’yi unutulmaz şarkılarından biriyle temsil etti. 22 ülkenin katıldığı yarışmada toplam 21 puan alarak ancak 17. olabildi. 14. İzel Çeliköz, Reyhan Karaca ve Can Uğurluer - İki Dakika (1991) Sıralama:12 Roma’da düzenlenen yarışmada Türkiye 44 puanla 12. sırada yer aldı. 15. Aylin Vatankoş - Yaz Bitti (1992) Sıralama:19 Türkiye Malmö’de düzenlenen yarışmada üç ülkeden toplam 17 puan aldı ve 19. oldu. 16. Burak Aydos, Öztürk Baybora ve Serter - Esmer Yarım (1993) Sıralama:21 38. Eurovision Şarkı Yarışması’nda Türkiye 10 puan alarak 25 ülke arasından 21. oldu. 17. Arzu Ece - Sev (1995) Sıralama:16 Bir yıllık aradan sonra yarışmaya geri dönen Türkiye 7 ülkeden toplam 21 puan alarak 16. sırada yer aldı. 18. Şebnem Paker - Beşinci Mevsim (1996) Sıralama:12 Türkiye o güne kadarki en yüksek puanını alarak 23 ülkenin katıldığı yarışmada 57 puanla 12.oldu. 19. Şebnem Paker ve Grup Etnik - Dinle (1997) Sıralama:3

Türkiye’yi ikinci kez Şebnem Paker temsil etti. Türkiye 121 puanla 3. olarak Eurovision tarihindeki ilk büyük başarısını elde etti. 20. Tüzmen - Unutamazsın (1998) Sıralama:14 Türkiye bu yarışmada 5 ülkeden toplam 25 puan aldı ve 14. oldu. 21. Tuba Önal ve Grup Mistik - Dön Artık (1999) Sıralama:16 Türkiye 21 puan alarak 23 ülke arasından 16. oldu. 22. Pınar Aryan ve S.O.S Band - Yorgunum Anla (2000) Sıralama:10 İsveç’te düzenlenen yarışmada 24 ülke yer aldı. Türkiye 59 puan alarak 10. oldu. 23. Sedat Yüce - Sevgiliye Son (2001) Sıralama:11 23 ülkenin katıldığı yarışmada Türkiye 41 puanla 11. sırada yer aldı. 24. Buket Bengisu ve Grup Safir - Leylaklar Soldu Kalbinde (2002) Sıralama:16 Türkiye bu yarışmada 29 puanla 16. oldu. 2002 yılında Almanya’dan puan alınmaması nedeniyle TRT sonuçlara itiraz etti ve sonraki sene yarışmaya doğrudan katılma hakkı kazandık. 25. Sertab Erener - Everyway That I Can (2003) Sıralama:1 Önceki yıl TRT’nin itirazıyla yarışmaya doğrudan katılan Türkiye’yi Sertab Erener temsil etti. 4 ülkeden tam puan alarak toplam 167 puanla ülkemize Eurovision tarihindeki ilk birinciliği getirdi. 26. Athena - For Real (2004) Sıralama:4 Geçen seneki birinciliğin ardından ev sahipliği yaptığımız yarışmada Türkiye 195 puan alarak tarihindeki en yüksek puanı elde etti ve 4.oldu. 27.Gülseren - Rimi Rimi Ley (2005) Sıralama:13 2005’te iki büyük başarının ardından 92 puan alabilen Türkiye 24 ülke arasından ancak 13. olabildi. 28.Sibel Tüzün - Superstar (2006) Sıralama:11 Atina’da düzenlenen yarışmada Türkiye, Almanya ve Fransa’dan tam puan alarak toplam 91 puanla 24 ülke arasından 11.oldu. 29. Kenan Doğulu - Shake It Up Shekerim (2007) Sıralama:4 Helsinki’de düzenlenen yarışmada Türkiye’yi Kenan Doğulu temsil etti. 5 ülkeden tam puan alarak 163 puan topladı. 3 yıl sonra ülkemize Athena gibi dördüncülük getirdi. 30. Mor ve Ötesi - Deli (2008) Sıralama:7 Yarışmada 2 yarı final yapılmasına karar verilen sene Türkiye 138 puan aldı ve 7.oldu. 31. Hadise - Düm Tek Tek (2009) Sıralama:4 Hadise toplam 177 puan alarak ülkemize üçüncü kez dördüncülük getirdi. 32. MaNga - We Could Be The Same (2010) Sıralama:2 10 yıl sonra bile “MaNga nasıl birinci olamadı ya?” dediğimiz yarışmada 170 puan alarak ilk ve tek ikinciliğimizi elde ettik. 33. Yüksek Sadakat- Live It Up (2011) Sıralama:13 Yüksek Sadakat 1.yarı finalde 47 puanla 13.oldu ve ilk 10’a giremediği için elendi. 34. Can Bonomo - Love Me Back (2012) Sıralama:7 Katıldığımız son Eurovision yarışmasında Can Bonomo 117 puan alarak 7.oldu.

Türkiye Neden Artık Eurovision’a Katılmıyor?

Aralık 2012’te TRT, 2013’te düzenlenecek yarışmaya katılmayacağıımızı açıklamıştı. Yapılan resmi açıklamada TRT, kararın yarışma kurallarında yapılan değişiklikler ve haksızlıkların etkili olduğunu belirtmişti. Bu yüzden bir değişiklik olmazsa önümüzdeki senelerde de yarışmaya katılmayacağız. Ama Avrupa Yayın Birliği üyeliğimiz devam ediyor. Yani istediğimiz zaman yarışmaya geri dönebiliriz.

YAŞAM

KEYİFLE İZLEYECEĞİNİZ BEŞ SİTCOM

Şara Okçuoğlu

Sitcom yani diğer adıyla durum komedisi, radyo çıkışlı bir tabirdir ve günümüz televizyonunda oldukça yaygın olan bir program türüdür. Bu programlar genellikle ev, iş yeri gibi alanlarda geçer. Ayrıca sinema ve dizi sektöründe en popüler türlerden biridir. Bu yazıda herkesin severek izleyeceği, sitcom türünde beş diziden bahsedeceğim. Listede herhangi bir kalite sıralaması yoktur.

Brooklyn Nine-Nine

Yedi sezonu bulunan polisiye komedi tarzındaki Amerikan yapımı dizi, sekizinci sezon onayını da aldı.

Sekizinci sezonuyla final yapmaya hazırlanan dizi, Brooklyn'in 99 numaralı polis bölgesinde yer alan karakolda görev yapan başta Jake Peralta olmak üzere birkaç dedektifin başından geçen olayları komik bir şekilde anlatıyor. Kahkaha efekti bulunmayan ve tek kamera formatıyla çekilen dizinin iki adet Altın Küre ödülü bulunuyor.

The Good Place

Brooklyn Nine-Nine, The Office (US), Parks and Recreation gibi dizilerin de yaratıcısı olan Michael Shur'un elinden çıkan The Good Place, dördüncü sezonuyla final

yaptı. Dizide, talihsiz bir şekilde ölen Eleanor kendini The Good Place'de buluyor. Dünya'da pek de iyi bir sicile sahip olmamasından ötürü yanlışlıkla gönderildiğini fark ediyor. Dizi, burada kalmaya kararlı olan Eleanor'un daha iyi bir insan olma çabasını ele alıyor.

Community

Rick and Morty'nin de yaratıcısı olan Dan Harmon tarafından oluşturulan Community 6. sezonuyla ekranlara veda etti. Dizi, hukuk diploması iptal edilen bir avukatın tekrar üniversiteye dönmesini

ve birbirinden çok farklı insanlarla kurduğu çalışma grubunun zamanla arkadaşlığa dönüşmesini anlatıyor. Dizide neredeyse her bölümde popüler kültüre göndermeler yapılıyor.

Friends

Sitcom denilince akla ilk gelen dizilerden biri olan Friends, 1994-2004 tarihleri arasında yayınlandı. On sezonu bulunan dizinin tüm sezonları ABD'de izlenme listesinde ilk onda yer aldı. Yayınlandığı dönemde çokça olumlu eleştiri aldı, toplamda altmış iki adet Primetime Emmy Ödülü'ne aday gösterildi. Yirmili yaşlarda üçü erkek üçü kadın altı gencin New York'taki hikayesini

anlatan Friends hâlâ en çok izlenen diziler arasındadır.

That 70's Show

That 70's Show 70'li yılların Amerikan kültürünü, sosyal ve teknolojik gelişmelere değinerek 6 gencin yaşadıkları olayları ve bodrum sohbetlerini oldukça komik diyaloglarla anlatıyor. Dizi Wisconsin eyaletindeki kurgusal Point Place kasabasında geçiyor. Başrollerinde Ashton Kutcher, Topher Grace, Mila Kunis ve Laura Prepon gibi isimler de yer alıyor. 1998-2006 yılları arasında yayınlanan dizi sekizinci sezonu ile final yaptı.

MOKA POT İLE KAHVE DEMLEME

Edasu Güvenç

Kahve ve kafein artık günlük hayatımızın çok önemli bir parçası haline geldi. Pandemiden önce dışarıda rahatça kahvemizi içerken artık çoğumuz kahvemizi evde kendimiz yapıyoruz. Ancak çoğumuzun neredeyse her gün tükettiği bu kahvenin kalitesi de oldukça önemli. Öncelikle gerçek kahve kesinlikle suda çözünmez, Türk kahvesi, filtre kahve, espresso gibi. Suda çözünen granül kahveler gerçekten kahve değildir, sinir sistemine zarar verir ve kanser riskini artırır.

Kaliteli ve güzel bir kahve içmek istiyorsanız bilmeniz gereken birkaç kriter var. En önemlisi kahvenin kalitesi ardından demleme şekli ve doğru demleme. Kaliteli kahveyi internette rahatça bulabilir, kullanacağınız demleme metoduna göre çektilmiş seçebilir ya da çekirdek olarak alarak kendiniz çekebilirsiniz. Eğer kahvenizi kendiniz çekiyorsanız kahvenizin katbekat daha lezzetli olacağını ve tüm evinizin kahve kokacağını söyleyebilirim. Küçük deneme paketleri halinde birçok farklı kahve alarak damak zevkinize en uygun kahveyi de bulabilirsiniz. Kahvenizi de seçtikten sonra sıra demleme metodunuzu seçmekte. Yapmak istediğiniz kahveye göre French press, espresso makinesi, chemex, V60, moka pot gibi birçok demleme metodundan birini seçebilirsiniz. Ben bu ay moka pot ile nasıl kahve demlenebileceğini anlatacağım.

Moka pot, espresso yapmak için en ekonomik demleme yöntemidir ve temel olarak üç bölümden oluşur. En alta işarete kadar su konur, orta katmana kahve konur ve üst kapak

sıkıştırılarak kapatılır, kahve ocağa alınır. Isınan su buharlaşır ve yükselir. Oluşan basınçtan dolayı su filtrenin içinden geçer ve en üst katta kahve toplanmaya başlar.

Kahvenizi demlemeden önce bilmeniz gereken en önemli şey en alta suyu koyarken emniyet sübabını kesinlikle geçmemek. Başınçla çalışan bir alet olduğu için gazın kaçabileceği tek yeri kapamak moka potunuzun patlamasına sebep olacaktır. Bazı insanlar suyun kaynar konması gerektiğini düşünürken bir kısmı da soğuk su koymayı tercih eder. İki şekilde de deneyen biri olarak soğuk su koymanın kahvenin tadını daha iyi verdiğini, kaynar su koymanın ise kahveyi acılaştırdığını söyleyebilirim. Orta katmana kahvenizi koyarken kesinlikle bastırmamalı veya kahveyi sıkıştırmamalısınız ancak kahveyi tepeleme doldurmalısınız. Kenardaki lastiklerde kalan kahveleri de üst tarafın en iyi şekilde kapanabilmesi için temizlemeniz gerekiyor. Yaklaşık beş dakika sonra kahvenizden köpükler çıkıyorsa başlaması alttaki suyun bitti-

ğini ve kahvenizin hazır olduğunu gösterir.

Moka pot almayı düşünenler için son birkaç uyarım var! Benim moka potum dört cup (1 cup 60 mL o da 1 Türk kahvesi fincanına eşit) olmasına rağmen en fazla üç Türk kahvesi fincanını dolduracak kadar kahve çıkıyor. Üç kişinin kahve içtiği bir evde bu bize yetersiz geliyor, bir daha alacak olsam kesinlikle altı bardaklık alırdım. Bunu düşünerek kaç bardaklık almanız gerektiğini hesaplayabilirsiniz. Ayrıca espresso makinelerinin ortalama basıncı 9 bar iken moka potun basıncı 1,5-3 bar arasındadır. Bu yüzden makinede demlenmiş espresso kadar yoğun ve sert olmaz. Bunun yanı sıra yine basınçtan kaynaklı olarak moka potlarda, espresso makinelerinde olduğu gibi espressonun üstündeki lezzetli kahverengi köpük oluşmaz ya da çok az oluşur.

ETLİ TACO

Salsa sos tarifi:

Malzemeler:

1 adet domates
1 adet kırmızı soğan
1 adet acı biber
1 adet acı biber
birkaç dal maydanoz
1 diş sarımsak
yarım limon veya lime suyu
tuz ve kişniş

Hazırlanışı:

Ufak küpler halinde doğradığınız domates, kırmızı soğan ve acı bibere rendelenmiş sarımsak ve maydanoz yapraklarını ilave edin. Sonrasında limon suyu ve baharatları da ilave edip karıştırın ve servise hazır.

Taco için:

Malzemeler:

12 adet taco shell*
750 gr kıyma

1 adet orta boy soğan

1 adet domates

3-4 yemek kaşığı zeytinyağı

1 yemek kaşığı domates salçası

arzu ettiğiniz miktarda tuz, pul biber, karabiber, kimyon, kekik ve kişniş
arzu ettiğiniz miktarda acı sos

*Taco shell yerine tortilla ekmeklerini bilindik taco şeklini verip fırında birkaç dakika kuruyup sertleşmesini sağladıktan sonra kullanabilirsiniz.

Hazırlanışı:

Nida Nur Efe

İtalyan mutfağının en bilindik lezzetlerinden birini evimize taşıdıktan sonra bu ay da Meksika ile devam ediyor, taco yapıyoruz. Aynı zamanda vereceğim guacamole ve salsa sos tariflerinin ardından siz de evinizde Meksika rüzgârları estirebilirsiniz. Dilerseniz et değil tavuk kullanabilir veya tamamen malzemeleri damak tadınıza göre değiştirerek sebzeler ile vegan bir tarif yaratabilirsiniz.

Sevisi için:

Guacamole tarifi:

Malzemeler:

KAYNAKÇA

FEN VE TEKNOLOJİ

Bu Kimin Beyni?
Karaismailoğlu, Serkan, Kadın Beyni Erkek Beyni, Elma Yayinevi, 2016
https://evrimagaci.org/insan-zekasinin-evrimi-neden-sadece-insanin-beyni-bu-kadar-evrimlesmistir-41
Pandemi Görme Bozukluklarının Artmasına Neden Oluyor
https://tr.sputniknews.com/yasam/202103161044040881-2050ye-kadar-toplumun-yuzde-60i-miyopi-olabilir/https://www.canlihaber.com/haber/6632945/koronavirus-ile-birlikte-goz-bozukluklari-artti-miyopi-uyarisihttps://www.cnnurk.com/saglik/cocuklarda-miyop-gorulme-orani-3-kat-artti-bu-kurala-dikkathttps://ferizlidh.saglik.gov.tr/TR,285028/goz-hastaliklari.html
http://www.yeditepehastanesi.com.tr/dunyayi-bekleyen-buyuk-tchlike-miyopTARİHE YÖN VEREN BEŞ KADIN BİLİM İNSANI
https://www.fastcompany.com/90367926/how-poppy-norhcutt-cracked-nasas-boys-club-and-became-a-feminist-icnhttps://www.teenvogue.com/story/career-advice-poppy-norhcutt-activist-lawyer-nasa-first-female-engineerhttps://en.wikipedia.org/wiki/Ada_Lovelacehttps://www.biography.com/scientist/rosalind-franklin
https://www.britannica.com/biography/Margaret-Hamilton-American-computer-scientist
https://en.wikipedia.org/wiki/Margaret_Hamilton_(software_engineer)#Personal_life_and_education
https://www.biography.com/scientist/marie-curie

https://www.kampustenevar.com/upload/Marie-Curie_40719.jpg
https://gossipdergi.com/wp-content/uploads/2015/03/marie-curie-1.jpg
MARS YÜZEYİNİN ALTINDA ANTİK OKYANUS KEŞFEDİLDİ
https://www.webteknolojisi.com/marsta-yuzey-altinda-su-h107630.html
https://www.enisdoko.com/mars-neden-kir-mizidir
JEZERO KRATERİ VE SALDA GÖLÜ BENZERLİĞİ
https://evrimagaci.org/salda-golu-ve-jezero-krateri-nasadan-uzmanlar-marsta-yasam-arayacak-olan-perseverance-gorevi-icin-neden-salda-golune-geldi-10174
https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56122925
GÜNDEM
TEMAMİZ: SUYUN DEĞERİ
https://www.worldwaterday.org/learn
https://www.greenfacts.org/en/index.htm
Gök Bilimciler İlk Kez Hareket Halindeki Bir Süper Kütleli Kara Delik Görüntüledi
https://www.milliyet.com.trwww.indyturk.com
SpaceX Uzaya 60 Uydu Daha Gönderdi
https://tr.wikipedia.orgwww.spacex.com
Big Bang'den Sonraki En Büyük Kuasar Görüntülendi
https://www.tech-worm.com/kuasar-nedir/https://haberkibris.com/nasa-buyuk-patlama-dan-sonraki-en-buyuk-kuasar-goruntu-lendi-0908-2021-03-17.html
TARİH
GÜZEL ATLAR ÜLKESİ ABHAZYA
https://tr.wikipedia.org/wiki/Abhazyahttps://gezimanya.com/abhazyahttps://insamiler.com/tr/abhazyahttps://www.bileteviniz.com/tr/ulke-rehberi/abhazyahttps://tr.wikipedia.org/wiki/Abhazlar
Çanakkale - Askerlerin Yemek Menüsü
Mehmet Çelik ve Yavuz Selim Çeloğlu, “Çanakkale Cephesi”nde Türk Ordusunun İş ve İkmal Faaliyetleri,” Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Yıl: 13, Bahar 2015, Sayı: 18, ss. 299-347, 100. Yıl
https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/45157&ved=2ahUKEwj1y53ihvbuAhVUEncKHbtLD-b4QFJAeQqIBBAD&usg=AOvVaw3b-SQ1OQB68mKEgn8QR3ICG)
https://archive.is/2V7Wt
https://www.google.com/amp/s/m.haber7.com/amphtml/tarih-ve-fikir/haber/1324634-canakkalede-mehmetcigin-bilinmeyen-menusu
https://www.malumatifurur.org/canakkale-savasinda-mehmetcigin-yemek-menu-su-efsanesi-ve-kose-yazarlari/
Çanakkale Harbi - İngilizler
Hamdullah Suphi “Çanakkale’de Gördüklerimiz”, Çanakkale Savaşınlar Anlatıyor, İstanbul 2006, s.404.
Selahattin Çetiner,Çanakkale Savaşı Üzerine Bir İnceleme, Tarihsiz, s.228
Çanakkale - Sultan 2. Abdülhamid Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Yer Bilgisi: 268-135
Tarih (Hicri)=(20-09-1322)
Fon= Y.MTV. (Yıldız Mütenevvi Maruzat) Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Yer Bilgisi: 4-30
Tarih (Hicri)=(06-12-1313)
Fon= İ.TPH. (İrade Tophane-i Amire) Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Yer Bilgisi: 4-81
Tarih (Hicri)=(07-12-1297)
Fon= Y.PRK.ASK. (Yıldız Askeri Maruzat) ESKİ BİR TÜRK YURDU SELANİK VE

NÜFUS MÜBADELESİ https://selanikrehberi.com/selanikin-tarihcesi/
https://islamansiklopedisi.org.tr/selanik
Cebesoy, Ali Fuat, Sınıf Arkadaşım Atatürk, 2014, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200497 (Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları, Yücel Bozdağlıoğlu)
https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/egenin-karsi-kiyisi-selanik-selanik-gezilecek-yerler,t70pJJN0t0uEuDHHQIEWMQ
https://www.hurriyet.com.tr/gundem/selanik-ne-zaman-kaybedildi-41245768
http://www.tarihhaber.net/turk-yunan-mubadelesinin-92-yili/
http://www.aydin24haber.com/goc-ve-mubadelenin-aci-oykusu-izmir-sanat-282066h.htm
DOĞU TÜRKİSTAN’IN SAHİPLERİ: UYGUR TÜRLERİ
https://www.altayli.net/uygur-turkleri.html
https://akademiye.org/tr/?p=1035
https://www.youtube.com/watch?v=M-JucB1sf4mE
https://kutadgu-bilig-ne-anlatir.nedir.org/
https://www.kulturportali.gov.tr/portal/karahanilar-
https://akademiye.org/tr/?p=5107
https://tr.wikipedia.org/wiki/Yakub_Beg
https://www.youtube.com/watch?v=Md-LII-xyLFI
https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/cinin-uygur-turklerine-uyguladigi-zulum-ortaya-cikti-5901124/
https://millidusunce.com/amazon-dan-ay-yildizli-bayraga-hakaret/
https://www.yenisafak.com/hayat/dogu-turkistanli-halk-ozani-abdurehim-heyit-sehit-oldu-3445610
PARANIN TARİHİ
https://www.bbc.com/news/av/business-spectrum.ieee.org

Emrah Safa Gürkan
www.wikipedia.org
Fernand Braudel - Kapitalizmin Kısa Tarihi
Eric Hobsbawm - Age of Revolution
SANAT
İstanbul’da Açan Sanat Çiçekleri: Geç Dönem Osmanlı’da Plastik Sanatlar
Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma Döneminde Resim Sanatının Ortaya Çıkışı ve Osmanlı Kimliğinin Resimsel Anlatımı - Yrd. Doç. Dr. Ayül Papila
Sultan Abdülaziz ve Döneminin Resim Sanatı - Gülşen Sevinç Kaya
https://10layn.com/turk-resminde-empressionizm-ve-calli-kusagi/
Van Gogh’u Anlamak
https://tr.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh#Ya%C5%9Fam%C4%B1
https://blog.sofos.com.tr/vincent-van-gogh-hakkında-bilinmeyenler/63. Grammy Ödülleri Gerçekten Adil miydi?
https://www.nme.com/news/music/taylor-swift-wins-album-of-the-year-for-folklore-at-the-grammys-2900649
https://www.grammy.com/grammys/news/2021-grammys-complete-winners-nominees-list
YAŞAM
Keyifle İzleyeceğimiz Beş Sitcom
https://tr.wikipedia.org/wiki/Brooklyn_Nine-Nine#cite_note-1
https://tr.wikipedia.org/wiki/Community_(dizi)
https://tr.wikipedia.org/wiki/The_Good_Place
https://tr.wikipedia.org/wiki/Friends
https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Schur
https://22dakika.org/that-70s-show-tanitim/